

Kreditiranje stanovništva i sektorska zaposlenost u Republici Hrvatskoj

Pokrajčić, Dora

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Libertas International University / Libertas međunarodno sveučilište**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:223:168624>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-23**

Repository / Repozitorij:

[Digital repository of the Libertas International University](#)

**LIBERTAS MEĐUNARODNO SVEUČILIŠTE
ZAGREB**

DORA POKRAJČIĆ

DIPLOMSKI RAD

**KREDITIRANJE STANOVNIŠTVA I SEKTORSKA
ZAPOSLENOST U REPUBLICI HRVATSKOJ**

Zagreb, listopad 2023.

**LIBERTAS MEĐUNARODNO SVEUČILIŠTE
ZAGREB**

**DIPLOMSKI SVEUČILIŠNI STUDIJ
POSLOVNA EKONOMIJA I GLOBALIZACIJA**

**Kreditiranje stanovništva i sektorska zaposlenost u Republici
Hrvatskoj**

**Crediting the population and sectoral employment in the Republic
of Croatia**

KANDIDAT: Dora Pokrajčić

MENTOR: izv. prof. dr. sc. Ante Samodol

Zagreb, listopad 2023.

Sadržaj

1. UVOD	1
1.1. Predmet i cilj istraživanja	1
1.2. Istraživačka pitanja i hipoteze	2
1.3. Metode istraživanja	2
2. OSNOVNE INFORMACIJE O HRVATSKOJ	3
2.1. Bruto domaći proizvod	4
2.2. Inflacija	9
2.3. Zaposlenost i nezaposlenost	13
3. MONETARNI AGREGATI – PONUDA NOVCA	15
3.1. Kretanje monetarnih agregata	19
4. DISTRIBUCIJA KREDITA – KREDITIRANJE STANOVNIŠTVA	26
4.1. Distribucija kredita po sektorima	29
5. KREDITIRANJE STANOVNIŠTVA – VRSTE KREDITA	34
6. AKTIVNO STANOVNIŠTVO I ZAPOSLENOST	40
6.1. Kretanje aktivnog stanovništva od 2017. do 2022. godine	42
6.2. Zaposlenost prema područjima NKD-a	44
7. STOPA ZAPOSLENOSTI I NEZAPOSLENOSTI	49
8. ANALIZA I REZULTATI ANALIZE	59
8.1. Struktura bankovnih kredita stanovništvu	59
8.2. Nominalni iznos monetarnih agregata i kredita stanovništvu	60
8.3. Dinamika aktivnog stanovništva i zaposlenost po sektorima	62
8.4. Stopa rasta kredita i stopa zaposlenosti	65
9. INTERPRETACIJA REZULTATA I HIPOTEZE	67
9.1. Sinteza rezultata i odgovori na hipoteze	67
10. ZAKLJUČAK	70
11. LITERATURA	71
12. POPIS SLIKA, TABLICA I GRAFIKONA	73
PRILOZI	74

SAŽETAK

Rad se temelji na istraživanju odnosa između kreditiranja stanovništva i sektorske zaposlenosti u Republici Hrvatskoj. Cilj istraživanja je analizirati kako promjene u kreditiranju stanovništva utječu na strukturu zaposlenosti u različitim sektorima gospodarstva i kako ti faktori oblikuju ekonomske stabilnost u zemlji. Rad pruža osnovne informacije o Republici Hrvatskoj, uključujući bruto domaći proizvod, inflaciju te zaposlenost i nezaposlenost. Posebna pažnja posvećena je analizi monetarnih agregata i ponude novca kako bi se razumjelo financijsko okruženje u kojem se odvija kreditiranje stanovništva. Glavna tema rada je distribucija kredita stanovništvu i razmatranje različitih vrsta kredita. Analizira se kako se krediti raspoređuju po sektorima gospodarstva i kako ti krediti utječu na aktivno stanovništvo i zapošljavanje. Također se analizira stopa zaposlenosti i nezaposlenosti, a zatim se pristupa dubinskoj analizi rezultata istraživanja. Ispituju se promjene u strukturi bankovnih kredita stanovništvu, kretanje monetarnih agregata i kredita stanovništvu te dinamika aktivnog stanovništva i zaposlenosti po sektorima. Kroz sintezu dobivenih rezultata, zaključuje se kako kreditiranje stanovništva značajno utječe na sektorsku zaposlenost u Republici Hrvatskoj. Ovaj diplomski rad predstavlja temeljito istraživanje koje doprinosi boljem razumijevanju kompleksnog odnosa između financijskih i ekonomskih aspekata u Republici Hrvatskoj.

Ključne riječi: kreditiranje stanovništva, sektorska zaposlenost, monetarni agregati, distribucija kredita, aktivno stanovništvo, stopa zaposlenosti

SUMMARY

The paper is based on the research of the relationship between household lending and sectoral employment in the Republic of Croatia. The research aims to analyze how changes in household lending impact the employment structure across various sectors of the economy and how these factors shape economic stability in the country. The paper provides essential information about the Republic of Croatia, including gross domestic product, inflation, as well as employment and unemployment rates. Special attention is devoted to the analysis of monetary aggregates and the money supply to understand the financial environment in which household lending takes place. The primary focus of the paper is the distribution of loans to households and the examination of different types of loans. It analyzes how loans are distributed across economic sectors and how these loans affect the active population and employment. Additionally, it examines the rates of employment and unemployment and subsequently delves into an in-depth analysis of research results. The changes in the structure of bank loans to households, the movement of monetary aggregates and household loans, as well as the dynamics of the active population and employment across sectors, are investigated. Through the synthesis of the obtained results, it is concluded that household lending significantly influences sectoral employment in the Republic of Croatia. This graduate paper represents a comprehensive study contributing to a better understanding of the complex relationship between financial and economic aspects in the Republic of Croatia.

Keywords: household lending, sectoral employment, monetary aggregates, credit distribution, active population, employment rate

1. UVOD

Financijski sektor ima ključnu ulogu u oblikovanju ekonomske stvarnosti suvremenih društava, a njegova dinamika i prakse imaju značajan utjecaj na sve aspekte gospodarskog života. Jedan od ključnih elemenata financijskog sektora je kreditiranje stanovništva, što čini vitalni dio procesa pružanja financijske podrške pojedincima i kućanstvima. S druge strane, sektorska zaposlenost odražava strukturu radne snage u različitim industrijskim granama i igra ključnu ulogu u ekonomskoj stabilnosti i rastu. U Republici Hrvatskoj, kao članici Europske unije, interakcija između kreditiranja stanovništva i sektorske zaposlenosti postaje sve značajnija s obzirom na kontinuirane promjene u gospodarskom okruženju. S ciljem razumijevanja ove kompleksne dinamike, ovaj diplomski rad posvećen je analizi odnosa između kreditiranja stanovništva i sektorske zaposlenosti u Republici Hrvatskoj.

Kreditna aktivnost banaka i raspodjela kredita privatnom sektoru, uključujući poduzeća i stanovništvo, često igraju ključnu ulogu u gospodarskom rastu. Međutim, politika kreditiranja banaka i sektorska zaposlenost stanovništva često mogu uzrokovati disbalanse u gospodarstvu. Cilj ovog istraživačkog rada je analizirati i povezati dinamiku nekoliko važnih makroekonomskih varijabli, s posebnim naglaskom na promjene u kreditiranju stanovništva po različitim vrstama kredita, kao i razine sektorske zaposlenosti i općenite stope nezaposlenosti. Istraživačka pitanja postavljena u ovom radu traže odgovore temeljene na empirijskim podacima iz sekundarnih izvora, a za analizu je korištena odgovarajuća metodologija podržana programskim alatima kako bi se pružio pouzdan okvir za potvrdu ili odbacivanje postavljenih hipoteza.

1.1. Predmet i cilj istraživanja

Predmet istraživanja ovog rada usmjeren je na analizu povezanosti između kreditiranja stanovništva i sektorske strukture zaposlenosti. Ovaj rad detaljno proučava različite vrste kredita koje su dostupne stanovništvu i njihovu relaciju s različitim razinama zaposlenosti ili nezaposlenosti. Glavni cilj ovog istraživanja je identificirati i kvantificirati statističke veze između nekoliko ključnih varijabli, uključujući ponudu novca, strukturu kredita te zaposlenost stanovništva prema sektorima gospodarstva. Ovim istraživanjem želim bolje razumjeti smjer i jačinu tih veza kako bih dobila dublji uvid u dinamiku ekonomske situacije.

1.2. Istraživačka pitanja i hipoteze

Istraživačka pitanja:

IP1 – Kakva je struktura kredita odobrenih stanovništvu?

IP2 – Postoji li korelacija između ponude novca (M0 I M1) s vrstama kredita stanovništvu?

IP3 – Postoji li veza između aktivnog stanovništva i zaposlenosti po sektorima?

IP4 – Kakva je statistička veza između stopa rasta kredita i stope zaposlenosti?

Na temelju postavljenog predmeta i cilja rada postavljaju se sljedeće hipoteze:

H1 – Postoji pozitivan utjecaj rasta ponude novca na veću zaposlenost.

H2 – Ne postoji statistička veza između strukture kredita i sektorske zaposlenosti.

1.3. Metode istraživanja

Rad se sastoji od teorijskog i empirijskog dijela. Teorijski dio rada zasnovan je na stručnoj i znanstvenoj literaturi na temu rada te obuhvaća korištenje sljedećih znanstvenih metoda:

- metoda indukcije
- metoda dedukcije
- metoda analize
- metoda sinteze
- metoda kompilacije
- metoda klasifikacije
- metoda komparacije
- metoda deskripcije.

Empirijski dio rada obuhvaća korištenje deskriptivne i inferencijalne statistike.

2. OSNOVNE INFORMACIJE O HRVATSKOJ

Jedan od ključnih pokazatelja ekonomske stabilnosti i razvoja svake zemlje je bruto domaći proizvod (BDP). BDP predstavlja ukupnu vrijednost dobara i usluga proizvedenih unutar zemlje tijekom određenog razdoblja, obično godine. U nastavku ćemo analizirati BDP Hrvatske i njegov utjecaj na gospodarstvo. S druge strane, ponuda novca igra ključnu ulogu u ekonomskoj dinamici. Ponuda novca obuhvaća različite novčane agregate, a mi ćemo se posebno usredotočiti na M0 i M1. M0 predstavlja najlikvidniji oblik novca, uključujući gotovinu u opticaju i depozite kod središnje banke. M1, s druge strane, uključuje M0 i depozite na tekućim računima kod komercijalnih banaka. Analizom ovih agregata možemo bolje razumjeti kako se novac kreće unutar financijskog sustava Hrvatske i kako utječe na ekonomiju. Jedna od ključnih ekonomskih promjena koja može biti povezana s ponudom novca je inflacija. Inflacija predstavlja rast općeg cjenovnog indeksa, što znači da se cijene dobara i usluga povećavaju tijekom vremena. Istražit ćemo trenutnu stopu inflacije u Hrvatskoj i njezine potencijalne učinke na potrošače i gospodarstvo. U nastavku ćemo detaljnije analizirati ove ključne ekonomske aspekte kako bismo dobili cjelovitu sliku ekonomske situacije u Hrvatskoj i razumjeli kako se financijski sektor i ponuda novca igraju u njezinoj ekonomskoj stabilnosti i razvoju.

2.1. Bruto domaći proizvod

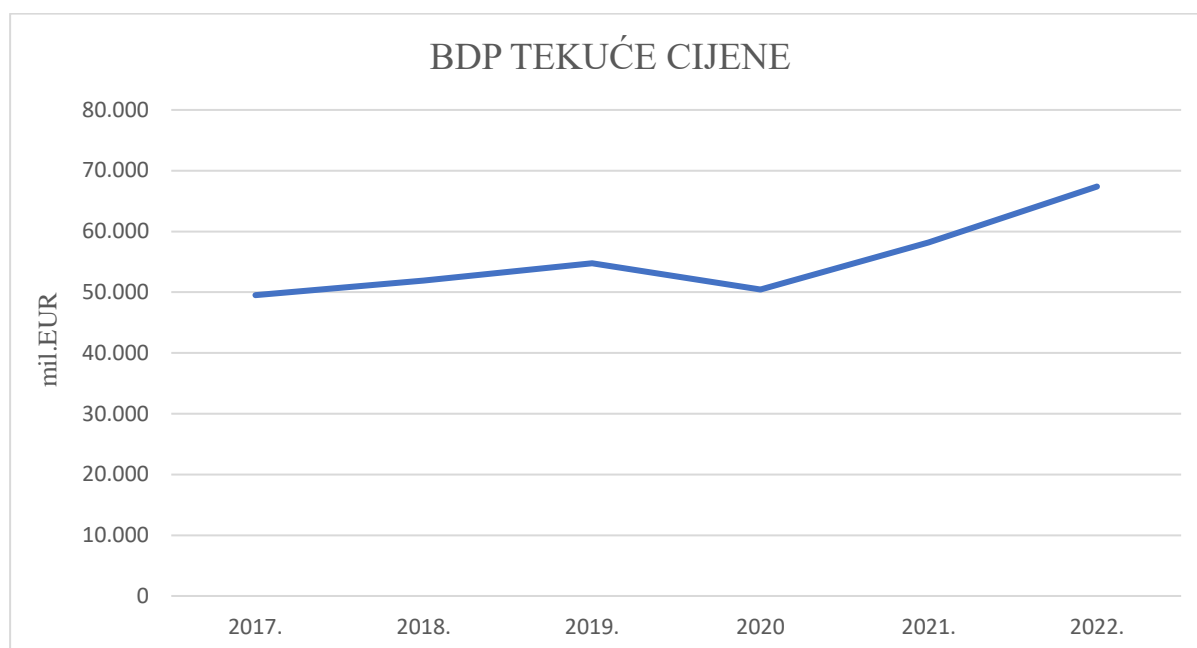
Bruto domaći proizvod (BDP) predstavlja ključni makroekonomski indikator koji se koristi za mjerenje ukupne vrijednosti finalnih dobara i usluga proizvedenih u okviru određene države tijekom određenog vremenskog razdoblja. Mjeri dvije stvari: ukupan dohodak svih subjekata ekonomije i ukupne izdatke za potrošnju roba i usluga. U BDP ne ulaze proizvodi i usluge koji su namijenjeni daljnjoj preradi i proizvodnji proizvoda i usluga. (Mankiw, 2006.) BDP je indikator „zdravlja“ i gospodarske aktivnosti unutar određene države. Točnije, BDP ocjenjuje životni standard države i ukazuje na fazu ekonomskog ciklusa u kojem se država nalazi. Najopćenitija definicija bruto domaćeg proizvoda je sljedeća: „BDP se definira kao tržišna vrijednost svih finalnih roba i usluga proizvedenih u nekoj zemlji tijekom danog razdoblja.“ (Ibidem, str. 502.) BDP se izračunava kao zbroj potrošnje, investicija, izvoza i uvoza. Potrošnja obuhvaća osobnu potrošnju građana, potrošnju vlade i potrošnju poslovnog sektora. Investicije se odnose na izdatak za kapitalna dobra i nove investicije koje se obavljaju u zemlji. Izvoz i uvoz se uzimaju u obzir kako bi se odrazila vanjska trgovinska aktivnost zemlje. Važan je za razvoj gospodarstva jer BDP omogućuje praćenje rasta ili pada gospodarstva tijekom vremena. Povećanje BDP-a ukazuje na ekonomski rast i povećanje dobara i usluga u zemlji. To može biti pokazatelj povećane zaposlenosti, veće razine dohotka i poboljšanog standarda života. Vlade države koristi podatke o BDP-u kako bi donosile odluke o proračunu, poreznoj politici, monetarnoj politici i investicijama.

Od samostalnosti 1991. godine, Hrvatska je prošla kroz različite faze ekonomskog razvoja, suočavajući se s izazovima tranzicije, globalne financijske krize i drugih faktora. U posljednjem desetljeću, Hrvatska je postigla određeni napredak u pogledu BDP-a. Nakon recesije koja je zahvatila zemlju tijekom globalne financijske krize, gospodarski oporavak je postao vidljiv. Hrvatska je ostvarila postupni rast BDP-a s nekim oscilacijama. U 2020. godini, Hrvatska se, kao i druge zemlje, suočila s izazovima pandemije COVID-19. Ograničenja u putovanjima, zatvaranje gospodarskih sektora i smanjenje potrošnje imali su negativan utjecaj na gospodarstvo. BDP je zabilježio pad, no vlada je poduzela mjere za ublažavanje štete i poticanje oporavka. Hrvatska je i dalje ovisna o turizmu, koji je važan sektor za gospodarstvo zemlje. Turizam ima znatan udio u bruto domaćem proizvodu i pruža zaposlenje velikom broju ljudi. Međutim, ovisnost o turizmu također nosi rizike, posebno u situacijama kao što je pandemija, kada putovanja mogu biti ograničena. Također je važno napomenuti da BDP ne odražava nužno cjelokupnu sliku ekonomske situacije u zemlji. Socijalni aspekti, kao što su raspodjela dohotka, nezaposlenost i siromaštvo, također su važni

za potpuno razumijevanje stanja gospodarstva i blagostanja građana. Održivi rast, inovacije i privlačenje stranih investicija također su prioriteti kako bi se potaknuo gospodarski razvoj i povećala konkurentnost. Uz rastući turizam kao jedan od glavnih sektora, Hrvatska je također svjedočila napretku u drugim gospodarskim područjima. Industrija, posebno automobilska industrija, farmaceutska industrija, energetika i informacijsko-komunikacijska tehnologija, postaju sve važniji segmenti gospodarstva. Uz pravilno usmjerene politike, podršku malim i srednjim poduzećima, ulaganje u infrastrukturu i ljudske resurse, te razvoj održivog turizma i drugih sektora, Hrvatska može ostvariti stabilan i uravnotežen gospodarski napredak.

Važno je i napomenuti da zemlje s većim brojem stanovnika obično imaju veći ukupni bruto domaći proizvod zbog većeg tržišta, većeg potencijala za proizvodnju i veće radne snage. Međutim, kad se radi o usporedbi ekonomskog stanja između zemalja, gledanje BDP-a po stanovniku je također vrlo važno. BDP po stanovniku omogućuje bolju usporedbu bogatstva i standarda života među zemljama. Iako velik ukupni BDP može ukazivati na gospodarsku snagu, visok BDP po stanovniku sugerira da prosječni građani u toj zemlji imaju veći dostupan dohodak i bolje životne uvjete. Gledanje BDP-a po stanovniku pomaže u identifikaciji razlika u bogatstvu, dohotku i razini razvoja među zemljama. Na primjer, zemlje s visokim BDP-om po stanovniku obično imaju bolje razvijene socijalne usluge, bolju infrastrukturu, viši standard obrazovanja i zdravstvenu skrb te bolju kvalitetu života u cjelini.

Grafikon 1. BDP tekuće cijene, 2017. – 2022. (u mil. EUR)

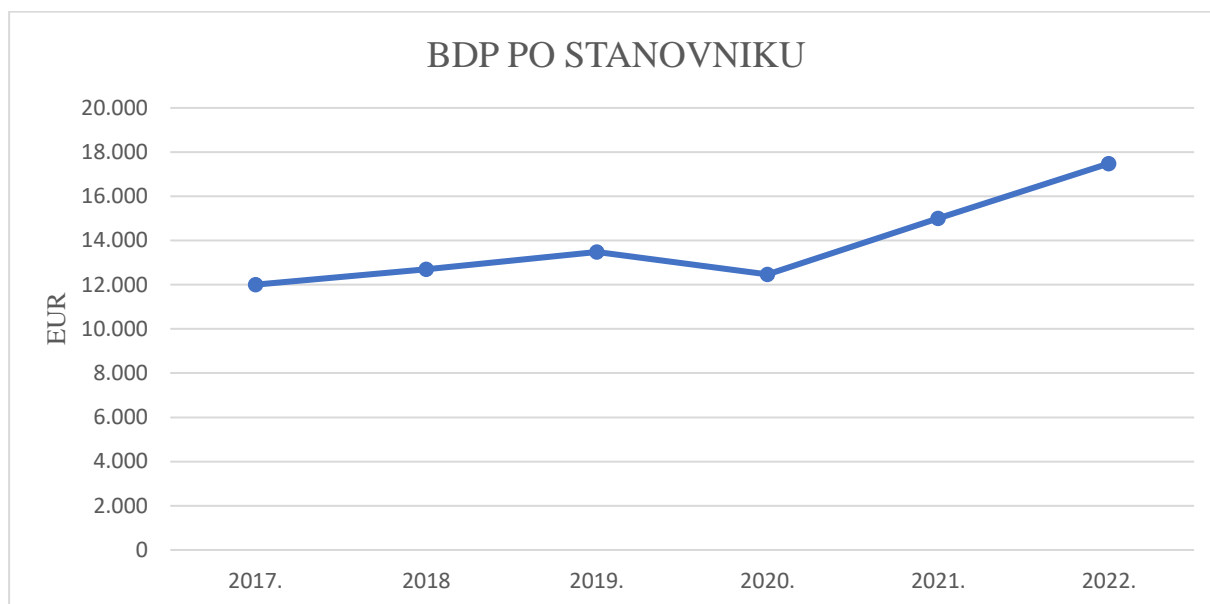

Izvor: autoričina sistematizacija, Bilten 280 HNB-a, 2023.

Kontinuirani rast bruto domaćeg proizvoda (BDP-a) tijekom proteklih godina jasno je vidljiv iz Grafa 1., iako su podaci za 2020., 2021. i 2022. godinu privremeni. Primijetili smo da je BDP neprekidno rastao sve do 2019. godine, što je ukazivalo na snažniju ekonomiju Hrvatske. Ovaj rast je poticao dodatne investicije i ulaganja te je imao pozitivan utjecaj na smanjenje kamatnih stopa u bankama. U 2018. godini BDP je zabilježio rast, što je bio rezultat nastavljenog rasta svih komponenti domaće potražnje. Posebno je važno istaknuti da je osobna potrošnja imala najveći pozitivan utjecaj na ukupnu ekonomsku aktivnost. S druge strane, ukupan izvoz je na godišnjoj razini smanjen zbog smanjenja izvoza robe, čime je iznosio 50,2 % BDP-a. Međutim, ukupan uvoz je značajno porastao i iznosio je 51,1 % BDP-a, što je rezultiralo značajno negativnim doprinosom neto inozemne potražnje na ukupni gospodarski rast. U 2019. godini, najveći doprinos rastu gospodarske aktivnosti u usporedbi s prethodnom godinom ponovno je došao od osobne potrošnje, a također su znatno pridonijele bruto investicije u fiksni kapital. Njihov pozitivan doprinos gotovo se izjednačio s doprinosom potrošnje kućanstava. Također, izvoz roba i usluga bilježi rast od 2,5 % (51,5 % BDP-a) u usporedbi s prethodnom godinom. No, usprkos tom rastu, snažna domaća potražnja rezultira značajnim porastom uvoza (51,8 % BDP-a), što ima suprotan učinak na neto inozemnu potražnju i ukupni rast gospodarske aktivnosti. Važno je napomenuti da je povećanje gospodarske aktivnosti na godišnjoj razini zabilježeno u svim sektorima. Posebno su se istaknule uslužne djelatnosti iz skupine prijevoza robe, skladištenje, trgovina na veliko i

malo i priprema i posluživanje hrane, kao i građevinarstvo, što je najviše doprinijelo stvaranju stvarnog rasta bruto domaćeg proizvoda. (Makroekonomska kretanje i prognoze, 2019.) U 2020. godini vidi se prekid kontinuiranog rasta BDP-a te njegov nagli pad, ponajviše zbog rigoroznih restriktivnih mjera koje je većina europskih zemalja primijenila kao odgovor na pandemiju COVID-19 u ožujku 2020. godine. Glavni faktor ovog smanjenja je godišnji pad izvoza usluga (45,3 %), dok je godišnji pad izvoza roba bio znatno manji (3,0 %). Ovi trendovi odražavaju visoku osjetljivost turističkog sektora na mjere fizičkog distanciranja uvedene kao odgovor na pandemiju COVID-19, te globalni pad potražnje za turističkim uslugama. Nakon gotovo potpunog zastoja turističkih putovanja u travnju i svibnju, u lipnju se počeo primjećivati postupni oporavak turističke aktivnosti. (Makroekonomska kretanja i prognoze, 2020.). Suficit na tekućem i kapitalnom računu u 2021. godini se osjetno povećava, prvenstveno zbog očekivanog oporavka prihoda od turizma i daljnjeg pojačanog povlačenja EU sredstava. Hrvatska narodna banka (HNB) je i dalje slijedila ekspanzivnu monetarnu politiku. U lipnju, slobodne rezerve banaka dostigle su iznimno visoku razinu, što je pridonijelo smanjenju financijskih troškova i održavanju većine kamatnih stopa na povijesno niskim razinama. Istodobno s obnovom gospodarstva, primjetan je porast kreditiranja. Tijekom prvih pet mjeseci 2021. godine, plasmani kreditnih institucija komercijalnim društvima su blago porasli, dok su plasmani stanovništvu značajno porasli. Posebno što se tiče stambenih kredita. (HNB, 2021). Nakon snažnog oporavka u 2021. godini, gospodarski razvoj u Hrvatskoj se nastavio i u 2022. godini, potaknut prije svega rastom osobne potrošnje i značajnim porastom izvoza usluga. Uz ovakav ekonomski smjer, nekoliko ključnih događaja obilježilo je 2022. godinu, s bitnim utjecajem na gospodarsko okruženje i izgleda za budućnost. Hrvatska je pristupila Schengenskom području, što bi moglo pozitivno utjecati na turistička putovanja i potražnju na tržištu nekretnina te je u srpnju službeno postala nova članica europodručja od 1. siječnja 2023. godine.

Grafikon 2. BDP po stanovniku, 2017. – 2022. (u EUR)

Izvor: autoričina sistematizacija, Bilten 280 HNB-a, 2023.

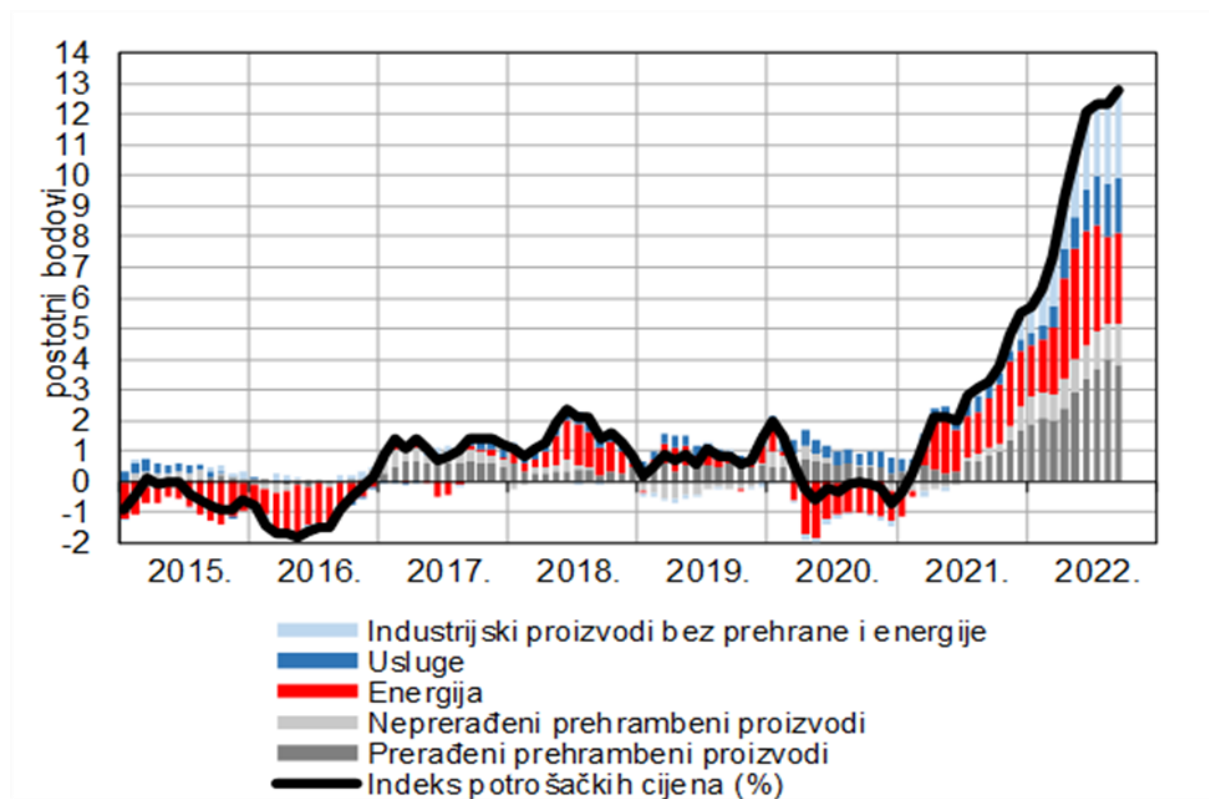
Tijekom promatranog razdoblja, BDP po stanovniku u Hrvatskoj iskazuje određene promjene i trendove. U 2017. godini, BDP po stanovniku iznosio je 12.005 eura, što označava početak razdoblja analize. Nakon toga, bilježimo kontinuirani rast BDP-a po stanovniku u sljedećim godinama. Godina 2018. donosi povećanje na 12.704 €, a 2019. godina bilježi daljnji rast na 13.476 €. No, 2020. godina donosi izazove, jer BDP po stanovniku opada na 12.464 €, što se može pripisati utjecaju pandemije COVID-19 na svjetsku i hrvatsku ekonomiju. Dakle, BDP po stanovniku u Hrvatskoj smanjio se za otprilike 7,52 % u 2020. godini u usporedbi s 2019. godinom. Nakon smanjenja u 2020. godini, BDP po stanovniku bilježi značajan rast tijekom 2021. godine, dosežući 15.006 €. Ovaj izniman skok može se povezati s postupnim oporavkom ekonomije nakon pandemije, poticajima vlade i rastućom potrošnjom. Osobna potrošnja je bilježila značajan porast, djelomično zbog daljnjeg ublažavanja mjera za suzbijanje pandemije, posebno u sektorima usluga. Osim toga, povećanje zapošljavanja i rasta plaća igrali su ključnu ulogu u poboljšanju optimizma potrošača, što je potaknulo stanovništvo na povećano zaduživanje. U 2022. godini taj rast se nastavlja, dosežući visokih 17.486 €, što ukazuje na nastavak ekonomske ekspanzije.

2.2 Inflacija

Inflacija je ekonomska terminologija koja se koristi za opisivanje općeg povećanja razina cijena dobara i usluga u gospodarstvu tijekom određenog razdoblja. Inflaciju možemo opisati kao rast općih cijena dobara i usluga. No, inflacija je pojava koja se može pojaviti u različitim gospodarstvima, bez obzira na njihovu razinu razvoja, i nije vezana za određeno vrijeme ili mjesto. Ono što čini inflaciju specifičnom je njezina prisutnost, kako u razvijenim tako i u nerazvijenim zemljama, bez obzira na njihovu veličinu. Ako promatramo kroz povijest, većina zemalja se susretala s problemima vezanim za inflaciju, bilo u većem ili manjem obujmu, što ukazuje na to da je inflacija prisutna koliko i novac. (Benić, 2016.) Kada inflacija raste, novčana vrijednost opada, što znači da se za isti iznos novca može kupiti manje dobara i usluga. Inflacija je suprotna pojava od deflacije, koja se odnosi na pad razina cijena. Inflacija može imati različite uzroke, a neki od glavnih čimbenika koji je mogu potaknuti su, kada potražnja za dobrima i uslugama premašuje njihovu ponudu, to može rezultirati rastom cijena. Povećanje potrošnje, investicija ili državne potrošnje može potaknuti potražnju i dovesti do inflacije. Ako troškovi proizvodnje kao što su sirovine, radna snaga ili energija rastu, proizvođači mogu prenijeti te povećane troškove na potrošače povećanjem cijena proizvoda i usluga. A ako središnja banka širi novčanu masu putem povećanja ponude novca ili snižavanja kamatnih stopa, to može potaknuti inflaciju. Više dostupnog novca može povećati potražnju i potaknuti rast cijena. Inflacija može imati nekoliko posljedica na gospodarstvo i pojedince, ako cijene rastu brže od primanja, potrošači gube kupovnu moć jer njihov novac može kupiti manje dobara i usluga. To može utjecati na standard života i sposobnost štednje. Visoka inflacija može stvoriti nesigurnost u gospodarstvu, što otežava planiranje i investiranje. Poduzetnici, ulagači i potrošači mogu biti oprezniji u donošenju odluka zbog neizvjesnosti koju inflacija donosi. Inflacija može dovesti do preraspodjele bogatstva između vjerovnika i dužnika, štediša i investitora, te zaposlenih i nezaposlenih. Ovisno o okolnostima, neki pojedinci ili skupine mogu biti više pogođeni nego drugi. Zbog toga vlada i središnje banka pokušavaju kontrolirati inflaciju kako bi održavali stabilnost gospodarstva. Mjerenje inflacije provodi se pomoću indeksa potrošačkih cijena. Indeks potrošačkih cijena (IPC), koji izračunavaju državni statistički uredi, predstavlja mjernu veličinu za promjene u cijenama proizvoda i usluga koje kućanstva kupuju. Ovaj indeks odražava fluktuacije u cijenama dobara i usluga koje se s vremenom koriste, nabavljaju ili plaćaju od strane referentne populacije (privatnih kućanstava). (Čavrak, 2019.). Taj indeks omogućuje usporedbu trenutnih cijena dobara i usluga s cijenama iz prethodnih razdoblja. Državni zavod za statistiku koristi

ovaj indeks kako bi pratio promjene u cijenama košarice koju čini oko 890 različitih dobara i usluga koje prosječno kućanstvo konzumira u Hrvatskoj. Ova potrošačka košarica obuhvaća širok raspon kategorija, uključujući hranu, pića i duhanske proizvode, energiju, kao i industrijske proizvode poput odjeće, obuće, namještaja, kućanskih aparata, automobila i mobilnih uređaja. Također, uključene su različite usluge povezane s prijevozom, komunikacijama, ugostiteljstvom, rekreacijom i drugim sektorima. Praćenjem indeksa potrošačkih cijena i analiziranjem promjena u cijenama ovih dobara i usluga, može se bolje razumjeti dinamika inflacije u gospodarstvu. Inflacija, kao rast opće razine cijena, ima utjecaj na kupovnu moć domaće valute te zahtijeva prilagodbu potrošačkog ponašanja i ekonomske politike kako bi se očuvala stabilnost ekonomije. (HNB).

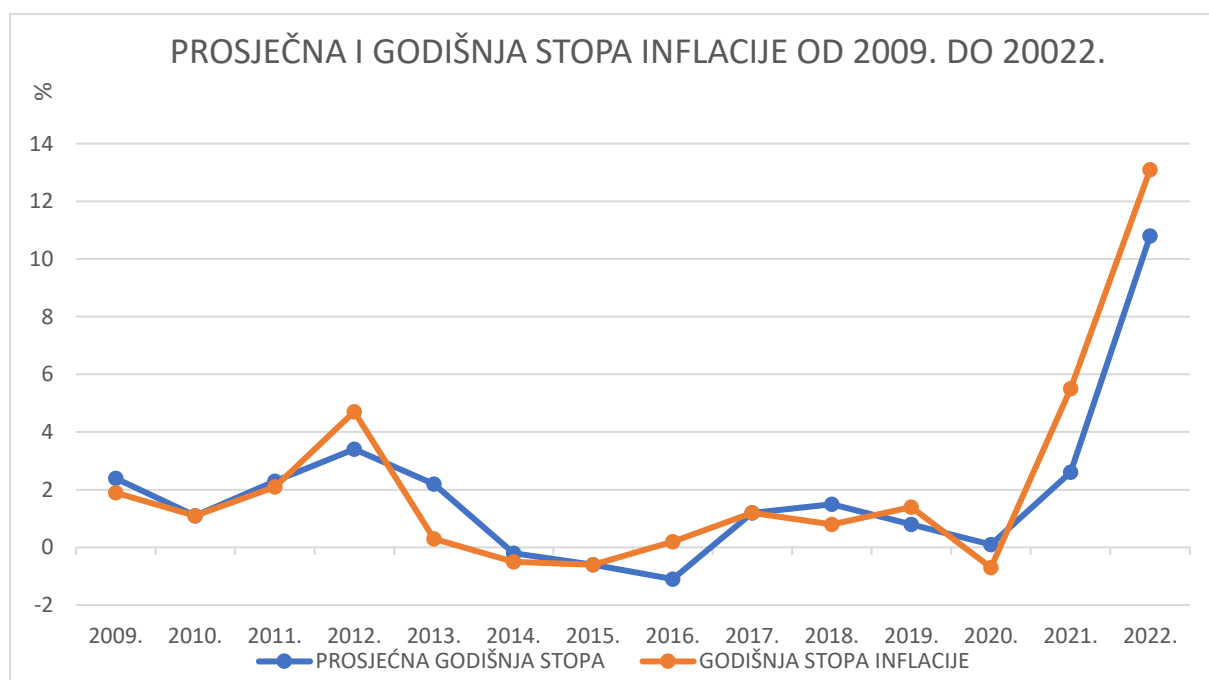
Slika 1. Godišnja stopa inflacije i doprinosi komponenata inflaciji i potrošačkih cijena u Hrvatskoj

Izvor: HNB, 2022.

Godišnja inflacija dobiva se uspoređivanjem prosječnog indeksa potrošačkih cijena u jednoj godini s prosječnim indeksom potrošačkih cijena u prethodnoj godini. Kako vidimo na Slici 1., prosječni IPC u godini 2021. veći je od prosječnog IPC-a u godini 2020., to ukazuje na godišnji rast cijena i pozitivnu inflaciju. Ako se IPC povećava, to znači da prosječni troškovi života rastu. Potrošači će morati potrošiti više novca kako bi kupili istu količinu dobara i usluga, što može utjecati na njihovu kupovnu moć. Inflacija također može utjecati na kamatne stope, štednju, ulaganja i druge ekonomske faktore. U 2020. godini na smanjenje osnovne inflacije najviše su utjecali namještaji, meso, proizvodi za kućanstvo, rabljeni automobili, troškovi zdravstvenog osiguranja i usluge ugostiteljstva. S druge strane, godišnja stopa promjene cijena odjeće je porasla. Godišnja stopa inflacije u Hrvatskoj 2021. godine mjerena IPC-om je porasla. To je gotovo u potpunosti rezultat povećanja doprinosa cijena energije, i u manjoj mjeri, zbog povećanja doprinosa cijena prehrambenih proizvoda kretanju inflacije.

Grafikon 3. Godišnja i prosječna godišnja stopa inflacije, 2009. – 2022. (%)

Izvor: autoričina sistematizacija, DZS 2022.

U Republici Hrvatskoj, Hrvatska narodna banka je odgovorna za provođenje monetarne politike s glavnim fokusom na održavanje stabilnosti cijena, što je ključni uvjet za održivi ekonomski rast. No, postizanje stabilnosti cijena ne podrazumijeva da bi stopa inflacije trebala biti nula; umjesto toga, cilj je održavanje blago pozitivne inflacije u duljem razdoblju.

U razdoblju od 2009. do 2015. godine, prosječna godišnja stope inflacije u Hrvatskoj iznosila je 2,5 %, što predstavlja uspješno održavanje niskih razina inflacije od strane Hrvatske narodne banke. Održavanje niske i stabilne inflacije ima važne prednosti. Ona omogućuje potrošačima preciznije procijeniti relativnu vrijednost različitih dobara putem njihovih cijena. Istovremeno, smanjuje vjerojatnost da će poduzeća i kućanstva trošiti svoje resurse na zaštitu od inflacije umjesto da ih usmjere prema produktivnoj proizvodnji. Također, doprinosi smanjenju premije za inflacijski rizik koja je ugrađena u kamatne stope. Hrvatska narodna banka, kroz svoju monetarnu politiku, nastoji osigurati stabilnost cijena, podržava zdrave i održive ekonomske uvjete u zemlji. (HNB, 2022.).

Graf 3. pokazuje da je Hrvatska od 2017. do travnja 2020. godine u niskoj stabilnoj stopi inflacije, nakon čega nastupa razdoblje deflacije. Godina 2020. donosi minimalnu stopu inflacije od 0,1 %. Ovo je vrlo niska stopa inflacije koja je posljedica globalnih ekonomskih turbulencija uzrokovanih pandemijom COVID-19. Međutim, 2021. godina bilježi značajan porast stope inflacije na 2,6 %. Ovo povećanje pokazuje oporavak gospodarstva nakon pandemije i povećane potrošnje. Također, utjecajem globalnih faktora kao što su porast cijena energenata i sirovina, kao i poremećaji u lancima opskrbe, cijene su se podigle. Nastupila je troškovna inflacija. Važno je napomenuti izrazito visoku stopu inflacije u 2022. godini koja iznosi 10,8 %. Ovaj veliki skok ukazuje na značajne promjene u gospodarskom okruženju. Visoka inflacija predstavlja izazove za potrošače i gospodarstvo u cjelini, kao što su smanjena kupovna moć, povećani troškovi proizvodnje i mogućnost smanjenja investicija.

Analizirajući cijelo razdoblje od 2009. do 2022. godine, možemo primijetiti fluktuacije stope inflacije u Hrvatskoj. Niske stope inflacije, pa čak i negativne stope, tijekom nekoliko godina ukazuju na izazove s kojima se gospodarstvo suočavalo, poput deflacije i ekonomskih kriza. Važno je da vlada Republike Hrvatske prati inflaciju i primjenjuje odgovarajuće monetarne i fiskalne politike kako bi održala stabilnost cijena i potaknula održivi gospodarski rast. Također, potrošači i poduzeća trebaju biti svjesni utjecaja inflacije na njihove financije i prilagoditi svoje aktivnosti prema tome. Visoka inflacija može imati značajan utjecaj na kreditiranje građana. U situacijama visoke inflacije, središnja banka često podiže kamatnu stopu kako bi smanjila potrošnju i suzbila rast cijena. To može rezultirati većim kamatnim stopama na kredite, što građanima otežava pristup kreditima i može povećati ukupne troškove zaduživanja. Kada inflacija raste brže od osobnih prihoda, kupovna moć građana se smanjuje. To može utjecati na sposobnost građana da otplaćuju kredite jer su njihovi prihodi manji u odnosu na rastuće troškove života. A ako je inflacija posebno visoka u odnosu na stranu

valutu, građani koji su uzeli kredite u toj valuti mogu se suočiti s rizikom valutne inflacije. To znači da će iznos duga rasti brže od vrijednosti domaće valute, što može povećati financijski teret građana. Visoka inflacija obično dovodi do rasta cijena osnovnih životnih potrepština, kao što su hrana, energija i stanovanje. Ako građani troše veći dio svojih prihoda na te troškove, mogu imati manje raspoloživih sredstava za otplatu kredita. Također, kada je inflacija visoka, građani mogu postati oprezniji u uzimanju kredita i preferirati štednju ili druge oblike financijskih instrumenata koji pružaju veću zaštitu od inflacije. To može smanjiti potražnju za kreditima i utjecati na ponudu kreditnih institucija.

2.3. Zaposlenost i nezaposlenost

Zaposlenost i nezaposlenost su dva ključna koncepta u ekonomiji koji se koriste za analizu tržišta rada i mjerenje aktivnosti radne snage u određenoj zemlji. Zaposlenost se odnosi na broj ljudi koji su zaposleni i aktivno rade u određenom vremenskom razdoblju. Mjeri se kao postotak radne snage koja ima plaćeni posao ili je samozaposlena. Zaposleni radnici čine važan dio gospodarstva, pridonoseći proizvodnji dobara i usluga te stvarajući prihod za sebe i svoje obitelji. Kako bi se neka osoba klasificirala kao zaposlena, treba zadovoljiti određene kriterije, kao što su raditi određeni broj sati tjedno, biti u dobi za rad, biti aktivni član radne snage i primati plaću ili dobitak od posla. Nezaposlenost se odnosi na situaciju kada radno sposobne osobe nisu zaposlene, ali aktivno traže posao. Mjeri se kao postotak radne snage koja je nezaposlena i aktivno traži posao. Nezaposlenost je često povezana s ekonomskom recesijom, jer je u tim razdobljima obično teže pronaći posao zbog smanjene potražnje za radnom snagom. Nezaposlenost može imati negativne posljedice na pojedince i društvo, uključujući smanjenje dohotka, smanjenje životnog standarda i socijalne probleme. Stoga je cilj politika zapošljavanja promicati rast i stabilnost zaposlenosti, stvarajući povoljno okruženje za stvaranje radnih mjesta i potičući poduzetništvo. Važno je napomenuti da postoje različiti oblici nezaposlenosti, kao što su strukturalna nezaposlenost (nepodudarnost vještina s potrebama tržišta rada) i sezonska nezaposlenost (privremeni gubitak posla zbog sezonskih promjena u potražnji). Također, neki ljudi mogu biti izvan radne snage, što znači da nisu ni zaposleni niti aktivno traže posao, kao što su studenti, umirovljenici. Postoji inverzna povezanost između stopa zaposlenosti i stopa nezaposlenosti. Kada stopa zaposlenosti raste, stopa nezaposlenosti opada i obrnuto. To znači da veći broj zaposlenih obično rezultira smanjenjem broja nezaposlenih i obrnuto. Zaposlenost i nezaposlenost imaju značajan utjecaj na ekonomiju. Visoka stopa zaposlenosti obično ukazuje na gospodarski rast, veću

produktivnost i veći životni standard. S druge strane, visoka stopa nezaposlenosti može ukazivati na gospodarsku recesiju, slabu potražnju za radnom snagom i smanjenje potrošnje. Zaposlenost igra važnu ulogu u socijalnom uključivanju i blagostanju ljudi. Zaposlenim osobama pruža se financijska sigurnost, pristup socijalnim benefitima i mogućnost osobnog razvoja. S druge strane, nezaposlenost može dovesti do ekonomskih poteškoća, smanjenja dohotka i povećanja socijalnih nejednakosti.

Različite studije su istraživale međuodnos nezaposlenosti, gospodarskog rasta i inflacije, usredotočujući se na različite ekonomske kontekste. Jedna takva analiza, vođena od strane Arthura Okuna, ilustrira povezanost između tih faktora. Prema njegovim nalazima, utvrđeno je da postoji obrnuti odnos između gospodarskog rasta i nezaposlenosti. Drugim riječima, kada se gospodarstvo razvija, nezaposlenost ima tendenciju smanjenja, dok veća stopa nezaposlenosti obično prati usporavanje gospodarskog rasta. (Okun, 1962.).

Okunov zakon opisuje izraženu povezanost koja se primjećuje između stope nezaposlenosti i stvarnog bruto domaćeg proizvoda (BDP). Uobičajeno je da BDP i zaposlenost pokazuju paralelna kretanja. Rast se temelji na angažiranju radne snage u procesu proizvodnje, što rezultira pozitivnom povezanošću između rasta i zaposlenosti. Ukupna zaposlenost izvedena je iz radne snage umanjene za stopu nezaposlenosti, stoga se stvara negativna veza između razine proizvodnje i nezaposlenosti (uzimajući u obzir radnu snagu). Stoga je Okunov zakon kvantificiran kao pozitivna relacija između promjena u stopi rasta i promjena u zaposlenosti. (Wen i Chen, 2012). Na isti način Phillips (1958) je istraživao vezu između nezaposlenosti i inflacije te je zaključio da povećanje stope inflacije obično prati smanjenje stope nezaposlenosti. Ova ekonomska relacija nazvana je „Phillipsova krivulja“ prema njegovom imenu. Učinci gospodarskog rasta i inflacije na nezaposlenost variraju među različitim gospodarstvima, što ovisi o strukturi tržišta rada i promatranom vremenskom razdoblju (Tenzin, 2019). Nezaposlenost u Hrvatskoj predstavlja dugotrajan izazov koji proizlazi iz niza različitih čimbenika, obuhvaćajući značajan dio radno sposobnog stanovništva. Budući da je Hrvatska svrstana među države koje se definiraju kao socijalne države, u takvim okruženjima mirovinski i zdravstveni sustavi obično se temelje na principu solidarnosti. Svako povećanje stope nezaposlenosti također dovodi do smanjenja doprinosa tim sustavima, što može rezultirati padom standarda i socijalnih prava građana (Rančić i Durbić, 2016). Nezaposlenost u Republici Hrvatskoj proizlazi iz neuspješno provedenih i još uvijek nedovršenih tranzicijskih procesa te privatizacija, dubokih strukturalnih izazova i djelomičnih preljeva ekonomske nestabilnosti s međunarodnih tržišta. Ako je nezaposlenost rezultat ozbiljnih

strukturnih nedostataka, ključno je izvršiti reforme institucija koje usporavaju ekonomski napredak – to uključuje obrazovne, administrativne, pravosudne, financijske i druge sustave (Rančić i Durbić, 2016). Osim institucijskih reformi, ključno je stvaranje novih radnih prilika kako bi se suzbila nezaposlenost. Za postizanje ovog cilja, nužno je liberalizirati tržište rada kako bi se smanjili troškovi zapošljavanja i otpuštanja (Rutkowski, 2003).

3. MONETARNI AGREGATI – PONUDA NOVCA

Ponuda novca u Hrvatskoj je složeni ekonometrijski i makroekonomski koncept koji odražava ukupnu količinu novca koji je dostupan u ekonomiji. Ona ima ključnu ulogu u oblikovanju monetarne politike, utjecaju na inflaciju, kamatne stope i općenito na ekonomske aktivnosti u zemlji. Na ponudu novca utječe središnja banka, banke, deponenti i zajmoprimci. Središnja banka igra ključnu ulogu u upravljanju ponudom novca putem emisije primarnog novca, dok banke svojim kreditnim aktivnostima također oblikuju tu ponudu. Deponenti, koji obuhvaćaju stanovništvo i trgovačka društva, također utječu na ponudu novca jer drže gotovinu i depozite u bankama. Zajmoprimci, s druge strane, koriste kredite i također imaju utjecaj na količinu novca u ekonomiji. Promjene u ponudi novca imaju značajan utjecaj na ključne makroekonomske pokazatelje, uključujući zaposlenost, razinu cijena, stope rasta bruto domaćeg proizvoda (BDP-a), devizne tečajeve i robnu razmjenu s inozemstvom. Na primjer, povećanje ponude novca može potaknuti gospodarsku aktivnost i stvaranje radnih mjesta, ali isto tako može dovesti do inflacije ako se ponuda novca povećava prebrzo. Suprotno tome, smanjenje ponude novca može imati suprotne učinke, uključujući deflaciju. Kako bi se bolje razumjelo dinamiku ponude novca i osiguralo efikasnije upravljanje njome, monetarna analiza i statistika su razvile koncept monetarnih agregata. Ovi agregati grupiraju različite oblike novca u kategorije koje se mogu mjeriti i pratiti tijekom vremena.

U Republici Hrvatskoj, ovu ulogu središnje banke obavlja Hrvatska narodna banka. Hrvatska narodna banka ima monopol nad emitiranjem novca i nadzorom nad monetarnim sustavom. Ima kontrolu nad količinom fizičkog novca u ekonomiji putem tiskanja novčanica i kovanica. Hrvatska narodna banka određuje osnovu novčane mase, poznatu kao monetarna baza ili primarni novac M0, koji uključuje gotovinu izvan banaka i depozite koje poslovne banke drže u središnjoj banci na računima. Banke odobravaju kredite, dok poduzeća i građani odlučuju na koji način će držati novac i koje financijske instrumente će prihvatiti kao sredstvo plaćanja. S druge strane, država može emitirati državne vrijednosnice kao dio svojih financijskih aktivnosti. Ponuda novca obuhvaća različite oblike novčane mase koji se trenutno nalaze u

gospodarstvu. To uključuje novčanice, kovanice, čekove, kreditne kartice, obveznice, mjenice i druge financijske instrumente. Ovi različiti oblici novca doprinose stvaranju ukupne ponude novca, poznate kao novčana masa M1. Iako se ovi financijski instrumenti razlikuju po likvidnosti, svi imaju sposobnost obavljanja funkcija novca. Važno je da novac ispunjava svoje osnovne funkcije kvalitetno, ne samo da se nalazi u optjecaju. Novac mora kontinuirano kružiti u gospodarstvu jer je on svojevrsni krvotok ekonomske aktivnosti, ključni živac koji pokreće sve aspekte gospodarstva. (Lovrinović i Ivanov, 2009.). Ponuda novca varira ovisno o različitim faktorima, pri čemu izmjena jednog čimbenika može potaknuti promjene u drugim čimbenicima te usmjeriti tok novca prema drugim oblicima. Ova kompleksna interakcija ovisi o više faktora, uključujući dostupnost slobodnih novčanih sredstava u bankarskom sektoru i potrebu za gotovinom u nebankarskom sektoru. Također, utječe i na nominalni nacionalni dohodak te na monetarnu bazu koju nadzire središnja banka, koja ima ovlasti za njezino mijenjanje i upravljanje. Slobodna novčana sredstva u bankarskom sektoru ovise o različitim kamatnim stopama, kao što su kratkoročne i dugoročne kamatne stope, kamatne stope na prekonoćne kredite te kamatne stope koje središnja banka utvrđuje za kredite banaka. Promjene u ovim kamatnim stopama mogu stimulirati ili usporiti kreditiranje, utječući na količinu novca koja je dostupna za posudbe i trošenje. U konačnici, dinamika ponude novca ima dubok utjecaj na gospodarsku aktivnost i stabilnost te se pažljivo prati i upravlja kako bi se postigla ravnoteža i optimalni uvjeti u ekonomiji. (Ibidem, str. 126). Promjene u ponudi novca imaju neposredan utjecaj na ključne ekonomske aspekte kao što su razina cijene, zaposlenost, trgovinski odnos sa stranim zemljama, devizni tečaj, stopa rasta BDP-a i slično. (Ibidem, str. 127). Ponuda novca raste kroz proces multiplikacije novca, gdje komercijalne banke, uz zadržavanje određenih obveza prema središnjoj banci, mogu stvarati depozite i kredite za gospodarstvo, čime povećavaju ukupnu količinu novca u optjecaju. Makroekonomske promjene također utječu na ponudu novca. Na primjer, rast bruto domaćeg proizvoda (BDP), inflacijske stope i kamatnih stopa ima posredan utjecaj na količinu novca u ekonomiji. Hrvatska narodna banka koristi monetarnu politiku kako bi kontrolirala ponudu novca i postigla svoje ciljeve, uključujući stabilnost cijena i održavanje ekonomske ravnoteže. Hrvatska narodna banka je od lipnja 1991. godine preuzela samostalnu odgovornost za oblikovanje i provedbu monetarne politike uključujući primarni novac, te nadzor nad širim monetarnim agregatima. Informacije o promjenama u monetarnim agregatima aktivno se objavljuju u mjesečnom izdanju, Biltenu Hrvatske narodne banke. Novčani optjecaj označava ukupni iznos različitih oblika sredstava za plaćanje i razmjenu. To je opsežniji koncept od novčane mase jer uključuje sve vrste novca. Novčana masa se odnosi na najlikvidniji segment

novčane mase. Depozitni novac predstavlja moderni oblik zamjenskog novca i uključuje dostupna i stalno dostupna sredstva na računima za transakcije u bankama. Postojanje depozitnog novca zahtijeva elektronički način plaćanja, odnosno bezgotovinsku transakciju. Moguće je da postoji bezgotovinsko plaćanje iako depozitni novac nije prisutan, no obrnuto nije moguće. Budući da isključivo središnja banka ima ovlasti za emitiranje primarnog novca, podrijetlo i put stvaranja tog novca možemo identificirati u bilanci Hrvatske narodne banke. Sastav strukture monetarnih agregata u Republici Hrvatskoj obuhvaćaju sljedeći elementi:

Tablica 1. Struktura monetarnih agregata

<p>PRIMARNI NOVAC (M0)</p>	<p>Poznat kao bazna novčana masa, predstavlja osnovni oblik novca koji se nalazi u fizičkom obliku u ekonomiji i koji je emitiran od strane središnje banke. To uključuje novčanice i kovanice koje su u optjecaju i dostupne javnosti, kao i rezerve od banaka. Najlikvidniji je oblik novca jer se može direktno koristiti za transakcije i plaćanje.</p>
<p>NOVČANA MASA (M1)</p>	<p>Mjera novca koja obuhvaća najlikvidnije oblike novca u ekonomiji, uključujući fizički novac (kovanice i novčanice) i depozite koji se lako mogu konvertirati u gotovinu ili koristiti za brza plaćanja. Obuhvaća sredstva koja su direktno dostupna za svakodnevne transakcije i plaćanja kao što je fizički novac, depozit na tekućim računima i kratkoročni depozit.</p>
<p>UKUPNA LIKVIDNA SREDSTVA</p>	<p>Obuhvaća širi spektar financijskih instrumenata koji su visoko likvidni i dostupni za brzo konvertiranje u gotovinu. Uključuje sve komponente M1 i dodatno obuhvaća druge oblike likvidnih sredstava koji su manje likvidni, depozite s rokom otplate do dvije godine i ostale kratkoročne financijske instrumente.</p>
<p>NETO DOMAĆA AKTIVA</p>	<p>Ovaj koncept odnosi se na razliku između sredstava i obveza domaćih ekonomskih subjekata prema inozemstvu, uključujući državu, financijske institucije i ostale sektore te stranih subjekata prema domaćim subjektima.</p>

Izvor: autoričina sistematizacija

3.1. Kretanje monetarnih agregata

Sve te komponente zajedno tvore strukturu monetarnih agregata u Republici Hrvatskoj, a njihove specifične karakteristike omogućavaju bolje razumijevanje ekonomske dinamike i likvidnosti u zemlji.

Tablica 2. Monetarni i kreditni agregati, 2017. – 2022. (u mil. HRK)

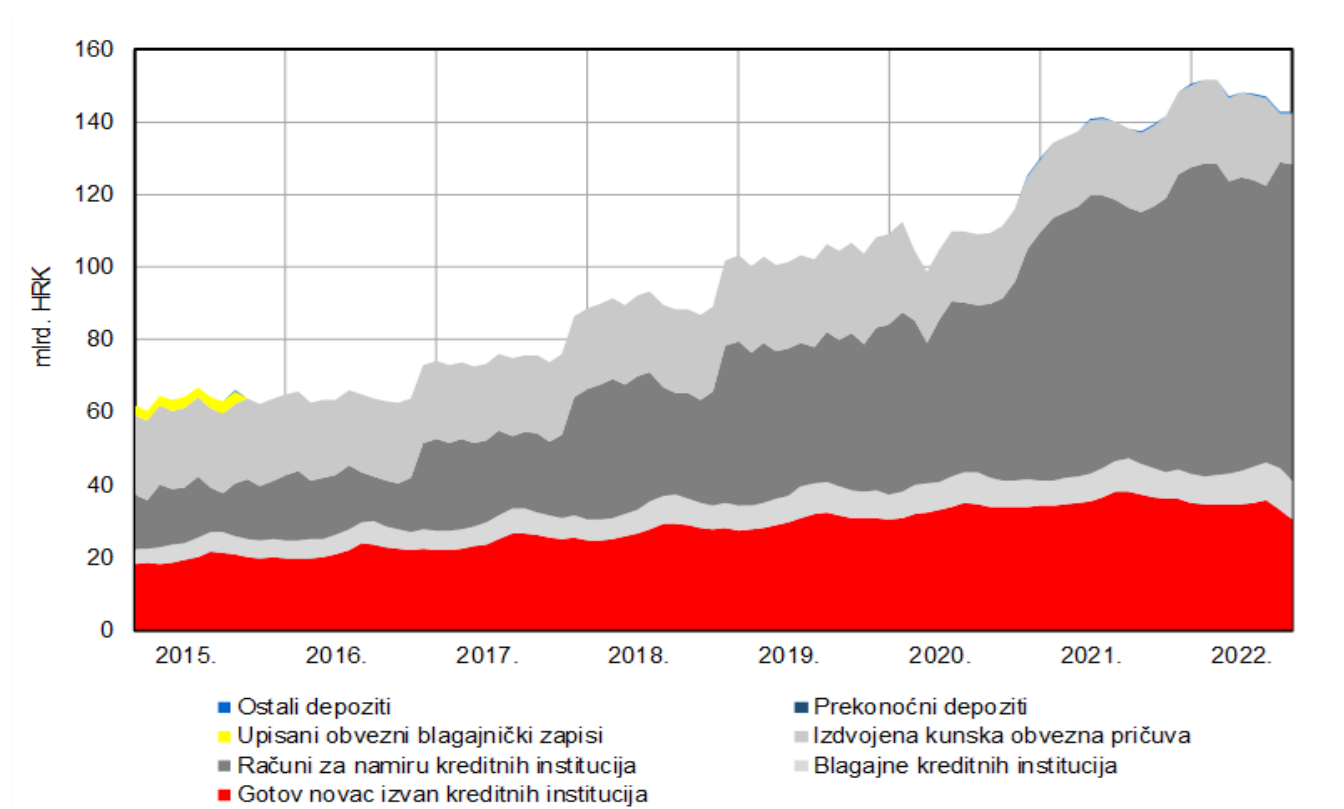
mil.HRK	PRIMARNI NOVAC (M0)	NOVČANA MASA (M1)	UKUPNA LIKVIDNA SREDSTVA (M4)
2017.	86.397,9	99.436,3	307.243,8
2018.	101.817,6	119.994,8	324.030,2
2019.	108.384,8	137.156,7	333.306,5
2020.	125.135,2	160.465,6	364.466,2
2021.	148.419,5	189.370,7	403.345,5
2022.	151.794,2	188.354,2	400.632,1

Izvor: autoričina sistematizacija, Bilten 280 HNB-a, 2023.

Primarni novac kontinuirano raste tijekom promatranog razdoblja, kao što se vidi u Tablici 2. To pokazuje kontinuirano povećanje količine novca koju središnja banka ubacuje u ekonomiju i taj rast potencijalno potiče veću kreditnu aktivnost. Tijekom godina, novčana masa također bilježi rast, dijelom zbog značajnog povećanja depozitnog novca. Kako je ukupna novčana masa kroz godine postala veća od primarnog novca, to nam sada predstavlja pozitivan trend. Takav pozitivan trend se naziva monetarni multiplikator, koji opisuje kako se promjene u baznom novcu (primarnom novcu) multipliciraju kroz financijski sustav kako bi utjecale na ukupnu količinu novca u ekonomiji. Ovaj koncept pokazuje kako svaki dodatni euro ili jedinica primarnog novca koje središnja banka ubaci u ekonomiju putem emisije primarnog novca može rezultirati stvaranjem višestruko veće količine novca koja je dostupna za kreditiranje i razmjenu među građanima i tvrtkama. Kada središnja banka ubrizga dodatni novac u ekonomiju, banke ga primaju kao rezervu i moraju zadržavati određeni postotak tih rezervi prema propisima središnje banke. Bankama je dopušteno koristiti višak rezervi za stvaranje dodatnog novca putem procesa kreditiranja. To znači da banke mogu posuditi više sredstava nego što imaju u rezervama, stvarajući tako dodatnu količinu novca koji cirkulira u ekonomiji. Vidi se da su ukupna likvidna sredstva u ekonomiji veća od primarnog novca i novčane mase jer likvidna sredstva obuhvaćaju ne samo fizičku gotovinu i rezerve banaka već

i druge likvidne financijske instrumente i depozite koji se lako mogu koristiti za plaćanje i razmjenu. To uključuje depozite koje pojedinci i tvrtke drže u bankama, koji su lako dostupni za plaćanje putem čekova, kartica ili elektroničkih transakcija, kao i druge financijske instrumente s visokom likvidnošću. (Vidaković, 2016.).

Slika 2. Kretanje primarnog novca M0, 2015. – 2022.

Izvor: HNB, 2022.

Središnja banka ima ekskluzivno pravo kreiranja primarnog novca. Postoji nekoliko načina na koje središnja banka može stvarati primarni novac:

- Izdavanje novca, gdje središnja banka tiska novčanice i izdaje kovanice koje se koriste u ekonomiji. Ovo je fizički novac koji ljudi koriste za transakcije.
- Monetarne operacije, gdje središnja banka može kupovati ili prodavati financijske instrumente na tržištu, poput državnih obveznica. Kupovina tih instrumenata od komercijalnih banaka daje im dodatni novac koji može biti posuđen potrošačima i poduzećima.

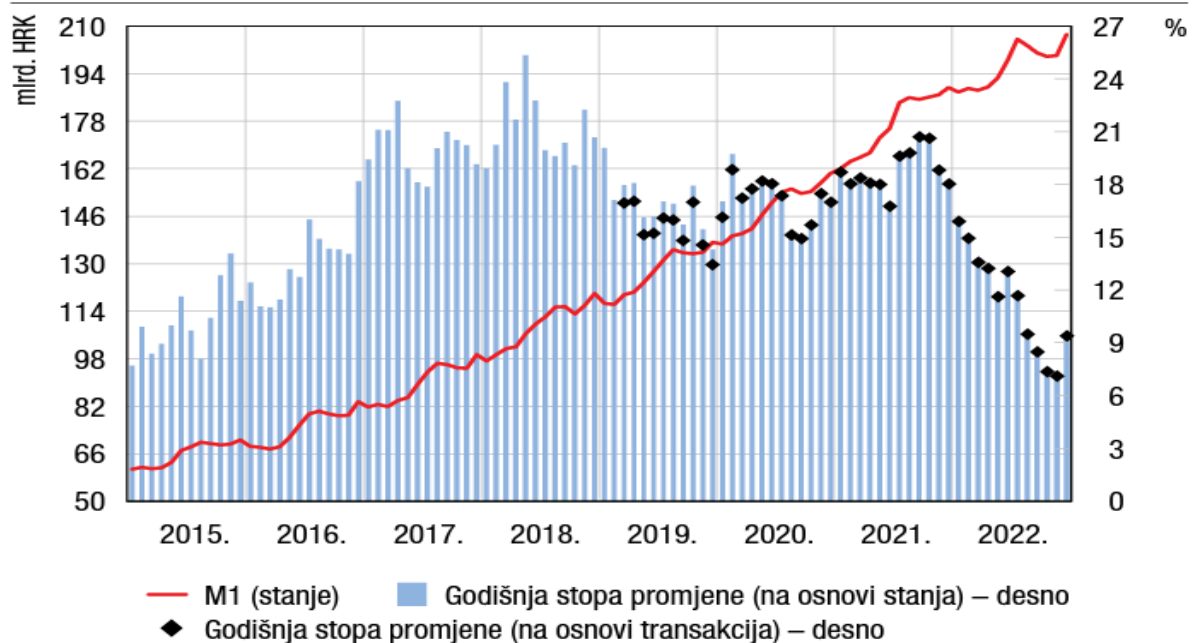
Povlačenje primarnog novca odnosi se na proces u kojem središnja banka smanjuje količinu novca u cirkulaciji. To može biti važno kako bi se spriječila inflacija ili stabiliziralo gospodarstvo. Evo nekoliko načina na koje se to može postići:

- Prodaja financijskih instrumenata, gdje središnja banka prodaje državne obveznice na tržištu. Kupci tih obveznica šalju novac središnjoj banci, smanjujući ukupnu količinu novca u cirkulaciji.
- Povećanje kamatnih stopa, gdje središnja banka povećava kamatne stope koje banke moraju plaćati ako posuđuju novac od centralne banke. To može smanjiti želju banaka da posuđuju i potiče štednju umjesto potrošnje.

Od 28. rujna 2017. godine ukida se mogućnost koristiti lombardni kredit, dok se istovremeno uvodi opcija prekonoćnog kredita. Lombardni kredit je oblik kratkoročnog zajma koji banke i financijske institucije odobravaju klijentima uz zalag vrijednosnih papira ili drugih likvidnih sredstava kao kolaterale (osiguranje). Prekonoćni kredit je kratkoročni oblik financiranja u kojem banka ili financijska institucija posuđuje sredstva drugoj banci ili instituciji preko noći ili za vrlo kratko razdoblje, obično samo jedan dan. Ovaj tip kredita omogućava financijskim institucijama zadovoljiti svoje kratkoročne likvidne potrebe i ispunjavati regulativne zahtjeve za minimalne rezerve. Devizne transakcije obuhvaćaju kupoprodaje stranih valuta između HNB-a i financijskih institucija, kao i između HNB-a i međunarodnih financijskih organizacija poput Međunarodnog monetarnog fonda i Europske komisije, uključujući i ugovore o zamjeni valuta (*swap*-ugovori). U ovim transakcijama, pozitivne vrijednosti odražavaju kupovinu deviza. (HNB, 2017.) U 2020. godini povećanje potražnje za devizama u Hrvatskoj dovelo je do deprecijacije tečaja EUR/HRK. U takvim je uvjetima Hrvatska narodna banka prvi put nakon gotovo četiri i pol godine od 9. do 13. ožujka u tri navrata intervenirala prodajom deviza radi očuvanja stabilnosti tečaja, preduvjeta za ispunjenje njezine zakonom propisane obveze. Cilj joj je bilo održavanje stabilnosti cijena i financijske stabilnosti. Ukupni iznos deviza prodanih kroz te tri intervencije iznosio je 1.214,35 milijuna eura. (HNB, 2020.) Kako bi pomogla u prevladavanju krize izazvane epidemijom, Hrvatska narodna banka je najavila strukturnu operaciju na petogodišnji rok, uz kamatnu stopu od 0,25 % s 16. ožujka 2020. godine. Hrvatska narodna banka je također započela kupnju državnih obveznica s ciljem održavanja stabilnosti na tržištu državnih vrijednosnih papira. (HNB, 2020.) Mjere monetarne politike u 2021. godini povećale su slobodne pričuve banaka na povijesno visoke razine. Povećao se višak likvidnosti, koje nije potaknuto samo otkupom deviza od države nego i smanjenjem kunskih depozita države kod Hrvatske narodne banke. Otkup deviza od države i viša razina repo ugovora doveli su do povećanja međunarodnih pričuva. Hrvatska narodna banka je nastavila oporavak gospodarske aktivnosti nastavkom provođenja ekspanzivne monetarne politike te očuvanjem stabilnosti tečaja kune prema euru i osiguravanjem dovoljne kunske i devizne likvidnosti. Stabilni uvjeti na domaćem

financijskom tržištu pridonijet će održavanju povoljnih uvjeta financiranja domaćih sektora i potaknuti kreditnu aktivnost. Hrvatska narodna banka je 2022. godine povlačila primarni novac i na osnovi dospijuća pojedinih državnih obveznica Republike Hrvatske iz portfelja Hrvatske narodne banke, što je smanjilo stanje primarnog novca za oko 2,1 milijardu kuna. Hrvatska narodna banka je usvojila Odluku o izmjenama i dopunama Odluke o obveznoj pričuvi, kojom je stopa obvezne pričuve smanjena s 9 % na 5 % od kolovoza, a dodatno smanjena na 1 % od prosinca. Posljedično, kunska komponenta obvezne pričuve u kolovozu je smanjena za 14,7 milijardi kuna, što je rezultiralo povećanjem viška kunske likvidnosti u domaćem bankovnom sustavu. Međutim, ključno je napomenuti da je primarni novac nastao putem akvizicije deviznih sredstava od strane Ministarstva financija u iznosu od 1,6 milijardi eura, uglavnom od sredstava povezanih s raznim financijskim instrumentima EU-a. Ovaj pozitivan neto priljev primarnog novca sugerira da je monetarna politika usmjerena prema ekspanziji, fokusirana na operacije otkupa deviza. (HNB, 2023.)

Slika 3. Kretanje novčane mase M1, 2015. – 2022.

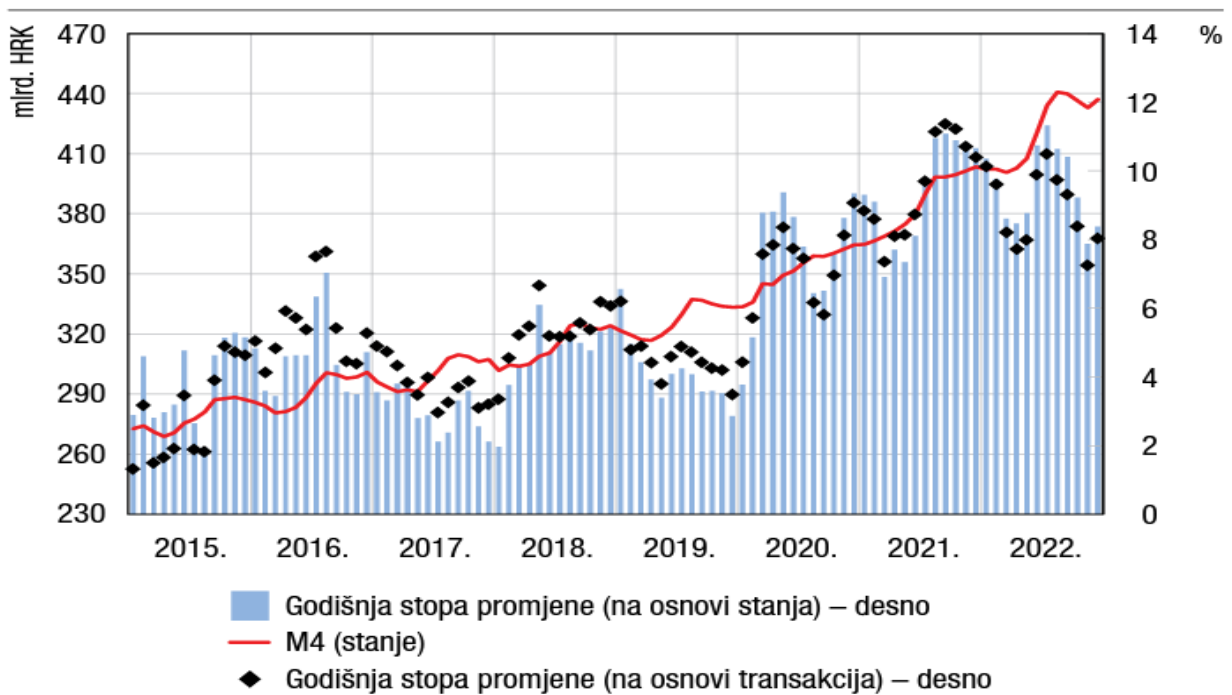

Izvor: Bilten 280 HNB-a, 2023.

Kao što je vidljivo na Slici 3., novčana masa je krenula kontinuirano rasti od 2015. godine, nakon ekonomske krize koja je zahvatila Hrvatsku 2008. godine. Uvođenje i širenje pandemije COVID-19 2020. godine značajno je utjecalo na ekonomske tokove u Hrvatskoj, kao i diljem svijeta. Uz nagle promjene u potrošačkim navikama, prekide u lancima opskrbe i značajno smanjenje gospodarske aktivnosti, Vlada Republike Hrvatske je brzo reagirala primjenom različitih ekonomskih mjera kako bi ublažila posljedice pandemije. Fiskalna politika je aktivno korištena kako bi se održala likvidnost tvrtki i kućanstava. Vlada je implementirala potpore za nezaposlene, subvencije za očuvanje radnih mjesta i druge oblike financijske pomoći. Ova pomoć je povećala ukupnu količinu novca u optjecaju, potičući rast novčane mase. Središnja banka, Hrvatska narodna banka, također je poduzela korake kako bi podržala gospodarstvo. Putem politike niskih kamatnih stopa i kvantitativnog popuštanja, Hrvatska narodna banka je olakšala pristup jeftinom financiranju za banke i druge financijske institucije. Ovo je potaknulo kreiranje novih depozita i likvidnih sredstava. Povećana digitalizacija i *online* trgovina tijekom pandemije povećala je upotrebu digitalnog novca i elektroničkih plaćanja. Ovo je dodatno doprinijelo rastu novčane mase jer su transakcije putem elektroničkih sredstava postale češće i jednostavnije.

U 2022. godini, značajna potrošnja i aktivnost u turizmu tijekom prvog dijela te godine doprinijeli su povećanju monetarnih agregata. Nakon usvajanja eura kao buduće valute sredinom godine, započeo je rast depozita – djelomično zbog prihoda od turizma, ali i zbog konverzije kuna u euro, što je dodatno povećalo njihovu količinu. Paralelno s tim, počeo je padati iznos gotovog novca u optjecaju, smanjujući se za više od 25 % tijekom godine sve do kasne jeseni. Novčani agregati, uključujući novčanu masu i njezine proširene oblike, većinom kroz depozite, povećali su se za više od 10 %. Depoziti kod banaka porasli su za više od 10 %, a među njima su depoziti s viđenjem povećani za gotovo 15 %. Depoziti stanovništva uvećali su se za više od 10 %, dok su depoziti poduzeća čak skočili za gotovo 20 %. Financijski sistem postao je znatno likvidniji, posebno u drugoj polovici godine, zahvaljujući prilagodbama koje je HNB izveo prema standardima ECB-a. Ove prilagodbe uključivale su smanjenje obvezne pričuve i ukidanje određenih zahtjeva za pokrićem deviznih obveza, čime je Hrvatska narodna banka oslobodila više od 70 milijardi kuna (odnosno 9,5 milijardi eura) sredstava banaka.

Slika 4. Kretanje ukupnog likvidnog sredstva M4, 2015. – 2022.

Izvor: Bilten 280 HNB-a, 2023.

Povećanje M1 obično dovodi do povećanja M4, jer svi oblici novca i depozita iz M1 također čine dio M4. Međutim, promjene u M4 ne moraju nužno rezultirati promjenama u M1 ako se radi o dodatnim komponentama koje nisu obuhvaćene u M1, poput štednih depozita ili dugoročnih obveznica. Na Slici 4. vidi se da ukupna likvidna sredstva rastu od 2016. godine jer Hrvatska narodna banka provodi ekspanzivnu monetarnu politiku, što u konačnici znači provođenje niskih kamatnih stopa kako bi ljude potaknula na ulaganja, investicije i potrošnju. Hrvatska narodna banka nastavlja provoditi ekspanzivnu monetarnu politiku podržavanja visoke likvidnosti monetarnog sustava te u 2020. godini kreće veći rast ukupnih likvidnih sredstava. U 2021. godini raste inozemna aktiva koja je potaknuta povećanjem sredstava banaka u sustavu Target2 te otkupom deviza od banaka i države. Kako pokazuju podaci iz Biltena 208, inozemna aktiva je porasla za oko 32,7 % između 2020. i 2022. godine. M4 je također porastao i zbog rasta depozita po viđenju trgovačkih društva i stanovništva. Banke i druge financijske institucije su povećale svoje kreditiranje i zajmove prema različitim dijelovima gospodarstva osim prema središnjoj državi. Kada te institucije posuđuju novac domaćim sektorima, povećavaju se ukupna likvidna sredstva u ekonomiji. To može imati pozitivan učinak na gospodarsku aktivnost jer veći pristup kreditima može potaknuti

potrošnju i investicije. Potraživanje od domaćih sektora je poraslo za oko 13,77 % između 2020. i 2022. godine. (HNB, Bilten 208). U cijeloj 2022. godini rast ukupnih likvidnih sredstava ostao je umjeren.

4. DISTRIBUCIJA KREDITA – KREDITIRANJE STANOVNIŠTVA

Distribucija kredita u Republici Hrvatskoj ima ključnu ulogu u poticanju ekonomskog rasta, olakšavanju investicija, kao i podržavanju potrošnje i razvoja raznih sektora. Hrvatski kreditni sektor, koji je u velikoj mjeri zastupljen kroz tradicionalne banke, bio je glavni izvor kredita za građane i poduzeća. Banke su igrale ključnu ulogu u procesu ocjene kreditne sposobnosti zajmoprimaca i pružanju financijskih sredstava na temelju analize njihove kreditne povijesti, prihoda i zaduženosti. Jedan od značajnih faktora koji su oblikovali distribuciju kredita u Hrvatskoj bili su zakoni i propisi koji reguliraju kreditni sektor. Cilj navedenih propisa bio je osigurati odgovorno kreditiranje i zaštitu interesa zajmoprimaca. Uz to, zakoni su se fokusirali na specifična područja kao što su potrošačko kreditiranje, hipotekarni krediti i stambeni krediti. Ovakva regulativa igrala je ključnu ulogu u održavanju transparentnosti i integriteta kreditnog sektora. Tijekom godina, kamatne stope na kredite u Hrvatskoj su bile varijabilne i usko povezane s tržišnim uvjetima i monetarnom politikom Hrvatske narodne banke. Promjene u kamatnim stopama bile su odraz monetarnih mjera usmjerenih na održavanje stabilnosti i kontrolu inflacije. U takvom okruženju zajmoprimci su bili podvrgnuti fluktuacijama kamatnih stopa, što je imalo utjecaj na visinu mjesečnih obroka i ukupni trošak kredita. Važno je također napomenuti da je globalna financijska kriza 2008. godine imala značajan utjecaj na distribuciju kredita u Republici Hrvatskoj. Kriza je dovela do smanjenja kreditne aktivnosti banaka, smanjenja povjerenja investitora i povećanja opreza u odobravanju kredita. Banke su pooštrile uvjete kreditiranja kako bi smanjile rizik i zaštitile svoje bilance. U skladu s ciljevima poticanja stambenog sektora i poticanja rasta tržišta nekretnina, hrvatska vlada je u raznim razdobljima pružala poticaje za stambene kredite. Ovi poticaji su uključivali subvencije kamata, porezne olakšice ili povoljnije uvjete za prve stambene kredite. Cilj takvih poticaja bio je poboljšanje dostupnosti stambenog financiranja i podrška građanima u kupovini ili izgradnji nekretnina. Distribucija kredita u Republici Hrvatskoj ima ključnu ulogu u podržavanju ekonomskog razvoja. Banke, u skladu s regulativnim okvirom, provode stroge procjene kreditne sposobnosti, pružajući financijska sredstva građanima i poduzećima. Uzimajući u obzir zakonsku regulativu, fluktuacije

kamatnih stopa te utjecaj globalnih ekonomskih faktora, distribucija kredita u Hrvatskoj neprestano se prilagođava kako bi zadovoljila potrebe tržišta i podržala ekonomski rast zemlje. Neki od značajnih izazova s kojima su se Hrvatske banke suočile su pandemija COVID-19 koja je značajno utjecala na distribuciju kredita u Republici Hrvatskoj, donoseći promjene u ekonomskim faktorima za banke i zajmoprimce. Uz povećanu potražnju za likvidnošću, mnoga poduzeća i građani suočili su se s financijskim poteškoćama i ograničenim gotovinskim tokom, što je rezultiralo većom potražnjom za kratkoročnim kreditima i radnim kapitalom. Međutim, istovremeno, povećanje kreditnih rizika postalo je vidljivo. Restriktivne mjere i ekonomska usporavanja doveli su do smanjenja prihoda, nezaposlenosti i privremenog zatvaranja poslovanja, što je povećalo rizik za banke prilikom odobravanja novih kredita. Kako bi ublažile financijski teret zajmoprimcima, hrvatske vlasti su uvele moratorije na otplatu kredita. Ovi moratoriji pružili su privremeno olakšanje građanima i poduzećima koji su bili pogođeni krizom, omogućujući privremeno obustavljanje ili smanjenje plaćanja glavnice i kamata na postojeće kredite. Istovremeno, banke su brzo reagirale na nove okolnosti te su ubrzale proces digitalizacije distribucije kredita. *Online* platforme i digitalni kanali postali su ključni za prijavu kredita, dostavu dokumentacije i potpisivanje ugovora, osiguravajući kontinuitet poslovanja i smanjenje fizičkog kontakta. Uz to, mnogi zajmoprimci koji su se suočili s financijskim izazovima tijekom pandemije tražili su opcije refinanciranja postojećih kredita kako bi smanjili mjesečne obveze. Banke su pružale mogućnosti refinanciranja i restrukturiranja postojećih kredita kako bi zajmoprimcima pružile olakšice tijekom krize. Ovakve mjere bile su ključne za održavanje stabilnosti i podršku zajmoprimcima u teškim vremenima. Važno je napomenuti da se utjecaj pandemije COVID-19 na distribuciju kredita u Hrvatskoj kontinuirano mijenjao s promjenama u epidemiološkim uvjetima, mjerama i fazama ekonomskog oporavka. Kao rezultat toga, banke su se prilagođavale novim uvjetima i primjenjivale različite strategije za minimiziranje rizika i podršku zajmoprimcima u tim izazovnim vremenima.

Non-performing loans (NPLs), ili krediti s otežanom naplatom, predstavljaju značajan izazov za financijski sektor u Republici Hrvatskoj. NPL-ovi se odnose na kredite koji kasne s otplatom ili se ne vraćaju u skladu s ugovorenim uvjetima, čime stvaraju financijske poteškoće za banke i mogu imati negativan utjecaj na gospodarstvo. Republika Hrvatska se suočava s izazovom visokog udjela *non-performing loansa* (NPLs) u bankovnom sektoru, što je rezultat višegodišnjih ekonomskih i financijskih faktora. NPL-ovi predstavljaju ozbiljan izazov za financijske institucije jer smanjuju njihovu profitabilnost, narušavaju kvalitetu njihove aktive i ograničavaju njihovu sposobnost pružiti nove kredite potrebnim sektorima

gospodarstva. Visok postotak NPL-ova u Hrvatskoj može se pripisati nekoliko ključnih čimbenika. Jedan od njih je ekonomska kriza koju je zemlja doživjela, posebno tijekom financijske krize 2008. godine, ali i posljednjih godina, uključujući i utjecaj pandemije COVID-19. Takve ekonomske turbulencije dovele su do pada prihoda poduzeća i pojedinaca, povećane nezaposlenosti i ograničene sposobnosti zajmoprimaca da otplaćuju svoje obveze. Još jedan faktor koji doprinosi NPL-ovima je ograničen pristup financiranju za određene sektore, posebno za mala i srednja poduzeća. Ovi čimbenici mogu otežati poslovanje i otplatu kredita, što dovodi do većeg broja NPL-ova. Uz to, nedostatak adekvatnog pravnog okvira i sporost sudskog sistema u rješavanju sporova i naplate dugova također je pridonio izazovima povezanim s NPL-ovima.

Europske integracije, posebno pridruživanje RH Europskoj uniji (EU) 2013. godine, imale su znatan utjecaj na distribuciju kredita u zemlji. Jedan od glavnih aspekata koji je oblikovao distribuciju kredita u kontekstu europskih integracija bila je harmonizacija regulative. Ulaskom u EU, Hrvatska je preuzela obvezu usklađivanja svojeg zakonodavstva s europskim direktivama i propisima koji reguliraju financijski sektor, uključujući područje kreditiranja. Harmonizacija regulative imala je pozitivne učinke na distribuciju kredita u Hrvatskoj. Uvođenje europskih standarda i propisa osiguralo je veću transparentnost, stabilnost i zaštitu potrošača u kreditnom sektoru. Bankarski sektor u Hrvatskoj prilagodio se novim regulativnim zahtjevima, poput strože procjene kreditne sposobnosti, transparentnijih uvjeta kreditiranja i bolje zaštite potrošača. To je rezultiralo većim povjerenjem zajmoprimaca i jačanjem stabilnosti bankovnog sektora. Pristup europskim fondovima također je bio važan aspekt koji je utjecao na distribuciju kredita u Hrvatskoj. Kao članica EU, Hrvatska je dobila pristup raznim fondovima i programima EU namijenjenim poticanju gospodarskog razvoja i ulaganja. To je otvorilo nove mogućnosti za financiranje projekata i potrebe zajmoprimaca putem europskih sredstava. Pristup europskim fondovima omogućio je bankama u Hrvatskoj pristup povoljnijim izvorima financiranja i smanjenje troškova kapitala. Kreditna institucija koja ima pristup europskim fondovima može koristiti povoljnije uvjete financiranja i niže kamatne stope, što može rezultirati povoljnijim uvjetima kreditiranja za zajmoprimce. Ovo je posebno važno za sektore poput infrastrukture, energetike, poljoprivrede i malih i srednjih poduzeća, koji često imaju potrebu za dodatnim financiranjem. Osim toga, pristup europskim fondovima otvara mogućnosti za razvoj novih financijskih instrumenata i programa koji podržavaju kreditiranje u specifičnim sektorima ili područjima. Na primjer, europski fondovi mogu biti usmjereni na podršku inovativnih projekata, istraživanje i razvoj, obnovljivu energiju ili ruralni razvoj.

4.1. Distribucija kredita po sektorima

U Hrvatskoj, distribucija kredita po sektorima može se podijeliti na nekoliko glavnih kategorija:

- **Kreditni za stanovništvo:** ova kategorija uključuje kredite koji su namijenjeni pojedincima za osobnu potrošnju, kao što su stambeni krediti, potrošački krediti i krediti za obrazovanje. Krediti za stanovništvo igraju važnu ulogu u poticanju potrošnje i podržavanju rasta BDP-a.
- **Kreditni za poduzeća:** ova kategorija obuhvaća kredite koji se odobravaju poduzećima i tvrtkama za različite svrhe, uključujući investicije, obrtni kapital, proširenje poslovanja i druge potrebe. Ovi krediti igraju ključnu ulogu u poticanju poslovne aktivnosti i ekonomske produktivnosti.
- **Kreditni za neprofitne organizacije i državni sektor:** ovi krediti namijenjeni su organizacijama i sektorima koji nisu u potrazi za profitom, poput dobrotvornih organizacija, obrazovanja, zdravstva i državne administracije. Ovisno o prioritetima vlade, ovi krediti mogu biti usmjereni na podršku javnim uslugama i infrastrukturnim projektima.
- **Kreditni za specifične sektore:** ovisno o potrebama i prioritetima, krediti se također mogu usmjeriti prema specifičnim sektorima kao što su poljoprivreda, energetika, turizam ili izvozna industrija.

Tablica 3. Distribucija kredita drugih monetarnih financijskih institucija po institucionalnim sektorima, kunski krediti (u mil. HRK)

KUNSKI KREDIT	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.
1. Kredit središnjoj državi i fondovima socijalne sigurnosti	6.425,0	6.394,9	7.967,1	15.095,7	17.460,1	13.762,2
1.1. Kredit središnjoj državi	6.425,0	6.393,9	7.961,4	15.088,5	17.451,1	13.750,6
1.2. Kredit fondovima socijalne sigurnosti	/	1,0	5,7	7,2	9,1	11,6
2. Kredit lokalnoj državi	1.444,0	2.220,7	3.177,3	4.912,5	6.221,5	5.715,1
3. Kredit nefinancijskim društvima	29.043,3	28.214,6	31.221,4	31.590,8	31.758,6	36.252,3
4. Kredit kućanstvima	57.429,8	64.653,0	72.260,5	74.957,4	77.102,8	69.093,2
Od toga: stambeni krediti	14.082,8	15.790,7	17.519,0	19.462,4	20.438,0	18.186,4
5. Kredit ostalim bankarskim institucijama	/	/	/	/	/	/
6. Kredit nebankarskim financijskim institucijama	/	/	/	/	/	/
7. Kredit investicijskim fondovima osim novčanim fondovima	58,0	32,5	140,4	4,1	15,0	/
8. Kredit drugim financijskim posrednicima	1.190,4	1.529,9	1.495,3	1.209,5	1.196,7	1.306,7
9. Kredit pomoćnim financijskim institucijama	362,5	327,8	254,3	230,9	174,1	186,3
10. Kredit osiguravajućim društvima i mirovinskim fondovima	185,0	172,6	87,5	95,0	20,1	0,0
UKUPNO (1+2+3+4+5+6+7+8+9+10)	96.138,1	103.546,1	116.604,0	128.095,9	133.975,8	126.316

Izvor: autoričina sistematizacija, Bilten 280 HNB-a, 2023.

Gotovinski krediti su nenamjenski zajmovi koje banke odobravaju pojedincima kako bi im pružile financijsku pomoć u rješavanju trenutnih potreba. Korisnici takvih kredita imaju slobodu sredstva iskoristiti prema vlastitim željama, bilo da se radi o financiranju putovanja, kupnji automobila, nabavci novih kućanskih aparata ili namještaja te za druge slične svrhe. Tablica 3. pokazuje da su među kuskim kreditima najizraženiji krediti kućanstvima. Krediti kućanstvima obuhvaćaju različite vrste financijskih aranžmana i zajmova koje banke i druge financijske institucije nude pojedincima i obiteljima. Sastoje se od stambenih kredita, potrošačkih kredita, automobilskih kredita, edukacijskih kredita itd. Najizražajni oblik kreditiranja kućanstvima u Hrvatskoj, kao i u većini zemalja je stambeni kredit. Stambeni

kreditu predstavljaju najčešći oblik financiranja kupnje ili izgradnje nekretnina, bilo da se radi o kućama ili stanovima. Kanski krediti kućanstvima tradicionalno su bili češće izdavani od deviznih kredita. Ova preferencija klijenata rezultirala je iz negativnih iskustava s kreditima vezanim za švicarski franak, ali i zbog nižih kamatnih stopa koje su nudile kanske kreditne opcije. Kako su se klijenti sve više okretali kanskim kreditima, postalo je jasno da je kanski kredit postao preferirani izbor za većinu kućanstava. Gledajući posljednju godinu 2022., oko 26,35 % od ukupnog kredita kućanstva koriste se stambeni krediti. Vidi se da je potražnja stambenih kredita bila u porastu u 2020. i 2021. godini, ali i da se potražnja za stambenim kreditima smanjila za 10,99 % u 2022. godini u odnosu na 2021. godinu. Isto tako prvi put u zadnjih pet godina pao je i kredit kućanstvima za 10,41 % u odnosu na prethodnu godinu. Uzrok tome je uvođenje eura kao nominalne valute pa se smanjila potražnja za kanskim kreditima. Udio kanskih kredita u ukupnim kreditima građana bilježi trend smanjivanja. Ukupni kanski krediti smanjili su se za 5,71 % u 2022. godini u odnosu na 2021. godinu. Od veljače 2022. godine, neke banke više nisu imale u ponudi kanske kredite.

Tablica 4. Distribucija kredita drugih monetarnih institucija po institucionalnim sektorima, devizni kredit (mil. HRK)

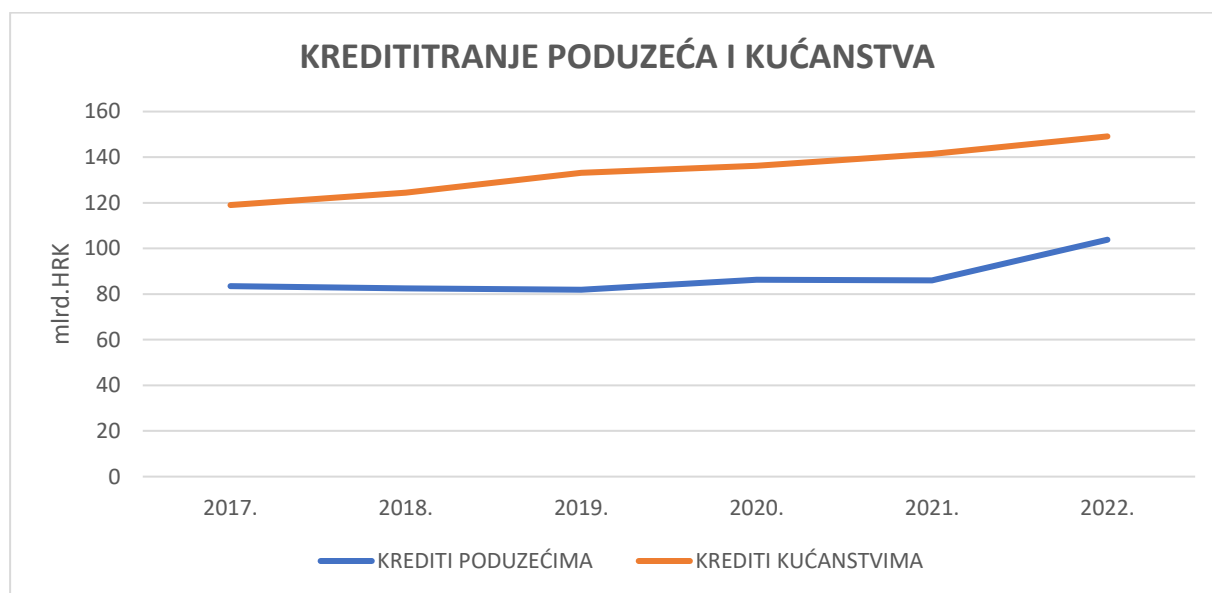
DEVIZNI KREDIT	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.
1. Kredit središnjoj državi i fondovima socijalne sigurnosti	29.495,6	29.941,9	29.089,9	27.955,0	23.919,9	29.059,0
1.1. Kredit središnjoj državi	29.495,6	29.941,9	29.089,9	27.955,0	23.919,9	29.059,0
1.2. Kredit fondovima socijalne sigurnosti	-	-	-	-	-	-
2. Kredit lokalnoj državi	2.591,8	2.117,6	1.786,7	1.589,1	1.439,1	1.423,2
3. Kredit nefinancijskim društvima	54.372,7	54.314,2	50.681,4	54.691,5	54.260,9	67.580,8
4. Kredit kućanstvima	61.604,3	59.834,0	60.857,5	61.239,1	64.397,3	80.025,0
Od toga: stambeni krediti	38.745,1	38.249,8	39.916,3	42.710,9	47.325,5	56.529,7
5. Krediti ostalim bankarskim institucijama	-	-	-	-	-	-
6. Kredit nebankarskim financijskim institucijama	-	-	-	-	-	-
7. Kredit investicijskim fondovima osim novčanim fondovima	244,3	828,7	508,3	671,5	441,0	92,5
8. Kredit drugim financijskim posrednicima	738,6	498,1	705,6	1.061,7	1.600,8	989,8
9. Kredit pomoćnim financijskim institucijama	396,8	134,4	51,4	119,9	154,2	155,0
10. Kredit osiguravajućim društvima i mirovinskim fondovima	158,8	24,8	31,6	222,6	104,2	107,4
UKUPNO (1+2+3+4+5+6+7+8+9+10)	149.602,8	147.693,6	143.712,3	147.550,5	146.317,2	179.432,7
UKUPNO (A+B)	245.740,9	251.239,7	260.316,3	275.646,4	280.293,0	305.748,6

Izvor: autoričina sistematizacija, Bilten 280 HNB-a, 2023.

Devizni kredit je vrsta kredita koja se izdaje u stranoj valuti, a ne u domaćoj valuti zemlje u kojoj se kredit koristi. Ova vrsta kredita omogućuje pojedincima ili poduzećima posuđivati sredstva u stranoj valuti kako bi financirali različite svrhe. Kredit kućanstvima izdan u deviznom kreditu je traženiji od kunskog kredita. Tablica 4. pokazuje da je kredit kućanstvima u 2022. godini u deviznom kreditu (80.025,0) veći od kunskog kredita kućanstvima (69.093,2) i to za 10.931,8 milijuna kuna. Kredit kućanstvima se povećao za 24,34 % u 2022. godini u odnosu na 2021. godinu. U cjelini više se ugovaraju devizni krediti od kunskih kredita u 2022. godini i to za 53.116,8 milijuna kuna. Razlog tome je što je tijekom razdoblja prije potencijalnog uvođenja eura hrvatska kuna mogla biti izložena valutnim fluktuacijama i nestabilnostima. To je poticalo neke subjekte, posebno veće korporacije i financijske institucije, da se okrenu deviznim kreditima kako bi se zaštitili od valutnih rizika. Kao što se može primijetiti, krediti nefinancijskim društvima više su zastupljeni u obliku deviznih

kredita u usporedbi s kuskim kreditima, s razlikom od otprilike 30 milijuna u 2022. godini. Ako hrvatske tvrtke imaju međunarodno poslovanje, preferiraju devizne kredite kako bi lakše upravljale transakcijama u stranim valutama i smanjile troškove konverzije. Isto tako, u nekim slučajevima, devizne valute poput eura ili američkog dolara mogu pružati veću stabilnost u odnosu na domaću valutu, što privlači korisnike da se odluče za devizne kredite. Sektorska raspodjela kredita ima iznimno važnu ulogu za banke jer odražava njihovu strategiju i sposobnosti. Iako sve banke pružaju kredite građanima i tvrtkama, većina banaka usredotočuje se na određene ključne sektore i podsektore ekonomije. Banke često biraju fokusirati se na velike poduzetnike i klijente s većim financijskim mogućnostima. Kada je riječ o kreditiranju tvrtki, manje banke često preferiraju suradnju s malim i srednjim poduzećima te obrtnicima, dok se velike banke više usmjere prema velikim korporacijama.

Grafikon 4. Kredit privatnom sektoru, 2017. – 2022. (u mlrd. HRK)

Izvor: autoričina sistematizacija, Bilten 280 HNB-a, 2023.

Prema podacima iz HNB-a, Biltena 208, na Grafu 4. vidi se da krediti odobreni kućanstvima konstantno nadmašuju kredite odobrene poduzećima, što na koncu oblikuje strukturu domaće ekonomije, usmjeravajući je prema potrošnji i uvozu, umjesto prema proizvodnji i izvozu. Kada kućanstva imaju lakši pristup kreditima i često koriste te kredite za potrošnju (kupnju kuća, automobila, potrošačkih dobara itd.), to može potaknuti rast domaće potrošnje. Međutim, ako se ta potrošnja uglavnom zadovoljava uvoznim proizvodima, to može povećati trgovinski deficit i ovisnost o uvozu. To znači da zemlja uvozi više nego što izvozi, što može dovesti do negativnih utjecaja na platnu bilancu i dugoročnu ovisnost o uvozu. Dugoročna

ovisnost o uvozu može biti rizična za domaću ekonomiju, posebno u situacijama kada su cijene uvoznih dobara podložne promjenama na globalnom tržištu. (Samodol, 2023.). Tijekom protekle, 2022. godine, zabilježen je znatan rast plasmana kreditnih institucija prema poduzećima, što je rezultat ubrzanja poslovnih aktivnosti. Krajem 2022. godine ukupan iznos kredita odobrenih kućanstvima iznosi 149 milijardi kuna, dok iznosi odobreni poduzećima iznose 103 milijarde kuna. U usporedbi s 2021. godinom, kada je zabilježena gotovo najveća razlika u promatranom razdoblju, kućanstva su tada imala ukupno 141 milijardu kuna kredita, dok su poduzeća koristila kredite u iznosu od 86 milijardi kuna.

Ovaj rast najviše se može povezati s povećanjem kredita za obrtna sredstva, što je posljedica većih potreba poduzeća za financiranjem njihovih tekućih operacija u kontekstu rastućih troškova. Također raste i snažna potražnja za kreditima s ciljem investiranja. Što se tiče plasmana prema sektorima industrije, posebno se ističe rast plasmana prema poduzećima u energetsom sektoru, što čini značajan udio ukupnog porasta, također, manji, ali značajan rast plasmana prema poduzećima u sektorima građevine i nekretnina, kao i u sektoru trgovine. S druge strane, poduzeća u sektoru turizma bilježe blagi trend smanjenja zaduženosti tijekom godine, uglavnom na temelju investicijskih kredita, dok se poduzeća u ostalim uslužnim sektorima također razdužuju, ali na temelju kredita za obrtna sredstva.

5. KREDITIRANJE STANOVNIŠTVA – VRSTE KREDITA

Kreditiranje stanovništva bankama je najvažnija aktivnost koja stalno raste. To je proces kojim financijske institucije pružaju pojedincima mogućnost posudbe novca za različite svrhe, kao što su kupovina nekretnina, financiranje obrazovanja, plaćanje medicinskih troškova ili zadovoljavanje ostalih potreba. Ova praksa je postala sveprisutna u današnjem društvu jer omogućava ljudima ostvariti svoje ciljeve i ambicije, čak i kad nemaju trenutno dostupna sredstva. Postoje različite vrste kredita namijenjenih stanovništvu, uključujući stambene kredite, osobne kredite, kreditne kartice i studentske kredite. Svaki od tih kredita ima specifične uvjete i uvjete otplate, ovisno o instituciji koja ih nudi i financijskom profilu korisnika. Financijske institucije obično procjenjuju kreditnu sposobnost potencijalnih korisnika kako bi utvrdile vjerojatnost vraćanja posuđenog iznosa. Međutim, kreditiranje stanovništva također nosi određene rizike. Ako se krediti ne koriste odgovorno, ljudi se mogu naći u financijskim teškoćama i dugovima. Nepažljivo rukovanje kreditima može dovesti do visokih kamatnih stopa, kašnjenja u plaćanju ili čak blokade imovine. Stoga je važno da

pojedinci pažljivo procijene svoju sposobnost vraćanja kredita prije nego što se obvežu na dugoročne obveze. Financijske institucije igraju ključnu ulogu u kreditiranju stanovništva. Njihova uloga je procijeniti kreditnu sposobnost pojedinaca, ponuditi povoljne uvjete kredita i osigurati pravilnu dokumentaciju i procedure. Također su odgovorne za praćenje otplate kredita i pružanje podrške korisnicima tijekom cijelog procesa. Financijska stabilnost i rast kućanstava ključni su pokazatelji ekonomskog razvoja jedne zemlje. Jedan od glavnih aspekata koji doprinose financijskoj održivosti kućanstava su krediti koje dobivaju od drugih monetarnih financijskih institucija.

Kreditni, kao i depoziti, mogu se klasificirati na nekoliko načina. Uobičajena podjela kredita prema valuti je sljedeća: (Gregurek i Vidaković, 2011.)

- krediti u domaćoj valuti
- krediti s valutnom klauzulom
- krediti u stranoj valuti.

Kreditni u domaćoj valuti prije prelaska na euro isplaćivali su se i vraćali u Republici Hrvatskoj u kunama. Kada je riječ o kreditima s valutnom klauzulom, otplata je vezana za stranu valutu. Iako je kredit isplaćen u domaćoj valuti, obično prema srednjem tečaju Hrvatske narodne banke, otplatni plan se izrađuje u stranoj valuti. Mjesečna obveza klijenta računa se u stranoj valuti. To znači da klijent otplaćuje anuitet/ratu u kunama, ali visina anuiteta/rate na svaki dan ovisi o tečaju strane valute koja je uključena u valutnu klauzulu kredita. Što se tiče kredita isplaćenih u stranoj valuti, ti kreditni se isplaćuju i otplaćuju u toj istoj stranoj valuti.

Kreditiranje potiče ekonomski rast tako što omogućava potrošačima da troše i investiraju u različite sektore te to povećava ukupnu potražnju i stvara nova radna mjesta.

Tablica 5. Distribucija kredita drugih monetarnih financijskih institucija kućanstvima prema namjeni i valutnoj strukturi (mil. HRK)

<i>mil. kn.</i>	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.
1. Potrošački kredit	16,2	13,1	13,3	10,9	5,8	4,0
1.1. Kunski kredit bez valutne klauzule	15,0	11,6	11,0	9,3	5,5	3,6
1.2. Kunski kredit s valutnom klauzulom	1,2	1,5	2,3	1,6	0,2	0,3
Od toga: uz euro	1,2	1,5	2,3	1,6	0,2	0,3
Od toga: uz švicarski ifranak	-	-	-	-	-	-
1.2. Devizni krediti	-	-	-	-	-	-
2. Stambeni kredit	52.827,9	54.040,4	57.435,3	62.173,3	67.763,6	74.716,1
2.1. Kunski kredit bez valutne klauzule	14.082,8	15.790,7	17.519,0	19.462,4	20.438,0	18.186,4
2.2. Kunski kredit s valutnom klauzulom	38.743,0	38.248,5	39.913,6	42.705,7	47.315,7	56.520,9
Od toga: uz euro	37.793,0	37.522,1	39.278,6	42.142,3	46.807,0	56.076,3
Od toga: uz švicarski franak	899,6	672,4	586,5	523,9	472,7	410,8
2.3. Devizni kredit	2,1	1,3	2,7	5,1	9,8	8,8
3. Hipotekarni kredit	1.970,7	1.901,8	1.882,8	2.030,7	2.141,7	2.222,9
3.1. Kunski kredit bez valutne klauzule	196,1	204,1	299,8	414,8	545,9	595,6
3.2. Kunski kredit s valutnom klauzulom	1.772,9	1.696,5	1.581,8	1.614,8	1.595,4	1.627,0
Od tog: uz euro	1.744,4	1.679,4	1.568,5	1.604,6	1.586,3	1.621,3
3.3. Devizni kredit	1,7	1,2	1,1	1,1	0,4	0,3
4. Kredit za automobile	838,5	665,2	534,5	404,9	310,8	203,0
4.1. Kunski kredit bez valutne klauzule	637,7	489,9	385,5	286,7	230,0	146,0
4.2. Kunski kredit s valutnom klauzulom	200,8	175,2	148,9	118,2	80,8	57,0
Od toga: uz euro	194,9	170,3	146,2	115,7	79,1	56,2
Od toga: uz švicarski franak	5,9	4,9	2,7	2,5	1,6	0,8
4.3. Devizni kredit	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
5. Kredit po kreditnim karticama	3.529,5	3.644,9	3.851,7	3.664,3	3.251,5	2.999,2
5.1. Kunski kredit bez valutne klauzule	3.528,5	3.644,0	3.850,9	3.663,8	3.251,0	2.998,7
5.2. Kunski kredit s valutnom klauzulom	0,4	0,4	0,1	0,1	0,0	0,0
Od toga: uz euro	0,4	0,4	0,1	0,1	-	-
5.3. Devizni kredit	1,0	0,9	0,7	0,4	0,5	0,5
6. Prekoračenje po transakcijskim	6.995,2	6.855,3	6.759,4	6.414,1	6.130,8	5.916,7
6.1. Kunski kredit bez valutne klauzule	6.994,5	6.854,6	6.759,0	6.413,6	6.130,4	5.916,0
6.2. Kunski kredit s valutnom klauzulom	0,4	0,4	0,1	0,1	0,0	0,0
Od tog: uz euro	0,4	0,4	0,1	0,1	0,0	0,0
6.3. Devizni kredit	0,3	0,3	0,4	0,4	0,4	0,6
7. Gotovinski nenamjenski kredit	42.955,4	47.716	52.940,8	52.251,8	53.043,9	54.319,1
7.1. Kunski kredit bez valutne klauzule	28.843,3	34.409,3	39.724,6	40.978,5	42.655,8	37.355,2
7.2. Kunski kredit s valutnom klauzulom	14.108,4	13.303,4	23.213,2	11.270,4	10.383,8	16.960,9
Od tog: uz euro	14.053,8	13.269,3	13.170,7	11.235,2	10.356,5	16.937,6
7.3. Devizni kredit	3,6	3,3	3,0	2,9	4,3	3,0
8. Ostali krediti	9.900,7	9.650,2	9.700,2	9.246,5	8.852,1	8.737,4
8.1. Kunski krediti bez valutne klauzule	3.131,9	3.248,6	3.710,6	3.728,2	3.846,1	3.891,8
8.2. Kunski kredit s valutnom klauzulom	6.562,2	6.238,5	5.770,9	5.297,7	4.819,7	4.642,5
Od toga: uz euro	6.459,7	6.162,5	5.719,0	5.252,5	4.778,7	4.607,0
8.3. Devizni kredit	206,6	163,0	218,7	220,7	186,3	203,1
Ukupno (1+2+3+4+5+6+7+8)	119.034,1	124.487,0	133.118,0	136.196,4	141.500,2	149.118,2

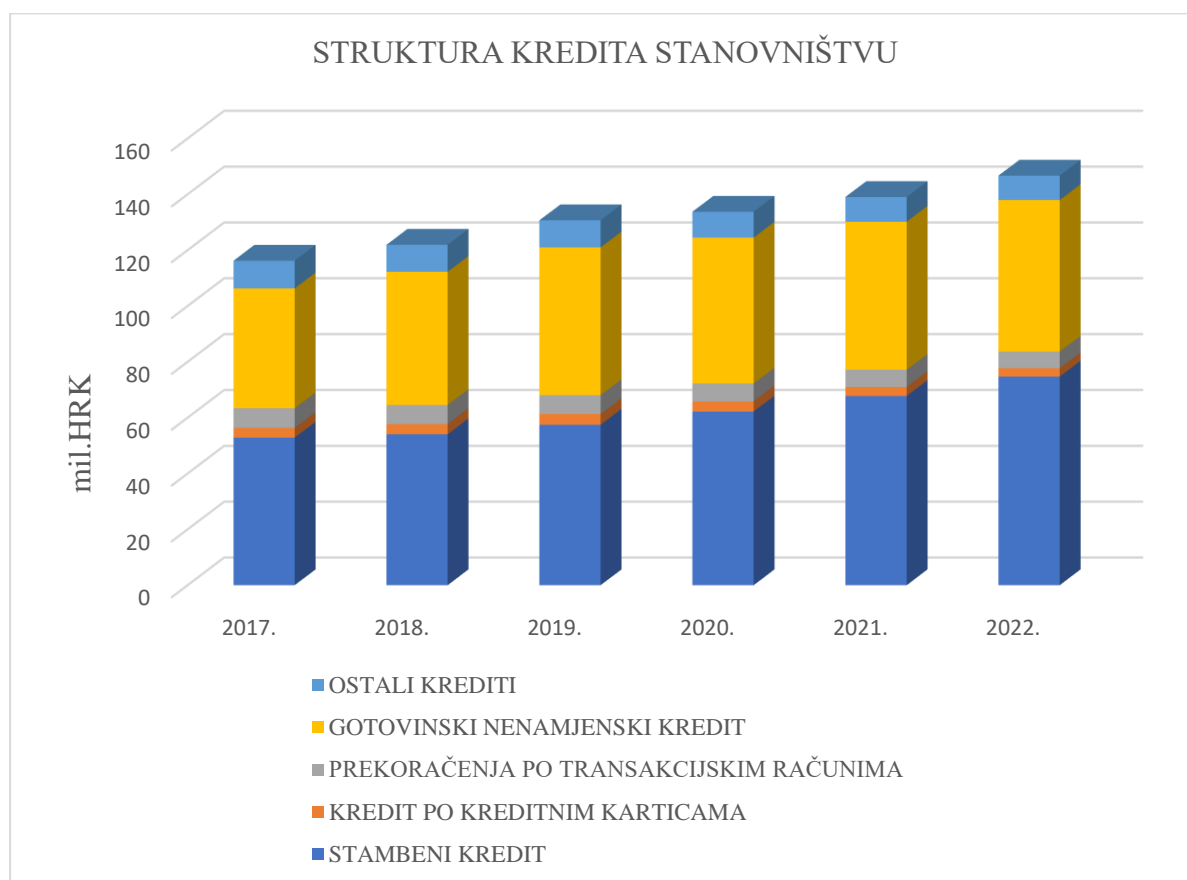
Izvor: autoričina sistematizacija, Bilten 280 HNB-a, 2023.

Analiza distribucije kredita drugih monetarnih financijskih institucija kućanstvima u Republici Hrvatskoj pokazuje značajne trendove i promjene tijekom promatranog razdoblja. Iz Tablice 5. može se primijetiti da su banke tijekom razdoblja od 2017. godine do 2022. godine najveći iznos kredita plasirale kućanstvima, prvenstveno u obliku stambenih kredita. Primijećeno je povećanje interesa za kupnju nekretnina, bilo za stanovanje ili investiciju. Ova potražnja rezultirala je povećanom potrebom za stambenim kreditima radi financiranja tih kupnji. U 2020. godini kada je nastupio COVID-19, u toj situaciji, sektori koji su zahtijevali izravan fizički kontakt s ljudima najviše su pogođeni. Stoga je zabilježen pad potražnje za zajmovima među poduzećima i kućanstvima. Prema informacijama iz Hrvatske narodne banke iz 2021. godine, porast kreditnog rizika rezultirao je strožim uvjetima odobravanja poslovnih zajmova, dok je potražnja za stambenim kreditima ostala visoka, zahvaljujući subvencioniranim programima.

Kao što je već navedeno u radu, porast BDP-a u Hrvatskoj u 2021. godini potiče dodatne investicije i ulaganje i posljedično pozitivno utječe na smanjenje kamatnih stopa banaka. S obzirom na smanjenje kamatnih stopa tijekom 2021. godine, primijećen je postupan porast kreditiranja stanovništva, iako u manjem opsegu, što se djelomično može pripisati provedenim programima državnog subvencioniranja stambenih kredita iz prethodne godine. Visoku potražnju za stambenim nekretninama, među ostalim čimbenicima, potiču subvencionirani krediti koje nudi Agencija za pravni promet i posredovanje nekretninama (APN). Subvencioniranje stambenih kredita prema Programu državnih potpora za stambeno zbrinjavanje (APN) za 2022. godinu predstavlja inicijativu Vlade Republike Hrvatske kojom se omogućava hrvatskim državljanima olakšano stambeno zbrinjavanje putem djelomične subvencije za otplatu stambenih kredita. Sredinom 2017. godine, Vlada Republike Hrvatske usvojila je Zakon o subvencioniranju stambenih kredita, koji utvrđuje postupak za pristupanje subvencioniranim kreditima putem APN-a. Od tada do 2021. godine, provedbom ovog zakona, odobreno je i realizirano ukupno 22.022 zahtjeva za subvencionirane stambene kredite. Potrošački krediti bilježe značajan pad tijekom svih godina, od 16,2 milijuna kuna u 2017. godini do samo 4 milijuna kuna u 2022. godini. Ovo smanjenje ukazuje na promjenu potrošačkih navika ili smanjenje potrebe za potrošačkim kreditima. Potrošački krediti predstavljaju važan segment financiranja kućanstava i ključni su pokretač potrošnje u gospodarstvu. Jedan od ključnih faktora koji je pridonio smanjenju potrošačkih kredita je gospodarska situacija u Republici Hrvatskoj. Tijekom promatranog razdoblja, zemlja se suočila s ekonomskim izazovima, uključujući niske stope rasta, visoku nezaposlenost i fiskalne restrikcije. Takvi uvjeti ograničavaju financijske mogućnosti kućanstava i smanjuju

njihovu sposobnost za uzimanje kredita. Potrošači su postali oprezniji u trošenju te su se više usmjerili na štednju i smanjenje duga. Ova promjena prioriteta može biti rezultat veće svijesti o financijskoj stabilnosti i potrebi za održivim financijskim ponašanjem. Dodatno, tehnološki napredak i digitalne inovacije, poput razvoja mobilnih plaćanja i digitalnih novčanika, omogućili su alternativne načine plaćanja koji možda ne zahtijevaju uzimanje potrošačkog kredita. Ova nova tehnološka rješenja mogu pružiti jednostavniji i brži pristup financijskim sredstvima, smanjujući tako potrebu za potrošačkim kreditima.

Grafikon 5. Struktura kredita stanovništvu, 2017. – 2022. (u mil. HRK)

Izvor: autoričina sistematizacija, Bilten 280 HNB-a, 2023.

Na kraju 2022. godine, ukupni odobreni iznos kredita iznosio je 149,2 milijuna kuna, a kada razmatramo kategorizaciju kredita prema njihovim iznosima, ističe se pet glavnih kategorija koje su prikazane u Grafu 5.

Stambeni krediti u 2022. godini predstavljaju najveći udio s iznosom od 74,1 milijuna kuna, dok se krediti putem kreditnih kartica kreću na iznosu od 2,2 milijuna kuna. Prekoračenje po transakcijskim računima iznosilo je 5,7 milijuna kuna, a gotovinski nenamjenski krediti činili su 54,1 milijun kuna. Ostali krediti zbirno su iznosili 8,4 milijuna kuna. Ukupan iznos ovih

pet najznačajnijih kategorija kredita, gdje postoje zajednički interesi banaka i kućanstava, iznosio je 144,5 milijuna kuna ili 103 % svih odobrenih kredita. Unatoč tome, najveći dio bankovnih kredita koji su dodijeljeni kućanstvima odnosi se na dvije glavne kategorije, a to su stambeni krediti i gotovinski krediti. Zajedno, ove dvije kategorije čine ukupan iznos od 129 milijuna kuna ili 86,42 %. Ubrzanom kreditiranju u 2022. godini pogodavalo je to što su kamatne stope na nove kredite ostale na povijesno niskim razinama. Porast kredita uvelike je vođen stambenim kreditiranjem koje se ubrzava već nekoliko godina, te je krajem 2022. doseglo godišnju stopu rasta od 10,5 %. Nasuprot tome, prekoračenja po tekućim računima i krediti po kreditnim karticama već su se treću godinu zaredom nastavili smanjivati. (HNB, Bilten 280, 2023). Tijekom 2022. godine, osnovni faktor koji je potaknuo proces euroizacije bio je osjećaj nestabilnosti i nedostatka povjerenja u domaću valutu. Ovaj razvoj situacije izazvao je potrebu za povezivanjem domaće valute s inozemnom, stabilnijom valutom, koja je u ovom slučaju euro. Da bi očuvale svoju financijsku stabilnost, kreditne institucije prema smjernicama Hrvatske narodne banke primjenjuju kreditnu euroizaciju – odobravaju kredite u stranim valutama ili kredite čiji je iznos povezan s tečajem strane valute. (HNB, 2022.)

6. AKTIVNO STANOVNIŠTVO I ZAPOSLENOST

Aktivno stanovništvo predstavlja vitalnu komponentu svakog društva i ključni faktor za ekonomski razvoj i napredak. Ova skupina ljudi čini radnu snagu koja je zaposlena ili aktivno traži zaposlenje. Aktivno stanovništvo predstavlja ključni resurs svakog društva. Obuhvaća ljude koji su sposobni i spremni angažirati se u produktivnim aktivnostima, bilo da se radi o zaposlenju, poduzetništvu, volontiranju ili aktivnom radu u zajednici. Aktivno stanovništvo je srž ekonomskog razvoja, socijalne kohezije i održivog napretka. Jedna od ključnih karakteristika aktivnog stanovništva je radna snaga, koja predstavlja skup ljudi koji su u dobi od 15 do 64 godine i spremni su i sposobni raditi. Radna snaga je pokretačka sila ekonomije, stvarajući proizvode i usluge koje zadovoljavaju potrebe društva. Aktivno stanovništvo koje je zaposleno donosi ekonomske koristi kroz stvaranje prihoda, povećanje standarda života i smanjenje siromaštva. Pored ekonomskih koristi, aktivno stanovništvo također igra ključnu ulogu u društvenom razvoju. Angažiranje u aktivnostima poput volontiranja, političkog aktivizma ili učešća u lokalnoj zajednici doprinosi jačanju demokratskih procesa, promoviranju socijalne pravde i postizanju inovacija. Aktivno stanovništvo se može angažirati u različitim sektorima, uključujući obrazovanje, zdravstvo, kulturu, sport, zaštitu životne sredine i druge. Važno je stvoriti povoljno okruženje koje će poticati aktivno stanovništvo. To uključuje osiguranje kvalitetnog obrazovanja i pristupačnih edukacija, stvaranje radnih mjesta i poduzetničkih mogućnosti, promoviranje jednakosti šansi i zaštite prava radnika, kao i podršku za volontiranje i aktivizam. Države i vlade imaju ključnu ulogu u stvaranju politika i programa koji podržavaju aktivno stanovništvo i potiču njihovu aktivnost u društvu. (Campbell, Brue, 1992). Međutim, aktivno stanovništvo se suočava i s izazovima. Brzi tehnološki napredak i automatizacija mogu dovesti do gubitka radnih mjesta i nejednakosti u društvu. Starenje stanovništva također predstavlja izazov jer se broj radno sposobnih ljudi smanjuje u odnosu na starije populacije. Važno je prilagoditi se ovim promjenama kroz kontinuirano obrazovanje i prekvalifikaciju radne snage, kao i promoviranje inkluzivnog tržišta rada koje pruža jednake mogućnosti za sve. Zaposlenost aktivnog stanovništva igra ključnu ulogu u ekonomskom razvoju i socijalnoj stabilnosti svake zemlje. Ona predstavlja indikator uspješnosti tržišta rada i kvalitete života ljudi. Zapošljavanje aktivnog stanovništva ima brojne pozitivne efekte na pojedince i društvo. Prvo i najvažnije, zaposlenost omogućava ljudima da zadovolje svoje osnovne potrebe i osiguraju egzistenciju. Kroz redovna primanja od rada, pojedinci mogu osigurati stambeno pitanje, hranu, odjeću i druge osnovne potrepštine. To stvara sigurnost i stabilnost u njihovim životima, smanjujući rizik od

siromaštva i socijalne isključenosti. Pored toga, zaposlenost aktivnog stanovništva ima pozitivan utjecaj na mentalno zdravlje i dobrobit ljudi. Kada ljudi rade i osjećaju se korisno, to može doprijeti njihovom samopouzdanju, samopoštovanju i zadovoljstvu životom. Zadovoljstvo poslom i uspjeh u karijeri mogu donijeti osjećaj postignuća i ispunjenja, što je važno za psihološko blagostanje pojedinaca. Zaposlenost također ima pozitivan utjecaj na društvo. Kada veći broj ljudi ima zaposlenje, to potiče socijalnu koheziju, smanjuje kriminal, povećava građansku participaciju i unaprjeđuje opću sigurnost. Zaposleni ljudi često doprinose razvoju zajednica kroz plaćanje poreza, volontiranje i aktivno sudjelovanje u lokalnim inicijativama. Ovo jača temelje društva i gradi održivu socijalnu strukturu. Zaposlenost aktivnog stanovništva također je ključna za ekonomski razvoj. Kada veći broj ljudi ima posao, ukupna produktivnost raste, a društvo ostvaruje veći bruto domaći proizvod (BDP). To dovodi do povećanja dohotka, stvaranja novih radnih mjesta i smanjenja nejednakosti u društvu. Zaposlenost aktivnog stanovništva također pomaže u smanjenju opterećenja socijalnih sistema jer veći broj ljudi doprinosi putem poreza i smanjuje potrebu za socijalnim davanjima. Međutim, postizanje visokog nivoa zaposlenosti aktivnog stanovništva može biti izazovno. Globalne ekonomske promjene, kao što su tehnološki napredak i automatizacija, mogu utjecati na prirodu radnih mjesta. Stoga je izuzetno bitno ulagati u obrazovanje i prekvalifikaciju radne snage kako bi se održala relevantnost i konkurentnost na tržištu rada. Također je važno osigurati ravnopravnost i nediskriminaciju na radnom mjestu kako bi se svim pojedincima omogućile jednake mogućnosti za zapošljavanje.

6.1. Kretanje aktivnog stanovništva od 2017. do 2022. godine

U kontekstu Republike Hrvatske, aktivno stanovništvo igra ključnu ulogu u oblikovanju gospodarske slike i općeg blagostanja. Stopa aktivnog stanovništva, koja odražava omjer aktivnog radno sposobnog stanovništva u ukupnom radno sposobnom stanovništvu, pokazuje varijacije tijekom ovog šestogodišnjeg razdoblja.

Tablica 6. Kretanje kategorija radno sposobnog stanovništva, 2017. – 2022. (tis.)

GODINA	AKTIVNO STANOVNIŠTVO	ZAPOSLENO STANOVNIŠTVO	NEZAPOSLENO STANOVNIŠTVO
2017.	1.716	1.625	205
2018.	1.807	1.655	152
2019.	1.798	1.679	119
2020.	1.792	1.657	135
2021.	1.816	1.678	138
2022.	1.844	1.719	124

Izvor: autoričina sistematizacija, DZS, 2022.

Iz Tablice 6. vidljivo je da je aktivno stanovništvo naraslo za otprilike 3,2 % u 2022. godini u odnosu na prosjek aktivnog stanovništva u prethodnih pet godina. Usporedimo li podatke za aktivno stanovništvo iz tih godina, primjećujemo nekoliko važnih trendova. Stopa zaposlenosti, koja mjeri omjer zaposlenih osoba u radno sposobnom stanovništvu, također je doživjela fluktuacije. Nakon blagog rasta od 2018. do 2019. godine, stopa zaposlenosti blago se smanjila u 2020. godini, za otprilike 1,31 % u usporedbi s 2019. godinom kada je nastupila pandemija COVID-19, gdje su u Republici Hrvatskoj uslijedile restrikcije i mjere zaključavanja koje su uvedene kako bi se prekinulo širenje koronavirusa. Dovele su do privremenog ili trajnog zatvaranja mnogih tvrtki i ograničavanja aktivnosti određenih sektora. To je rezultiralo povećanim brojem nezaposlenih osoba jer su mnogi ljudi ostali bez posla zbog smanjenja ili obustave poslovnih aktivnosti. Mnoge tvrtke su privremeno obustavile proces zapošljavanja ili smanjile broj novih radnih mjesta. Pandemija je potaknula povećanu primjenu rada na daljinu i fleksibilnih radnih aranžmana. Tvrtke su prešle na rad od kuće kako bi osigurale i zaštitile svoje zaposlenike. To je rezultiralo promjenama u organizaciji rada i zahtijevalo prilagodbe zaposlenika i poslodavaca. Određeni sektori, poput zdravstva, logistike, e-trgovine i informacijske tehnologije, doživjeli su povećanu potražnju za radnom

snagom uslijed promjene potreba i zahtjeva u pandemiji. Istovremeno, sektori kao što su turizam i ugostiteljstvo pretrpjeli su značajan pad potražnje i otpuštali su radnike. Pandemija je izazvala promjene u zahtjevima na tržištu rada. Neki sektori su učvrstili svoju digitalnu prisutnost, što je dovelo do potrebe za novim vještinama, poput digitalne pismenosti, rada na daljinu i upravljanja tehnologijom. Upravo zbog toga u 2020. i 2021. godini dolazi do broja rasta nezaposlenih. Kao što je vidljivo u tablici, nezaposlenost je za vrijeme pandemije u 2021. godini porasla za 19.000 osoba u usporedbi s 2019. godinom. Dakle, nezaposlenost je porasla za otprilike 13,45 % između 2019. i 2020. godine, dok je između 2020. i 2021. godine porasla za otprilike 2,22 %. Tržište rada u Hrvatskoj prolazi kroz proces postupnog smanjenja radne snage, što proizlazi iz negativnih demografskih trendova i emigracije. Ovaj trend vodi smanjenju ponude radne snage te istovremeno povećava prosječnu starost zaposlenih. S druge strane, potražnja za radom je značajno utjecala tranzicijskim procesima i restrukturiranjem gospodarstva, uz istovremeno smanjenje prepreka ulasku na tržište rada. Ovo je rezultiralo visokom nezaposlenošću, ali i nedostatkom potrebnih znanja i vještina. Posljedica tih dinamika je dugotrajna nezaposlenost te neravnoteža između ponude i potražnje rada, kako u smislu odgovarajućih kvalifikacija i zanimanja, tako i u smislu konkretnih znanja i vještina potrebnih za prilagodljive i fleksibilne ekonomske subjekte. (Industrijska strategija Republike hrvatske, 2014.). Opadanje radne snage u Hrvatskoj, zajedno s niskim stopama aktivnosti koje su među najnižima u Europi, ukazuje na neiskorištenost ljudskih potencijala za razvoj. U današnjim ekonomijama, gdje ljudski kapital igra ključnu ulogu u poticanju inovacija, poduzetništva i razvoja novih proizvoda i usluga, iznimno je važno uključiti sve dostupne ljudske potencijale u procese učenja i rada. (Ibid.).

Iz Tablice 5. vidljivo je da je prosječan broj aktivnoga stanovništva u Republici Hrvatskoj u četvrtom tromjesečju 2022. godine iznosio 1.844.000 osoba, pri čemu je bilo 1.719.000 zaposlenih, a 124.000 nezaposlenih osoba. Broj zaposlenih osoba u 2022. godini naspram 2021. godine povećao se za 41 tisuću osoba, što čini porast od 2,44 %. Registrirana nezaposlenost se nastavila smanjivati relativno brzom dinamikom. Rast zaposlenosti doveo je do daljnjeg pada stope nezaposlenosti. Prosječan broj nezaposlenih iznosio je 124.000 osoba, što predstavlja smanjenje za 14 tisuća osoba ili 10,14 % u usporedbi s 2021. godinom. Ovo je najniža prosječna godišnja stopa nezaposlenosti od 1984. godine. Zahvaljujući značajnom povećanju broja zaposlenih i istovremenom smanjenju broja nezaposlenih tijekom 2022. godine, prosječna godišnja stopa registrirane nezaposlenosti smanjena je za 0,8 postotnih bodova, sa 7,6 % u 2021. godini na 6,8 % u 2022. godini, što je u konačnici dovelo do povećanja ukupnoga broja aktivnog stanovništva za otprilike 1,54 % između 2021. i 2022.

godine. Izostanak jako oštrog pada stope nezaposlenosti, unatoč rastu zaposlenosti, uvelike se može objasniti porastom zapošljavanja radnika iz trećih zemalja (iz zemalja koje nisu članice EU) i povećanjem zapošljavanja umirovljenika na pola radnog vremena

6.2. Zaposlenost prema područjima NKD-a

Zaposleni u pravnim osobama odnosi se na osobe koje su zaposlene u organizacijama koje su pravno odvojene i samostalne od svojih vlasnika ili osnivača. Pravne osobe su pravno priznati entiteti koji imaju prava i obveze kao što su sklapanje ugovora, poslovanje, sudjelovanje u pravnom postupku i slično, neovisno o vlasnicima. Konkretno, obuhvaćaju sve radnike i zaposlenike koji rade u tvrtkama, korporacijama, javnim institucijama, državnim agencijama, neprofitnim organizacijama i drugim pravnim entitetima. To može uključivati različite sektore i industrije, kao što su proizvodnja, usluge, trgovina, obrazovanje, zdravstvo, financije i još mnogo toga. Radnici koji su formalno zaposleni putem ugovora o radu ili drugih pravnih aranžmana s tim organizacijama rade za plaću ili naknadu koja je dogovorena prema pravilima i uvjetima zaposlenja. *Zaposleni u obrtu i slobodnim profesijama* odnosi se na osobe koje rade u sektoru obrta. Obrt je oblik poslovanja koji se obično odnosi na manje poduzetnike ili samostalne radnike koji pružaju različite usluge ili proizvode. Ovaj sektor uključuje raznovrsne djelatnosti kao što su frizeri, stolari, zlatari, električari, keramičari i mnoge druge. Zaposleni u obrtu mogu biti vlasnici vlastitih obrta ili raditi kao radnici za vlasnike obrta. Slobodne profesije se odnose na sektor koji obuhvaća visoko stručne pojedince koji pružaju posebne usluge i obično zahtijevaju visok stupanj obrazovanja i stručnosti. To uključuje profesije poput liječnika, odvjetnika, računovođa, inženjera, arhitekata, umjetnika, novinara i drugih. Ovi stručnjaci obično rade samostalno ili kao dio manjih timova te pružaju usluge koje zahtijevaju visoku stručnost i stručno znanje. *Zaposleni osiguranici poljoprivrednici* odnosi se na osobe koje se bave poljoprivrednim radom i istovremeno su osigurane kao zaposlenici. Ovaj pojam obično se odnosi na poljoprivrednike koji su registrirani kao zaposlenici i doprinose sustavu socijalne sigurnosti ili zdravstvenom osiguranju kroz svoj rad u poljoprivredi. Obuhvaćeni su različitim oblicima osiguranja, uključujući socijalno osiguranje, zdravstveno osiguranje i mirovinsko osiguranje, kako bi im se osigurala financijska zaštita i pristup zdravstvenoj skrbi te im se omogućio adekvatan mirovinski sustav. To može uključivati poljoprivrednike koji imaju manje ili obiteljske farme, kao i one koji se bave komercijalnom poljoprivrednom proizvodnjom.

Grafikon 6. Zaposlenost po djelatnostima u prosincu 2022.

Izvor: autoričina sistematizacija, DZS, 2022.

U prosincu 2022. godine, prema trenutnim podacima broja zaposlenih u pravnim osobama Republike Hrvatske, prema Grafu 5., iznosio je 1.403.404 (uključujući i broj zaposlenih u policijskim i obrambenim sektorima) što čini 87 % ukupno zaposlenih. Broj zaposlenih u obrtu i slobodnim profesijama iznosio je 191.826 što čini 11,88 %, a zaposleni osiguranici poljoprivrednici iznose 18.577 ili 1,15 % od ukupno zaposlenih.

Tablica 7. Područje djelatnosti NKD-a, 2017. – 2022.

PODRUČJE DJELATNOSTI NKD-a	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.
Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	21.951	22.297	24.975	25.289	25.429	25.961
Rudarstvo i vađenje	3.942	3.941	4.137	3.989	3.685	3.731
Prerađivačka industrija	203.937	208.901	228.668	225.530	228.384	232.770
Opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	13.667	12.431	14.144	14.691	14.418	14.520
Opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša	24.209	24.058	25.848	25.440	25.628	25.979
Građevinarstvo	66.286	78.848	93.679	101.174	103.515	110.464
Trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala	184.023	184.024	206.035	202.191	207.903	213.996
Prijevoz i skladištenje	59.358	67.168	73.970	71.925	72.178	76.416
Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanje hrane	56.313	70.681	81.944	65.944	74.027	86.192
Informacije i komunikacije	32.155	34.204	43.691	47.947	50.720	56.798
Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	36.964	36.609	37.896	37.469	36.888	37.396
Poslovanje nekretninama	8.145	8.113	9.230	9.041	8.493	9.346
Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti	51.948	54.921	63.194	64.433	66.100	69.173
Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	40.679	46.206	51.649	47.618	50.622	55.182
Javna uprava i obrana; obavezno socijalno osiguranje	105.011	109.487	113.622	111.265	115.492	109.068
Obrazovanje	110.440	113.064	116.372	120.773	122.448	124.336
Djelatnost zdravstvene zaštite i socijalne skrbi	86.775	91.096	98.075	103.638	112.626	105.014
Umjetnost, zabava i rekreacija	22.748	23.550	26.694	26.020	25.835	27.141
Ostale uslužne djelatnosti	14.907	16.986	20.546	20.125	20.322	19.921
UKUPNO	1.143.458	1.206.585	1.334.369	1.324.502	1.364.713	1.403.404

Izvor: autoričina sistematizacija, DZS, 2022.

U Tablici 7., koja pruža usporedbu broja zaposlenih po djelatnostima od 2017. do 2022. godine, ističe se značajna dinamika u sektoru zapošljavanja. Primjetno je da je zaposlenost u djelatnosti rudarstva i vađenja bila veća u 2017. i 2018. godini (3.941 zaposleni) u usporedbi s 2022. godinom (3.731 zaposleni), što predstavlja smanjenje od 5,33 %. Ovo smanjenje zaposlenosti može se pripisati primjeni naprednih tehnoloških rješenja koja su rezultirala smanjenom potrebom za fizičkom radnom snagom u tom sektoru. S druge strane, djelatnost građevinarstva ističe se kao izrazito dinamična. Zaposlenost u građevinarstvu znatno je porasla za impresivnih 40,07 % u 2022. godini u odnosu na 2018. godinu. Ovaj izniman rast zaposlenosti odražava povećanu potražnju za raznovrsnim građevinskim projektima, uključujući izgradnju stambenih i komercijalnih nekretnina, infrastrukturnih projekata te opsežnih renovacija. Ovaj sektor također je pokazao iznimnu prilagodljivost i odgovornost na izazove, uključujući i obnovu nakon prirodnih katastrofa, čime je stvorio novo zapošljavanje i pružio nove prilike za radna mjesta. Stanje gospodarstva igra ključnu ulogu u utvrđivanju rasta ili smanjenja zaposlenosti u različitim sektorima. Tijekom razdoblja ekonomske ekspanzije, obično se bilježi povećana potražnja za radnom snagom u industrijama. Očuvanje stabilne razine zaposlenosti u sektorima kao što su opskrba vodom, uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom i djelatnosti sanacije okoliša, te poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo tijekom pet godina uglavnom je isto.

Iz podataka prikazanih u Tablici 7. vidljivo je da je prema Nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti u 2022. godini najveći broj zaposlenih bio u sektoru prerađivačke industrije (16,6 %), dok je trgovina na veliko i malo, uključujući popravak motornih vozila i motocikala, zauzela drugo mjesto s udjelom od 15,2 %, obrazovanje (8,9 %), javna uprava i obrana, obvezno socijalno osiguranje (7,8 %), zdravstvena zaštita i socijalna skrb (7,6 %) te djelatnosti pružanja smještaja, pripreme i usluživanja hrane (6,1 %). Kada se analizira sektor djelatnosti (poljoprivredni, nepoljoprivredni i uslužni) u 2022. godini, primjetno je da je 70,5 % zaposlenih radilo u uslužnim sektorima, dok je 27,6 % bilo zaposleno u nepoljoprivrednim djelatnostima, a 1,8 % u poljoprivrednim djelatnostima.

Ukupnom rastu zaposlenosti najviše je pridonijela zaposlenost u IT sektoru, zatim doprinos uslužnih djelatnosti u turizmu, dok je broj zaposlenih u javnom sektoru smanjen.

Potrošnja igra ključnu ulogu u poticanju gospodarskog rasta, a kreditiranje kućanstava često služi kao ključni katalizator za ovu vrstu potrošnje. Kada ljudi koriste kredite za kupnju većih dobara kao što su kuće, automobili ili za financiranje obrazovanja, to pomaže u poticanju potrošnje i podržava različite sektore gospodarstva. Na primjer, povećanom potražnjom za stanovima, kao što prikazuje Tablica 4., stambeni krediti su narasli za 10,24 % u 2022. godini

u usporedbi s 2021. godinom. To potiče građevinsku industriju i stvara nova radna mjesta. U sektoru građevinarstva zaposlenost je u 2022. godini narasla za 6,71 %. Osim toga, kreditiranje omogućava ljudima da troše više od svojih trenutnih prihoda, što može očuvati radna mjesta u sektorima poput trgovine i ugostiteljstva. Kada ljudi imaju pristup kreditima, imaju veću sposobnost da nastave trošiti čak i tijekom ekonomske nesigurnosti. Međutim, prekomjerna zaduženost može dovesti do financijskih problema za pojedince i kućanstva, što može rezultirati smanjenom potrošnjom i gubicima radnih mjesta. Tijekom ekonomske recesije, ljudi često postaju oprezniji pri uzimanju kredita, što može dodatno smanjiti potrošnju i zapošljavanje. Struktura zaposlenosti prema sektoru djelatnosti odražava raznovrsnost i kompleksnost gospodarske aktivnosti u Republici Hrvatskoj. Ova struktura odražava različite sektore koji doprinose ekonomiji zemlje na različite načine. Navedena područja zaposlenosti prema NKD-u 2007. u Republici Hrvatskoj čine temelj za razvoj i napredak gospodarstva. Kontinuirano investiranje u ova područja zaposlenosti važno je za stvaranje novih radnih mjesta, povećanje produktivnosti i poticanje gospodarskog rasta. Osim toga, potrebno je usmjeriti pažnju na kontinuirano unaprjeđivanje kvalifikacija i stručnosti radne snage kako bi se zadovoljilo zahtjeve suvremenog tržišta rada. Uzimajući u obzir specifičnosti svakog sektora, važno je razviti strategije i politike koje će podržati rast zaposlenosti. To može uključivati osnivanje posebnih fondova za poticanje razvoja određenih industrija, poticanje investicija i inovacija te osiguranje pristupa obrazovanju i stručnom usavršavanju za radnike u tim sektorima. Također je bitno napomenuti da sektor zaposlenosti nije statičan, već se mijenja i prilagođava novim tehnološkim trendovima i promjenama u društvu. Digitalizacija i automatizacija, na primjer, imaju potencijal za promjenu načina rada i zahtijevaju prilagodbe radne snage. Stoga je važno promicati digitalne vještine i kontinuirano ulagati u obrazovanje i prekvalifikaciju kako bi se radnici osposobili za poslove budućnosti. Uključivanje i podrška malim i srednjim poduzećima također su ključni za rast zaposlenosti. Ova poduzeća često predstavljaju okosnicu gospodarstva, stvarajući nova radna mjesta i potičući inovacije. Stoga je potrebno stvoriti povoljno poslovno okruženje, pružiti financijsku podršku, osigurati mentorstvo i razviti poduzetničke vještine kako bi se potaknulo razvoj ovih poduzeća i njihov doprinos zaposlenosti. Značaj turizma u Hrvatskoj je očit iz kontinuiranog rasta turističkog prometa i povećanja broja zaposlenih u toj industriji. Učinci turizma na zaposlenost protežu se kroz različite sektore i djelatnosti, čineći ga ključnim motorom gospodarskog razvoja kao što su umjetnost, zabava i rekreacija (1,9 %), djelatnost pružanja smještaja, usluga hranom (6,1 %), prijevoz i skladištenje (5,4 %). Jedna od karakteristika tržišta rada u turizmu je sezonska zaposlenost, gdje velik broj radnika nalazi posao tijekom

turističke sezone, a potom može biti nezaposlen izvan nje. Unatoč sezonskom radu, turizam omogućuje brojnim ljudima stvoriti prihod i doprinijeti lokalnim gospodarstvima. Važno je napomenuti da se u turizmu često zapošljavaju osobe s nižim stupnjem obrazovanja i kvalifikacija, otvarajući prilike za one koji možda nemaju visoku stručnu spremu. Ovaj aspekt turizma može poboljšati rast zaposlenosti i pružiti radna mjesta ljudima iz različitih socioekonomskih pozadina. Turistički sektor često daje priliku i starijim osobama koje možda nemaju iskustva u drugim industrijama, omogućavajući im da ostanu aktivni na tržištu rada.

7. STOPA ZAPOSLENOSTI I NEZAPOSLENOSTI

Stopa zaposlenosti predstavlja postotak radno sposobnog stanovništva koje je zaposleno i aktivno sudjeluje na tržištu rada. Ovaj indikator daje uvid u to koliko ljudi u populaciji radi u određenom razdoblju. Stopa zaposlenosti obično se izračunava kao broj zaposlenih podijeljen s ukupnim brojem radno sposobnih osoba u populaciji, a rezultat se množi s 100 kako bi se izrazio kao postotak. Visoka stopa zaposlenosti ukazuje na ekonomski rast i relativno povoljnu situaciju na tržištu rada, dok niska stopa zaposlenosti sugerira probleme u ekonomiji, kao što su recesija ili visoka nezaposlenost. Stopa nezaposlenosti, s druge strane, predstavlja postotak radno sposobnog stanovništva koje trenutno nije zaposleno, ali aktivno traži posao i spremno je raditi. Ovaj indikator pruža sliku o razini ekonomske nesigurnosti i dostupnosti poslova u društvu. Stopa nezaposlenosti izračunava se dijeljenjem broja nezaposlenih osoba s ukupnim brojem radno sposobnih osoba u populaciji i množenjem sa 100. Visoka stopa nezaposlenosti može ukazivati na ekonomske teškoće i smanjenje potrošnje, dok niska stopa nezaposlenosti obično sugerira zdravije tržište rada i veće šanse za zapošljavanje. Ta dva pokazatelja često se koriste zajedno kako bi se dobila cjelovita slika o tržištu rada. Na primjer, visoka stopa zaposlenosti i niska stopa nezaposlenosti obično ukazuju na stabilno i rastuće gospodarstvo, dok niska stopa zaposlenosti i visoka stopa nezaposlenosti mogu sugerirati ekonomske izazove. Ekonomski izazovi su problemi, poteškoće ili situacije koje utječu na ekonomski sustav neke zemlje, regije ili globalno kao što su nezaposlenost, inflacija, ekonomska nejednakost, ekološki izazovi itd.

Tablica 8. Zaposlenost i nezaposlenost prema spolu, 2017. – 2022. (tis.)

<i>tis.</i>	MUŠKARCI					
<i>Godina</i>	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.
AKTIVNO STANOVNIŠTVO	986	968	968	973	978	978
ZAPOSLENI	881	894	909	901	907	918
NEZAPOSLENI	105	74	60	72	71	60
<i>tis.</i>	ŽENE					
<i>Godina</i>	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.
AKTIVNO STANOVNIŠTVO	844	839	830	819	838	857
ZAPOSLENI	744	761	771	757	771	789
NEZAPOSLENI	101	78	59	62	67	68

Izvor: autoričina sistematizacija, DZS, 2022.

Tablica 8. prikazuje dinamiku zaposlenosti u Republici Hrvatskoj tijekom razdoblja od 2017. do 2022. godine prema spolu. Analiza ovih podataka ukazuje na izraženu rodnu neravnotežu na tržištu rada u Hrvatskoj. Tijekom cijelog promatranog razdoblja, uočava se dosljedna razlika u zaposlenosti između žena i muškaraca, pri čemu muškarci imaju znatno veći udio zaposlenih. Primjerice, u 2017. godini, udio zaposlenih žena u ukupnom broju zaposlenih iznosio je 45,85 %, dok je udio zaposlenih muškaraca bio značajno viši, iznosio je 54,15 %. Ova razlika iznosila je čak 8,3 % u korist muškaraca. Tijekom godina, udio zaposlenih žena nije se značajno mijenjao, s manjim porastom u 2018. i 2019. godini. Međutim, treba napomenuti da je 2022. godina zabilježila najveći broj zaposlenih u posljednjih pet godina, pri čemu je udio zaposlenih žena iznosio 789 tisuća (46,2 %), dok je udio zaposlenih muškaraca bio 918 tisuća (53,8 %). Unatoč ovom blagom porastu, razlika između zaposlenih žena i muškaraca ostala je značajna, sa 7,6 % manje zaposlenih žena u odnosu na muškarce. Suprotno tome, 2017. godine zabilježen je najmanji broj zaposlenih žena i muškaraca, sa 744 tisuće žena i 881 tisućom muškaraca. Također, vidimo da je i nezaposlenost bila najviša u 2017. godini, s 105 tisuća nezaposlenih muškaraca i 101 tisućom nezaposlenih žena, dok je najmanja nezaposlenost bila u 2019. godini, gdje je nezaposlenih muškaraca bilo 60 tisuća (6,2 %), a žena 59 tisuća (7,2 %), što je za samo 1 % veća nezaposlenost kod muškaraca. Postizanje ravnoteže između sudjelovanja muškaraca i žena u osposobljavanju, tržištu rada, obrazovanju i pristupu vodećim pozicijama ključno je za ostvarivanje rodne ravnopravnosti u Europskoj uniji. Jednakim pristupom visokokvalitetnom obrazovanju, posebno terciarnom

obrazovanju, očekuje se da će se poboljšati izgledi za uspjeh kako za muškarce tako i za žene. Unatoč tomu, žene i dalje često prevladavaju u sektorima i zanimanjima s nižim plaćama. Postoji trajna razlika u zapošljavanju koja se također odražava u značajnim razlikama u visini plaća između spolova. Smanjenje tih rodno uvjetovanih dispariteta u zapošljavanju i plaćama predstavlja značajan ekonomski i društveni cilj kako za pojedince tako i za društvo u cjelini. Osim toga, promicanje jednakosti između žena i muškaraca u donošenju odluka dugi je niz godina ključni cilj EU-a. Kroz povijest su postojali stereotipi o ženama koje se često doživljavalo kao ranjiviju društvenu skupinu. Stoljećima se vjerovalo da su muškarci ti koji su prikladni za važne rukovodeće i upravljačke uloge, iako se danas aktivno radi na opovrgavanju takvih uvjerenja, ipak se suočavamo s prisutnom diskriminacijom. Također, često se pretpostavlja da su žene sklonije posvetiti se obitelji i djeci više nego svojoj karijeri i poslu. Važno je naglasiti da je nejednakost između obrazovanih žena i muškaraca znatno smanjena, te da su žene postale sve kvalificiranije i obrazovanije. To potkrepljuju sljedeći podaci prikazani na Tablici 9.

Tablica 9. Struktura radno sposobnog stanovništva prema školskoj spremi, 2017. – 2022.

%	MUŠKARCI											
	Zaposleni						Nezaposleni					
Godina	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.
Nezavršena osnovna škola	0,6	0,8	0,7	0,6	0,4	0,2
Osnovna škola	7,4	7	7	6,4	6,5	6	13,5	9,9	10,3	8,9	9,2	10,5
Strukovne škole	60,2	59,3	60,1	60,5	60,9	61,4	63,7	63,3	62,9	66,6	68,7	62,4
Gimnazije	3,3	3,2	3,2	2,8	3	3,2	3,5	5	.	.	.	4,4
Visoko obrazovanje	28,5	29,6	29,1	29,7	29,1	29,1	17,3	20,6	22,8	20,7	18,2	21,6
%	ŽENE											
	Zaposleni						Nezaposleni					
Godina	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.
Nezavršena osnovna škola	0,5	0,8	0,6
Osnovna škola	7,4	7,1	7,4	6,4	6,1	5,8	13,5	7,8	8,6	9,2	11,2	11,2
Strukovne škole	52,9	51,9	52,2	52,7	53,5	53,3	62,5	58,1	60,7	64,9	59,4	59,4
Gimnazije	4,4	4	3,5	3,7	3,7	4
Visoko obrazovanje	34,7	36,2	36,2	36,8	36,5	36,8	19,3	29,5	27,3	22,2	24,4	24,2

Izvor: autoričina sistematizacija, DZS, 2022.

Tablica 9. prikazuje dinamiku zaposlenosti tijekom razdoblja od 2017. do 2022. godine, analiziranu prema razini obrazovanja i spolu. Ovi podaci omogućuju bolje razumijevanje razlika između muškaraca i žena u pogledu obrazovanja i zapošljavanja. Ako se usmjerimo na informacije iz 2022. godine, primjećujemo da su muškarci s nezavršenom osnovnom školom i strukovnim obrazovanjem ostvarili više stope zaposlenosti u usporedbi s ženama. Konkretno, stopa zaposlenosti muškaraca s nezavršenom osnovnom školom iznosi 0,2 %, dok žene u toj kategoriji nemaju zaposlenih. Što se tiče završenog strukovnog obrazovanja, stopa zaposlenosti iznosi 61,4 % za muškarce i 62,5 % za žene. Međutim, u svim ostalim kategorijama obrazovanja navedenim u tablici, stopa zaposlenosti žena je viša od stope zaposlenosti muškaraca. Slična situacija se primjećuje i kod stope nezaposlenosti. Također, zanimljivo je primijetiti da se razlika u stopama zaposlenosti između muškaraca i žena najviše izražava u kategorijama s nižim stupnjem obrazovanja, poput nezavršene osnovne škole i

strukovnog obrazovanja. Ovo može ukazivati na potrebu za dodatnim naporima u promicanju zapošljavanja žena u tim sektorima i pružanju pristupa obrazovanju kako bi se smanjile ove razlike. S druge strane, kada se analizira stopa zaposlenosti muškaraca i žena na višim razinama obrazovanja, poput srednje škole ili višeg obrazovanja, razlike postaju manje značajne. Ovo sugerira da obrazovanje igra ključnu ulogu u povećanju zaposlenosti žena i muškaraca te da se investiranje u obrazovne programe i podršku može pokazati vrlo učinkovitim u postizanju ravnoteže na tržištu rada.

Tablica 10. Aktivno stanovništvo prema dobi i spolu, 2017. – 2022.

%	UKUPNO					
Godina	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.
15 – 24	35,7	25,6	27,7	26,6	25,7	28,7
25 – 49	85,6	78,5	80,0	79,9	81,1	82,3
50 – 64	53,2	51,6	52,6	53,6	55,9	57,2
65+	2,8	3,0	3,5	3,1	3,2	3
%	MUŠKARCI					
Godina	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.
15 – 24	29,8	30,5	33,2	31,9	31,1	34,1
25 – 49	79,9	82,1	84	84,2	85,1	86,2
50 – 64	57,0	58,0	58,7	59,3	61,5	62,2
65+	3,8	4,3	4,9	4,8	5,3	6,0
%	ŽENE					
Godina	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.
15 – 24	21,8	20,4	21,9	19,0	20,1	23,0
25 – 49	73,1	74,8	75,9	75,4	77,0	78,2
50 – 64	41,9	45,7	46,9	48,3	50,6	52,6
65+	1,9	2,0	2,5	2,0	1,7	2,4

Izvor: autoričina sistematizacija, DZS, 2022.

Tablica 10. pruža pregled stopa zaposlenosti među populacijom prema dobi i spolu tijekom razdoblja od 2017. do 2022. godine. Iz dostupnih podataka može se zaključiti da su tijekom tog vremenskog razdoblja najviše zaposleni bili muškarci i žene u dobi između 25 i 49 godina, a nakon toga slijede zaposlenici u dobi od 50 godina i više. Zanimljivo je primijetiti da je najniža stopa zaposlenosti zabilježena među osobama u dobi od 15 do 24 godine. Ovo je bitna činjenica s obzirom na to da se često radi o učenicima ili studentima koji nakon završetka školovanja ne ulaze odmah u svijet rada, već se odlučuju za daljnje obrazovanje. Osim toga, može se primijetiti da je stopa zaposlenosti muškaraca bila viša u svim razdobljima u usporedbi sa stopom zaposlenosti žena. Najveća razlika u zapošljavanju između muškaraca i žena zabilježena je u dobi od 50 do 64 godine. Na primjer, u 2022. godini stopa zaposlenosti muškaraca iznosila je 62,2 %, dok je stopa zaposlenosti žena za istu dobnu skupinu iznosila 52,6 %.

Tablica 11. Zaposlenost u županijama, 2022.

ŽUPANIJA	AKTIVNO STANOVNIŠTVO	UKUPNO ZAPOSLENI	NEZAPOSLENI
Republika Hrvatska	1.682.517	1.556.913	125.604
Zagrebačka	136.258	131.111	5.147
Krapinsko-zagorska	53.467	51.514	1.953
Sisačko-moslavačka	58.675	51.519	7.156
Karlovačka	45.761	43.054	2.707
Varaždinska	71.769	69.630	2.139
Koprivničko-križevačka	40.518	38.647	1.871
Bjelovarsko-bilogorska	39.494	35.892	3.602
Primorsko-goranska	119.419	112.191	7.228
Ličko-senjska	17.241	15.620	1.621
Virovitičko-podravska	27.581	23.655	3.926
Požeško-slavonska	24.517	21.983	2.534
Brodsko-posavska	50.351	44.101	6.250
Zadarska	63.402	59.509	3.893
Osječko-baranjska	110.795	95.426	15.369
Šibensko-kninska	37.655	33.032	4.623
Vukovarsko-srijemska	53.678	47.125	6.553
Splitsko-dalmatinska	182.377	158.574	23.803
Istarska	91.356	87.888	3.468
Dubrovačko-neretvanska	50.350	44.704	5.646
Međimurska	44.347	42.457	1.890
Grad Zagreb	363.050	348.825	14.225

Izvor: autoričina sistematizacija, DZS, 2022.

Prikazani podaci u Tablici 11. odnose se na ukupnu zaposlenost i stopu nezaposlenosti u različitim županijama Hrvatske za 2022. godinu. Analiza tih podataka omogućava bolje razumijevanje regionalnih razlika u ekonomskim uvjetima. Hrvatska se sastoji od 20 županija i Grada Zagreba. Na temelju dostupnih informacija, Grad Zagreb ističe se kao županija s najvećim brojem zaposlenih, stopa zaposlenosti u Gradu Zagrebu iznosi približno 22,40 %. To nije iznenađujuće s obzirom na to da glavni grad često privlači veći broj poslovnih aktivnosti, investicija i radne snage zbog svoje ekonomske i kulturne važnosti. S druge strane, Ličko-senjska županija ima najmanju stopu zaposlenosti, ali i najmanji broj aktivnog stanovništva. Ova niska stopa zaposlenosti može ukazivati na regionalne ekonomske izazove s kojima se suočava ova županija, kao što je niska gustoća stanovništva. To znači da je raspršena populacija na velikom teritoriju, što može otežati pružanje usluga i infrastrukture te otežati privlačenje investicija i razvoj gospodarstva. Isto tako i demografski problem, populacija regije stari i suočava se s niskom stopom nataliteta, što može dovesti do smanjenja radne snage i povećanja troškova zdravstvene skrbi i mirovinskih sustava. Nakon Grada Zagreba, Splitsko-dalmatinska županija ističe se kao županija s drugim najvećim brojem zaposlenih, 158.574 osoba (10,19 %). To usmjerava pažnju na značajnu gospodarsku aktivnost i zapošljavanje u regiji Splita i Dalmacije. Razlozi za visoku zaposlenost u Splitsko-dalmatinskoj županiji uključuju turizam, građevinsku industriju i trgovinu.

Tablica 12. Geografska distribucija kredita, 2021.

ŽUPANIJA	% kredita	% stanovništva	% BDP-a
Zagrebačka	8,4 %	7,6 %	5,9 %
Krapinsko-zagorska	2,7 %	3,1 %	2,0 %
Sisačko-moslavačka	3,0 %	3,6 %	2,6 %
Karlovačka	2,3 %	2,8 %	2,0 %
Varaždinska	3,7 %	4,1 %	3,6 %
Koprivničko-križevačka	2,1 %	2,6 %	1,9 %
Bjelovarsko-bilogorska	2,0 %	2,6 %	1,8 %
Primorsko-goranska	7,9 %	7,0 %	8,3 %
Ličko-senjska	1,0 %	1,1 %	0,9 %
Virovitičko-podravska	1,3 %	1,8 %	1,0 %
Požeško-slavonska	1,2 %	1,6 %	1,0 %
Brodsko-posavska	2,3 %	3,4 %	2,0 %
Zadarska	4,3 %	4,1 %	3,5 %
Osječko-baranjska	5,9 %	6,7 %	5,0 %
Šibensko-kninska	1,9 %	2,4 %	2,0 %
Vukovarsko-srijemska	2,5 %	3,7 %	2,3 %
Splitsko-dalmatinska	9,9 %	11,0 %	8,4 %
Istarska	5,9 %	5,2 %	6,2 %
Dubrovačko-neretvanska	3,6 %	3,0 %	3,1 %
Međimurska	2,4 %	2,7 %	2,2 %
Grad Zagreb	25,6 %	19,9 %	34,3 %

Izvor: autoričina sistematizacija, DZS, 2021., HNB, 2021.

Geografska područja u kojima je postotak odobrenih kredita stanovništvu veći nego što bi se očekivalo prema udjelu u ukupnom stanovništvu, ali manji nego što bi bio u skladu s ukupnim bruto domaćim proizvodom (BDP-om) možemo nazvati razvijenim područjima. Ovoj kategoriji, kao što se vidi prema Tablici 12., prema dostupnim podacima za 2021. godinu, pripadaju Istarska županija, Primorsko-goranska županija, Zagrebačka županija i Grad Zagreb. Županije s ravnomjernim kreditiranjem stanovništva su one kojima udio odobrenih kredita stanovništvu prema relativnoj ekonomskoj snazi županije premašuje očekivane

vrijednosti. Ova kategorija obuhvaća većinu županija, oko njih 16. Imamo i neravnomjerna područja, to su regije u kojima je udio odobrenih kredita stanovništvu nerazmjerno visok u odnosu na broj stanovnika ili ekonomsku snagu regije. Na primjer, Zadarska županija ima visok udio, dok Šibensko-kninska županija ima niži udio kredita u odnosu na svoj udio u ukupnom stanovništvu ili ekonomskoj snazi. U promatranju ekonomske dinamike u Hrvatskoj, primjećujemo da se Zagrebačka županija i Zadarska županija ističu u pogledu visokog udjela odobrenih kredita u usporedbi s njihovim udjelom u ukupnom stanovništvu i bruto domaćem proizvodu (BDP-u). To sugerira značajan ekonomski potencijal ovih regija. Analizirajući ovu pojavu, može se zaključiti da dugoročni razvoj i raznovrsnost gospodarskih i društvenih aktivnosti u Zagrebačkoj županiji i Zadarskoj županiji doprinose njihovoj kreditnoj sposobnosti. Ovo također ukazuje na relativno visoku razinu financijske pismenosti stanovnika ovih regija, što ih čini svjesnijima svojih financijskih odluka i manje sklonima rizicima povezanim s neodgovornim zaduživanjem. Važno je napomenuti da visok udio odobrenih kredita u ovim županijama ne samo da ukazuje na njihovu ekonomsku snagu, već također otvara prilike za daljnji razvoj i investicije. Ulaganje u obrazovanje, inovacije i podršku malim i srednjim poduzećima može dalje poduprijeti rast ovih regija, čineći ih još konkurentnijima na nacionalnoj i međunarodnoj razini. Ovaj pozitivan trend u Zadarskoj županiji i Zagrebačkoj županiji svakako bi mogao poslužiti kao primjer i poticaj drugim županijama u zemlji da razvijaju svoje gospodarstvo, jačaju financijsku pismenost svojih stanovnika i stvaraju održivi ekonomski rast.

8. ANALIZA I REZULTATI ANALIZE

8.1. Struktura bankovnih kredita stanovništvu

Tablica 13. Struktura bankovnih kredita stanovništvu, 2017. – 2022.

Godina	Potrošački kredit	Stambeni kredit	Hipotekarni kredit	Kredit za automobile	Kredit po kreditnim karticama	Prekoračenje po transakcijskom	Gotovinski nenamjenski kredit	Ostali kredit	Ukupno
2017.	0,00 %	44,40 %	1,70 %	0,70 %	3,00 %	5,90 %	36,10 %	8,30 %	100,00%
2018.	0,00 %	43,40 %	1,50 %	0,50 %	2,90 %	5,50 %	38,30 %	7,80 %	100,00%
2019.	0,00 %	43,10 %	1,40 %	0,40 %	2,90 %	5,10 %	39,80 %	7,30 %	100,00%
2020.	0,00 %	45,60 %	1,50 %	0,30 %	2,70 %	4,70 %	38,40 %	6,80 %	100,00%
2021.	0,00 %	47,90 %	1,50 %	0,20 %	2,30 %	4,30 %	37,50 %	6,30 %	100,00%
2022.	0,00 %	50,20 %	1,50 %	0,10 %	2,00 %	4,00 %	36,50 %	5,90 %	100,10%

Izvor: autoričina sistematizacija

Tijekom razmatranog vremenskog razdoblja, može se primijetiti značajne promjene u strukturi bankovnih kredita stanovništvu. Stambeni krediti igraju ključnu ulogu u strukturi bankovnih kredita za stanovništvo. Udio stambenih kredita postupno je rastao tijekom navedenih godina, od 44,4 % u 2017. do 50,2 % u 2022. godini. Ovo je slično kao da svaka druga obitelj koja je tražila kredit 2022. godine traži stambeni kredit. To ukazuje na konstantnu potražnju za stambenim kreditima i njihovu ključnu ulogu u financiranju nekretnina. Krediti za automobile, s druge strane, predstavljaju gotovo zanemariv udio u strukturi bankovnih kredita. Udio ovih kredita pao je s 0,7 % u 2017. na samo 0,1 % u 2022. godini. To ukazuje da se kupovina automobila manje financira putem bankovnih kredita, a ljudi se okreću drugim oblicima financiranja poput *leasinga* ili plaćanja gotovinom. Kreditne kartice čine manji dio ukupne strukture, s postotkom koji varira između 3,0 % u 2017. godini i 2,0 % u 2022. godini, dok korištenje kreditnih kartica ostaje stabilno, iako s manjim fluktuacijama. Na primjer, 2022. godine, dvoje do troje ljudi od svakih sto koriste kreditne kartice za svoje financijske potrebe. Hipotekarni krediti ostaju rijetko korišteni u ovom periodu za financiranje nekretnina. Udio se kreće između 1,7 % i 1,5 % od 2017. do 2022. godine, što pokazuje da su hipotekarni krediti ostali manje popularan izbor za financiranje nekretnina, dok ostali krediti čine značajan dio strukture, s postotkom koji varira od 8,3 % u

2017. do 5,9 % u 2022. godini, što uključuje kredite poput obrazovnih ili malih poduzetničkih kredita.

Općenito, struktura bankovnih kredita za stanovništvo tijekom ovog razdoblja je raznolika, s naglaskom na stambene kredite kao najveću kategoriju. Hipotekarni krediti i kreditne kartice čine manji dio ukupne strukture, dok su krediti za automobile relativno manje zastupljeni. Ove promjene odražavaju različite financijske potrebe i prioritete potrošača tijekom navedenog razdoblja.

8.2. Nominalni iznos monetarnih agregata i kredita stanovništvu

Tablica 14. Nominalni iznos monetarnih agregata i iznos kredita stanovništvu, 2017. – 2022.

Godina	M0	M1	Potr	Stamb	Hipo	Auto	Kkre	Preko	Gotov	Ostalo
2017.	86.397,90	99.436,30	16,2	52.827,90	1.970,70	835,5	3.529,50	6.995,20	42.955,40	9.900,70
2018.	101.817,60	119.994,80	13,1	54.040,40	1.901,80	665,2	3.644,90	6.855,30	47.716	9.650,20
2019.	108.348,80	137.156,70	13,3	57.435,30	1.882,80	534,5	3.851,70	6.759,40	52.940,80	9.700,20
2020.	125.135,20	160.465,60	10,9	62.173,30	2.030,70	404,9	3.664,30	6.414,10	52.251,80	9.246,50
2021.	148.419,50	189.370,70	5,8	67.763,60	2.141,70	310,8	3.251,50	6.130,80	53.043,90	8.852,10
2022.	151.794,20	188.354,20	4	74.716,10	2.222,90	203	2.999,70	5.916,70	54319,1	8.737,40

Izvor: autoričina sistematizacija

Sukladno dijagramu rasipanja vidi se da jedino krediti po kreditnim karticama nisu signifikantni (p-vrijednost veća od 0,05 ili 5 %) za kretanje ponude novca kroz agregat M0 i novčanu masu M1.

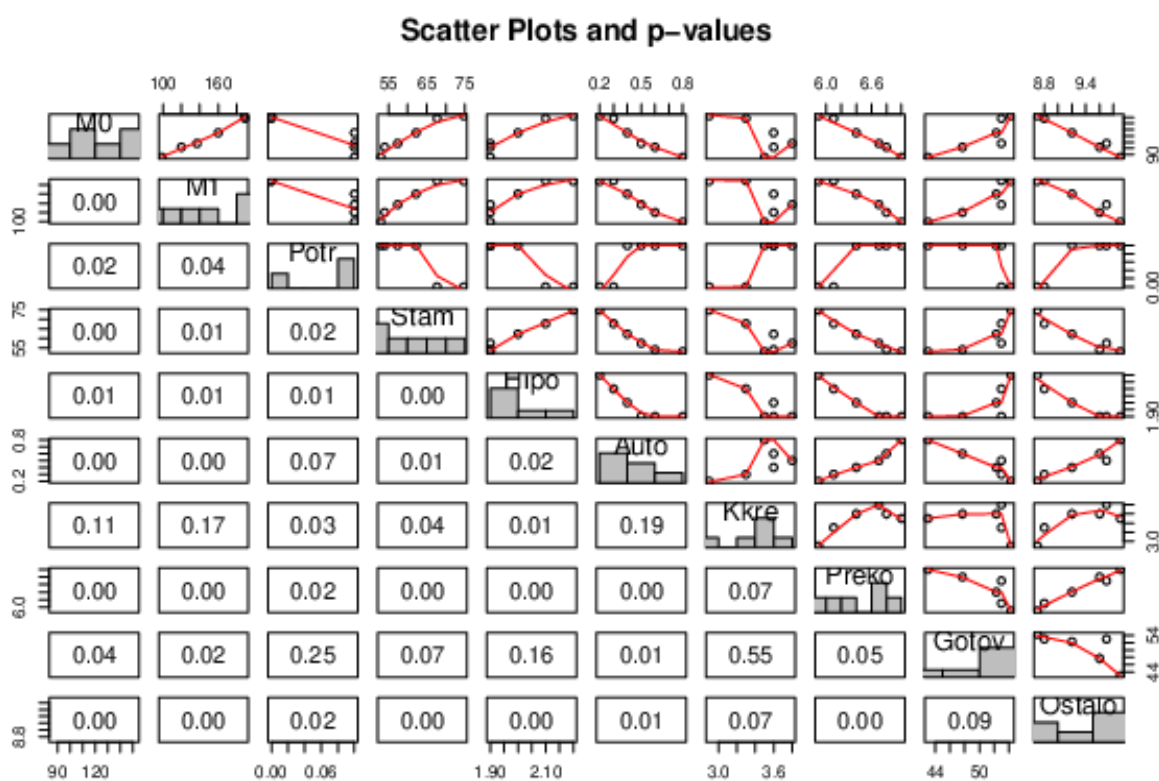
Za sve ostale vrste kredita ponuda novca je značajna mjerena M0 ili s M1. Tako su potrošački krediti u jakoj negativnoj korelaciji s rastom ponude novca (-0,87; -0,83) dok su stambeni krediti u čvrstoj pozitivnoj korelaciji (0,96; 0,94). U istoj poziciji su i hipotekarni krediti. S druge strane krediti za automobile su u čvrstoj negativnoj korelaciji (-0,87; -0,97). Nadalje prekoračenje po računu je u čvrstoj negativnoj korelaciji s rastom ponude novca (-0,99; -0,98). Također, gotovinski kredit su u jakoj pozitivnoj korelaciji s ponudom novca.

Tablica 15. Pearsonov koeficijent korelacije između monetarnih agregata i kredita stanovništvu

Correlations for all pairs of data series (method=pearson)										
	M0	M1	Potr	Stam	Hipo	Auto	Kkre	Preko	Gotov	Ostalo
M0	1	0.993	-0.879	0.964	0.938	-0.974	-0.717	-0.994	0.834	-0.987
M1	0.993	1	-0.838	0.942	0.901	-0.978	-0.639	-0.98	0.872	-0.968
Potr	-0.879	-0.838	1	-0.887	-0.919	0.777	0.862	0.878	-0.553	0.886
Stam	0.964	0.942	-0.887	1	0.984	-0.937	-0.831	-0.986	0.769	-0.957
Hipo	0.938	0.901	-0.919	0.984	1	-0.878	-0.905	-0.965	0.652	-0.957
Auto	-0.974	-0.978	0.777	-0.937	-0.878	1	0.618	0.97	-0.925	0.94
Kkre	-0.717	-0.639	0.862	-0.831	-0.905	0.618	1	0.768	-0.31	0.776
Preko	-0.994	-0.98	0.878	-0.986	-0.965	0.97	0.768	1	-0.815	0.986
Gotov	0.834	0.872	-0.553	0.769	0.652	-0.925	-0.31	-0.815	1	-0.749
Ostalo	-0.987	-0.968	0.886	-0.957	-0.957	0.94	0.776	0.986	-0.749	1

Izvor: autoričina sistematizacija

Slika 5. Dijagram raspršenosti i p-vrijednosti varijabli monetarni agregati i krediti stanovništvu

Izvor: autoričina sistematizacija

8.3. Dinamika aktivnog stanovništva i zaposlenost po sektorima

Tablica 16. Dinamika aktivnog stanovništva i zaposlenosti po sektorima, 2017. – 2022.

Godina	Aktivno stanovništvo	Zaposlenost po sektorima									
		Sektor 1	Sektor 2	Sektor 3	Sektor 4	Sektor 5	Sektor 6	Sektor 7	Sektor 8	Sektor 9	Sektor 10
2017.	1.716	21.951	203.937	66.286	184.023	59.358	56.313	32.155	105.011	110.440	86.775
2018.	1.807	22.297	208.901	78.848	184.024	67.168	70.681	34.204	109.487	113.064	91.096
2019.	1.798	24.975	228.668	93.679	206.035	73.970	81.944	43.691	113.622	116.372	98.075
2020.	1.792	25.289	225.530	101.174	202.191	71.925	65.944	47.947	111.265	120.773	103.638
2021.	1.816	25.429	228.384	103.515	207.903	72.178	74.027	50.720	115.492	112.448	112.626
2022.	1.844	25.961	232.770	110.464	213.996	76.416	86.192	56.798	109.068	124.336	105.014

Izvor: autoričina sistematizacija

Legenda:

Br sektora	Odabrani sektori
1	Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo
2	Prerađivačka industrija
3	Građevinarstvo
4	Trgovina na veliko i malo: popravak motornih vozila i motocikala
5	Prijevoz i skladištenje
6	Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane
7	Informacije i komunikacije
8	Javna uprava i obrana; obavezno socijalno osiguranje
9	Obrazovanje
10	Djelatnost zdravstvene zaštite i socijalne skrbi

Tablica 17. Pearsonov koeficijent korelacije između aktivnog stanovništva i zaposlenost po sektorima

Correlations for all pairs of data series (method=pearson)											
Aktivno stanovništvo	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Aktivno stanovništvo	1	0.714	0.759	0.835	0.707	0.893	0.862	0.762	0.582	0.627	0.699
1	0.714	1	0.987	0.972	0.98	0.914	0.704	0.962	0.657	0.725	0.894
2	0.759	0.987	1	0.959	0.984	0.952	0.795	0.938	0.695	0.707	0.86
3	0.835	0.972	0.959	1	0.942	0.938	0.736	0.976	0.64	0.755	0.912
4	0.707	0.98	0.984	0.942	1	0.903	0.775	0.959	0.613	0.695	0.856
5	0.893	0.914	0.952	0.938	0.903	1	0.887	0.876	0.679	0.754	0.775
6	0.862	0.704	0.795	0.736	0.775	0.887	1	0.704	0.515	0.606	0.535
7	0.762	0.962	0.938	0.976	0.959	0.876	0.704	1	0.519	0.76	0.893
8	0.582	0.657	0.695	0.64	0.613	0.679	0.515	0.519	1	0.085	0.764
9	0.627	0.725	0.707	0.755	0.695	0.754	0.606	0.76	0.085	1	0.445
10	0.699	0.894	0.86	0.912	0.856	0.775	0.535	0.893	0.764	0.445	1

Izvor: autoričina sistematizacija

Legenda:

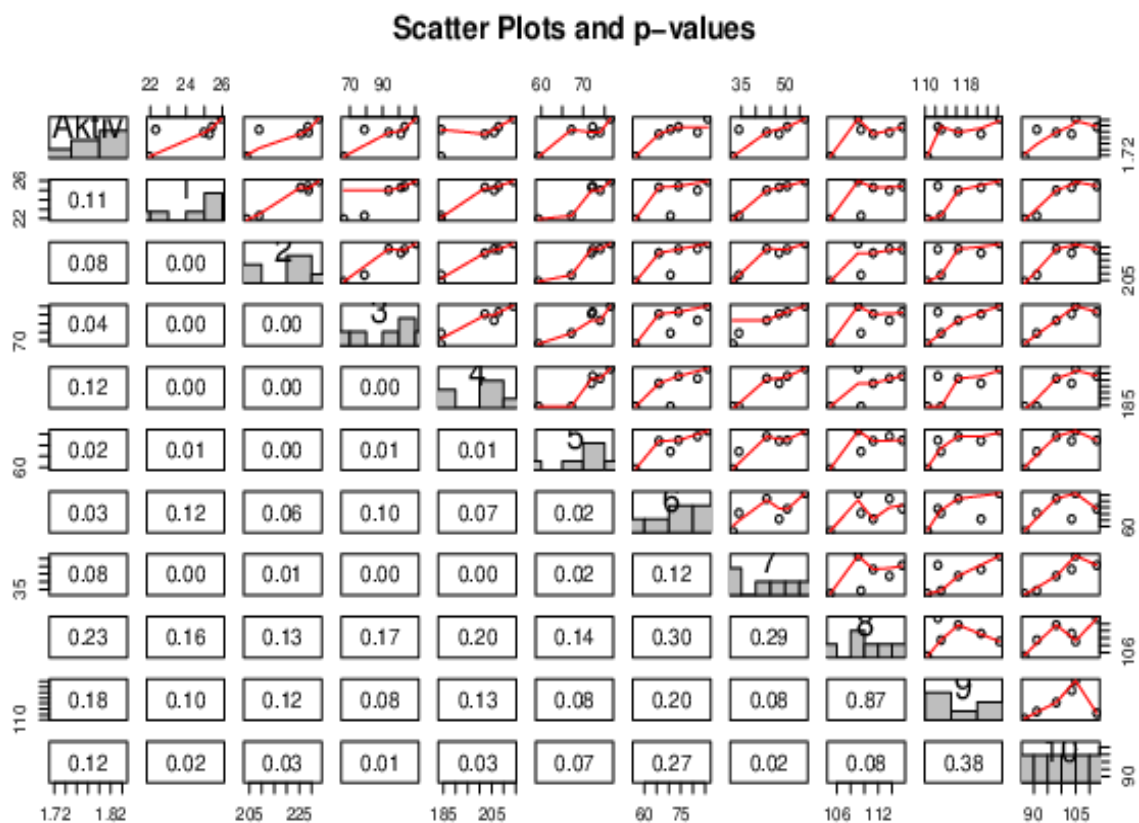
Br sektora	Odabrani sektori
1	Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo
2	Prerađivačka industrija
3	Građevinarstvo
4	Trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala
5	Prijevoz i skladištenje
6	Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane
7	Informacije i komunikacije
8	Javna uprava i obrana; obavezno socijalno osiguranje
9	Obrazovanje
10	Djelatnost zdravstvene zaštite i socijalne skrbi

Rezultati prema dijagramu rasipanja pokazuju da je jedino kretanje aktivnog stanovništva i zaposlenosti po sektorima značajno u sektorima 3 – Građevinarstvo, 5 – Prijevoz i skladištenje, 6 – Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane.

To i nije neko iznenađenje s obzirom na ukupnu strukturu naše ekonomije i s obzirom na izabranih deset sektora s najvišim brojem zaposlenih.

Tako je sektor građevine u jakoj pozitivnoj korelaciji s kretanjem aktivnog stanovništva (0,835). Također, sektor 5 – Prijevoz i skladištenje je u najjačoj pozitivnoj korelaciji (0,893), a sektor 6 – Pružanje usluga smještaja i hrane također je u pozitivnoj jakoj korelaciji (0,862).

Slika 6. Dijagrami raspršenosti i p-vrijednosti varijabli aktivnog stanovništva i zaposlenosti po sektorima

Izvor: autoričina sistematizacija

8.4. Stopa rasta kredita i stopa zaposlenosti

Tablica 18. Stope rasta kredita i stope zaposlenosti, 2017. – 2022.

Godina	SZ	SN	Stopa rasta kredita							
			Potr	Stamb	Hipo	Auto	Kkre	Preko	Gotov	Ostalo
2017.	45,80%	5,80%	-10,00%	0,60%	-11,50%	-15,50%	-2,20%	-5,80%	5,40%	-1,80%
2018.	46,90%	4,30%	-19,10%	2,30%	-3,50%	-20,40%	3,30%	-2,00%	11,10%	-2,50%
2019.	47,70%	3,40%	1,50%	6,30%	-1,00%	-19,60%	5,70%	-1,40%	10,90%	0,50%
2020.	47,20%	3,80%	-18,00%	8,20%	7,90%	-24,20%	-4,90%	-5,10%	-1,30%	-4,70%
2021.	47,80%	3,90%	-46,80%	9,00%	5,50%	-23,20%	-11,30%	-4,40%	1,50%	-4,30%
2022.	49,00%	3,50%	-31,00%	10,30%	3,80%	-34,70%	-7,70%	-3,50%	2,40%	-1,30%

Izvor: autoričina sistematizacija

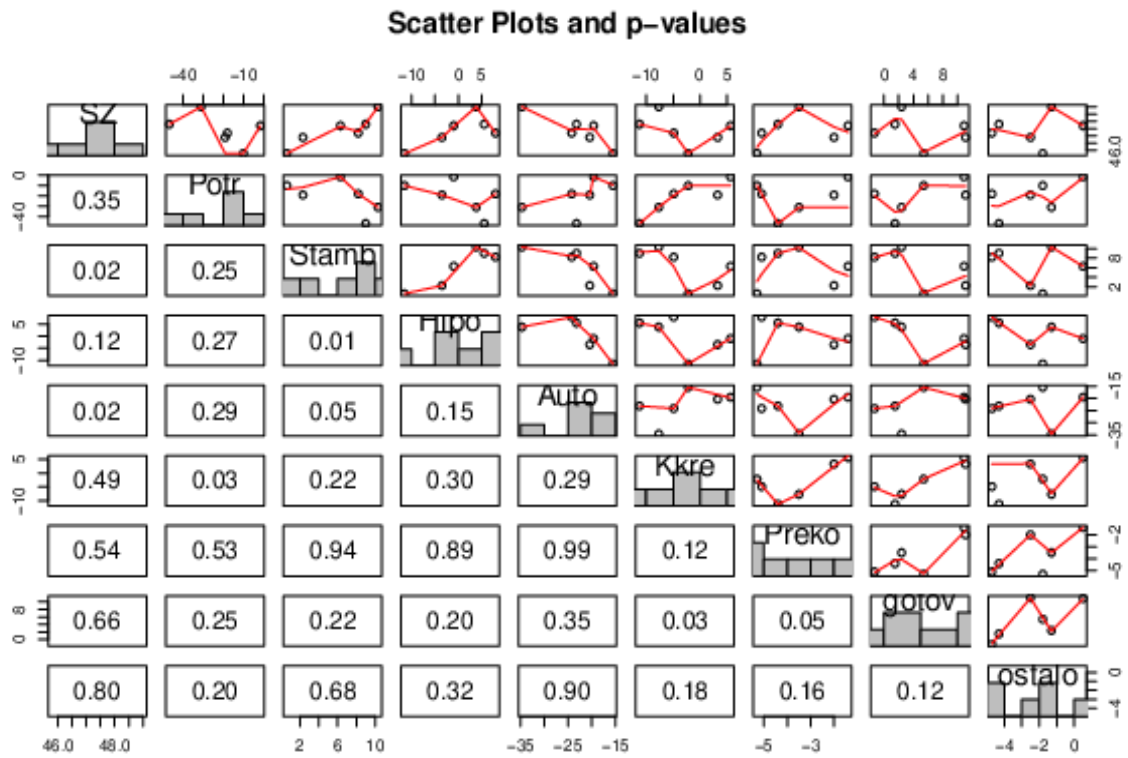
Tablica 19. Pearsonov koeficijent korelacije između stope zaposlenosti i stope rasta kredita

Correlations for all pairs of data series (method=pearson)										
	SZ	Potr	Stamb	Hipo	Auto	Kkre	Preko	Gotov	Ostalo	
SZ	1	-0.466	0.883	0.702	-0.888	-0.356	0.315	-0.229	0.137	
Potr	-0.466	1	-0.562	-0.543	0.522	0.859	0.326	0.558	0.606	
Stamb	0.883	-0.562	1	0.906	-0.812	-0.592	-0.043	-0.59	-0.214	
Hipo	0.702	-0.543	0.906	1	-0.664	-0.515	-0.071	-0.609	-0.492	
Auto	-0.888	0.522	-0.812	-0.664	1	0.524	-0.006	0.465	0.069	
Kkre	-0.356	0.859	-0.592	-0.515	0.524	1	0.7	0.864	0.635	
Preko	0.315	0.326	-0.043	-0.071	-0.006	0.7	1	0.82	0.652	
Gotov	-0.229	0.558	-0.59	-0.609	0.465	0.864	0.82	1	0.705	
Ostalo	0.137	0.606	-0.214	-0.492	0.069	0.635	0.652	0.705	1	

Izvor: autoričina sistematizacija

Rezultati su pokazali da je rast stope zaposlenosti jedino signifikantan kod stambenih kredita gdje je korelacija jaka i pozitivna (0,88) te kod auto-kredita gdje je korelacija jaka negativna (-0,88).

Slika 7. Dijagrami raspšenosti i p-vrijednosti varijabli stope zaposlenosti i stope rasta kredita

Izvor: autoričina sistematizacija

9. INTERPRETACIJA REZULTATA I HIPOTEZE

9.1. Sinteza rezultata i odgovori na hipoteze

IP1 – Kakva je struktura kredita odobrenih stanovništvu?

Ukupno gledajući, struktura kredita odobrenih stanovništvu varirala je tijekom godina, s naglaskom na stambene kredite kao najveće kategorije kredita. Hipotekarni kredit, krediti za automobile, krediti po kreditnim karticama i prekoračenje po transakcijskom računu činili su manji dio strukture, dok su gotovinski nenamjenski krediti i ostali krediti također imali svoj udio. Općenito, struktura kredita odobrenih stanovništvu tijekom tog razdoblja bila je raznolika, s naglaskom na stambene kredite kao najveće kategorije, dok su krediti za automobile relativno manje zastupljeni, a gotovinski krediti zadržali su svoj značajan udio.

IP2 – Postoji li korelacija između ponude novca (M0 i M1) s vrstama kredita stanovništvu?

Postoji značajna korelacija između ponude novca (M0 i M1) i različitih vrsta kredita za stanovništvo. Ova korelacija varira ovisno o vrsti kredita. Postoji snažna korelacija između ponude novca i stambenih kredita. Koeficijenti korelacije su visoki, 0,964 za M0 i 0,942 za M1, što ukazuje na čvrstu vezu između rasta ponude novca i povećanja korištenja stambenih kredita. Kada se ponuda novca povećava, često dolazi do povećanja stambenih kredita. Također, postoji negativna korelacija između ponude novca i potrošačkih kredita, iako nije tako snažna kao kod stambenih kredita, -0,879 za M0 i -0,838 za M1. To sugerira da se rast ponude novca često događa zajedno sa smanjenjem korištenja potrošačkih kredita. Kod hipotekarnih kredita također postoji pozitivna korelacija, iako nešto manja, 0,938 za M0 i -0,901 za M1. Kada je rast ponude novca u pitanju, dolazi do smanjenja korištenja kredita za automobile, što ukazuje na negativnu korelaciju, -0,974 za M0 i -0,978 za M1. Krediti po kreditnim karticama također pokazuju negativnu korelaciju s ponudom novca, iako nije izrazito snažna, -0,717 za M0 i -0,639 za M1.

Najjača korelacija je između ponude novca i prekoračenja po računu, gdje je korelacija gotovo -1 (-0,994 za M0 i -0,98 za M1). To znači da se korištenje prekoračenja po računu obično smanjuje kada se ponuda novca povećava. Također, postoji pozitivna korelacija između ponude novca i gotovinskih kredita.

Sveukupno, ove korelacije ukazuju na značajnu povezanost između ponude novca i različitih vrsta kredita za stanovništvo, pri čemu se njihova dinamika razlikuje ovisno o vrsti kredita.

IP3 – Postoji li veza između aktivnog stanovništva i zaposlenosti po sektorima?

Korelacija između aktivnog stanovništva i zaposlenosti po sektorima, prema Pearsonovim koeficijentima, ukazuje na pozitivnu vezu. Ovo znači da postoji sklonost da sektor s više zaposlenih ima veći udio u ukupnom aktivnom stanovništvu, dok sektor s manjim brojem zaposlenih obično ima manji udio u ukupnom aktivnom stanovništvu. Razina veze varira, pri čemu sektor s većom korelacijom pokazuje snažniju pozitivnu vezu između aktivnog stanovništva i zaposlenosti, dok sektor s nižom korelacijom ima manje izraženu vezu. Konkretno, koeficijenti korelacije kreću se u rasponu od 0,582 do 0,893, što ukazuje na varijabilne razine povezanosti između aktivnog stanovništva i zaposlenosti u različitim sektorima.

IP 4 – Kakva je statistička veza između stopa rasta kredita i stope zaposlenosti?

Statistička analiza otkriva značajne veze između stopa rasta kredita i stope zaposlenosti. Koeficijenti korelacije nude uvid u to kako te dvije varijable međusobno djeluju. Prvo, između stope zaposlenosti i stope rasta potrošačkih kredita postoji negativna korelacija od -0,466. Ova obrnuta proporcionalna veza ukazuje na to da kada stopa zaposlenosti raste, obično dolazi do smanjenja stope rasta potrošačkih kredita. Ovaj fenomen može sugerirati da ljudi postaju oprezniji u zaduživanju za potrošnju kada se ekonomska situacija stabilizira. Drugo, između stope zaposlenosti i stope rasta stambenih kredita postoji jaka pozitivna korelacija od 0,883. Ova snažna povezanost ukazuje na to da kada stopa zaposlenosti raste, obično dolazi do povećanja stope rasta stambenih kredita. To sugerira da su ljudi skloniji ulaganju u nekretnine i stambene projekte kada se osjećaju financijski sigurnijima, dok između stope zaposlenosti i stope rasta hipotekarnih kredita također postoji jaka pozitivna korelacija od 0,702. Ova pozitivna veza ukazuje na to da kada stopa zaposlenosti raste, obično dolazi do povećanja stope rasta hipotekarnih kredita. Što znači da ljudi češće uzimaju hipotekarne kredite kako bi financirali kupnju nekretnina kada se ekonomska situacija poboljšava.

H1 – Postoji pozitivan utjecaj rasta ponude novca na veću zaposlenost

Postoji pozitivan utjecaj rasta ponude novca na veću zaposlenost. Kada se ponuda novca povećava, obično dolazi do snižavanja kamatnih stopa. Niže kamatne stope potiču investicije i potrošnju, što rezultira povećanom potražnjom za dobrima i uslugama. To često zahtijeva od tvrtki da povećaju proizvodnju kako bi zadovoljile rastuću potražnju, što dovodi do zapošljavanja dodatnih radnika. Osim toga, povećanje ponude novca može poticati ekonomske aktivnosti putem različitih mehanizama, uključujući olakšan pristup kapitalu za poduzeća i potrošače te poticanje rasta malih i srednjih poduzeća. Sve ove promjene u ekonomskim aktivnostima obično rezultiraju većim brojem zaposlenih. No, utjecaj ponude novca na zaposlenost može varirati ovisno o drugim faktorima, kao što su fiskalna politika i inflacija. U dugom roku, veća količina novca može dovesti do porasta cijena, što može negativno utjecati na kamatne stope i smanjiti potražnju, proizvodnju i zapošljavanje. Međutim, povećanje ponude novca obično podržava rast zaposlenosti, stoga se ova hipoteza može potvrditi.

H2 – Ne postoji statistička veza između strukture kredita i sektorske zaposlenosti

Na temelju analize dostupnih podataka i informacija o rastu plasmana prema različitim sektorima, može se zaključiti da postoji statistička veza između strukture kredita i sektorske zaposlenosti. Očito je da promjene u strukturi kredita, posebno rast plasmana prema određenim sektorima, često prate i promjene u sektorskoj zaposlenosti. Primjerice, rast plasmana prema poduzećima u energetsom sektoru, građevinskom sektoru te sektoru trgovine prate određeni trendovi povećanja zaposlenosti u tim sektorima. To sugerira da kreditna aktivnost banaka i pristup kreditima poduzećima u tim sektorima doprinose povećanju zaposlenosti. Također, važno je napomenuti da kada ljudi koriste kredite za kupnju većih dobara kao što su kuće, automobili ili za financiranje obrazovanja, to potiče potrošnju i podržava različite sektore gospodarstva. Na primjer, povećana potražnja za stambenim kreditima potiče građevinsku industriju i stvara nova radna mjesta. Unatoč tome, važno je napomenuti da prekomjerna zaduženost može dovesti do financijskih problema za pojedince i kućanstva, što može rezultirati smanjenom potrošnjom i potencijalnim gubicima radnih mjesta. No, unatoč tome možemo zaključiti da hipoteza „Ne postoji statistička veza između strukture kredita i sektorske zaposlenosti“ nije potpuno točna, jer analiza ukazuje na određene veze između ovih varijabli.

10. ZAKLJUČAK

S obzirom na to da je predmet istraživanja ovoga rada usmjeren na analizu povezanosti između kreditiranja stanovništva i sektorske strukture zaposlenosti, u radu se analiziraju vrste i dinamika kredita dostupnih stanovništvu. S druge strane, istražila se relacija različitih kredita s različitim razinama zaposlenosti ili nezaposlenosti. Na temelju empirijskih podataka ostvaren je glavni cilj rada koji se u bitnome zasniva na identificiranju i kvantifikaciji statističkih veza između nekoliko ključnih varijabli, uključujući ponudu novca, strukturu kredita te zaposlenost stanovništva prema sektorima gospodarstva.

Radi boljeg razumijevanja smjera i jačine tih veza, postavljena su četiri istraživačka pitanja i dvije hipoteze. Na osnovi primijenjenih istraživačkih metoda i dobivenih rezultata analize u bitnome se može odgovoriti na istraživačka pitanja i to:

- struktura kredita odobrenih stanovništvu tijekom tog razdoblja bila je raznolika, s naglaskom na stambene kredite kao najveće kategorije, dok su krediti za automobile relativno manje zastupljeni, a potrošački krediti zadržali su svoj značajan udio (IP-1)
- dobivene korelacije ukazuju na značajnu povezanost između ponude novca i različitih vrsta kredita za stanovništvo, pri čemu se njihova dinamika razlikuje ovisno o vrsti kredita (IP-2)
- koeficijenti korelacije kreću se u rasponu od 0,582 do 0,893, što ukazuje na varijabilne razine povezanosti između aktivnog stanovništva i zaposlenosti u različitim sektorima (IP-3)
- statistička analiza otkriva značajne veze između stopa rasta različitih kredita i stope zaposlenosti (IP-4)

Dobiveni rezultati sugeriraju također da se može potvrditi H-1 da povećanje ponude novca od strane monetarne politike obično podržava rast zaposlenosti stanovništva.

Zaključno, dobiveni rezultati također sugeriraju da se H-2 ne može u potpunosti potvrditi jer rezultati analize ukazuju na to da kod nekoliko vrsta kredita postoje statističke veze između tih kredita i sektorske zaposlenosti.

11. LITERATURA

Knjige:

1. Bajo, A. (2009) Struktura zaposlenih u lokalnim jedinicama. Zagreb: Institut za javne financije.
2. Bejaković, P i Gotovac, V. (2003) Unemployment and employment in the Republic of Croatia. MISC.
3. Bušelić, M. (2014) Tržište rada teorijski pristup, Pula: Sveučilište Jurja Dobrile, Fakultet za ekonomiju i turizam
4. Benić, Đ. (2016) Makroekonomija. Zagreb: Školska knjiga
5. Campbell, C. R. i Brue, S. L. (1992) Suvremena ekonomika rada. Treće izdanje. Zagreb: Mate d.o.o.
6. Čavrak V. (2019.) Makroekonomika za poduzetnike, Zagreb: Mate d.o.o.
7. Gregurek, M. i Vidaković, N. (2011) Bankarsko poslovanje. Zagreb: RRiF plus d.o.o.
8. Kagin, J. (2005) Bankarstvo, krediti i biblijska etika. Zagreb.
9. Lovrinović, I. i Ivanov, M. (2009) Monetarna politika. Zagreb: RRiF plus d.o.o.
10. Mankiw Gregory, N. (2006) Osnove ekonomije. Zagreb: Mate d.o.o.
11. Mlshkin, F.S. i Eakins, S. G. (2005) Financijska tržišta i institucije. Zagreb: Mate d.o.o.
12. Tomašević, J. (2004) Novac i kredit. Zagreb: Dom i svijet
13. Vidaković, N. (2004) Monetarno-kreditna analiza. Zagreb: EFFECTUS

Publikacije:

1. Benić, Đ. (2014) Monetarna politika: transparentnost središnje banke i ciljana inflacija. *Ekonomski misao i praksa* [online], 23 (1), 233-246. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/123490> [28. 7. 2023.]
2. Brlečić Valčić, S.; Samodol, A.; Valčić, M. (2021) Using ANFIS in joint dynamics of monetization, financial development, public debt and unemployment analysis // *Ekonomski vjesnik*, 34 .23–40 doi:10.51680/ev.34.1.3
3. Okun, A. (1962) Potential Gnp: Its Measurement and Significance// In *Proceedings of the Business and Economic Statistics Section of the American Statistical Association*, [online] 89-104. Dostupno na: <https://mileskorak.files.wordpress.com/2016/01/okun-potential-gnp-its-measurement-and-significance-p0190.pdf> [10. 8. 2023.]
4. Rančić, N.; Durbić, J. (2016) Uzroci nezaposlenosti i utjecaj na smanjenje nezaposlenosti kroz institucionalno-strukturne reforme u Republici Hrvatskoj// *Pravnik* [Online], 50. (100), 39-54. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/174760> [15. 9. 2023.]
5. Rutkowski, J. (2003) Analiza i prijedlozi poboljšanja tržišta rada u Hrvatskoj// *Financijska teorija i praksa* [online], 27 (4), 495-513. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/5768> [15. 9. 2023.]
6. Samodol, A. (2023) Interakcija financijskog razvitka, nejednakosti i rizika od siromaštva u Republici Hrvatskoj // *Revija za socijalnu politiku*, 30, 23– 46
7. Tenzin, U. (2019) The nexus among economic growth, inflation and

unemployment in Bhutan. // South Asia Economic Journal [online] 20(1), 94-105. Dostupno na: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1391561418822204> [8. 8. 2023.]

8. Wen, Y. i Chen, M. (2012) Okun's Law: A Meaningful Guide for Monetary Policy // Economic Synopses [online], 2012(15). Dostupno na: https://files.stlouisfed.org/files/htdocs/publications/es/12/ES_2012-06-08.pdf [12. 8. 2023.]

Internetski izvori:

1. Hrvatska narodna banka (2023). Dostupno na: <http://www.hnb.hr/> [28. 7. 2023.]
2. Hrvatska narodna banka, Bilten 280 (2023.). Dostupno na:
3. <https://www.hnb.hr/documents/20182/4481824/hbilt280.pdf/203fdadd-8477-f749-26ca-fb2f656b032c> [28. 7. 2023.]
4. Hrvatska narodna banka, Makroekonomska kretanja i prognoze (2022). Dostupno na: www.hnb.hr/documents/20182/4222211/hMKP_12.pdf/01b02f5a-b75c-963f-4f5f-d0d587adde14 [12. 8. 2023.]
5. Hrvatski zavod za statistiku (2022). Dostupno na: <https://podaci.dzs.hr/2022/hr/29256> [5. 8. 2023.]
6. Wessa, P. (2023), Free Statistics Software, Office for Research Development and Education, version 1.2.1. Dostupno na: <https://www.wessa.net/> [5. 9. 2023.]

12. POPIS SLIKA, TABLICA I GRAFIKONA

Slika 1. Godišnja stopa inflacije i doprinosi komponenata inflaciji i potrošačkih cijena u Hrvatskoj	10
Slika 2. Kretanje primarnog novca M0, 2015. – 2022.	20
Slika 3. Kretanje novčane mase M1, 2015. – 2022.	23
Slika 4. Kretanje ukupnog likvidnog sredstva M4, 2015. – 2022.	25
Slika 5. Dijagram raspršenosti i p-vrijednosti varijabli <i>monetarni agregati i krediti stanovništvu</i>	61
Slika 6. Dijagrami raspršenosti i p-vrijednosti varijabli aktivnog stanovništva i zaposlenosti po sektorima	64
Slika 7. Dijagrami raspršenosti i p-vrijednosti varijabli stope zaposlenosti i stope rasta kredita	66
Tablica 1. Struktura monetarnih agregata.....	18
Tablica 2. Monetarni i kreditni agregati, 2017. – 2022. (u mil. HRK).....	19
Tablica 3. Distribucija kredita drugih monetarnih financijskih institucija po institucionalnim sektorima, kunski krediti (u mil. HRK).....	30
Tablica 4. Distribucija kredita drugih monetarnih institucija po institucionalnim sektorima, devizni kredit (mil. HRK)	32
Tablica 5. Distribucija kredita drugih monetarnih financijskih institucija kućanstvima prema namjeni i valutnoj strukturi (mil. HRK).....	36
Tablica 6. Kretanje kategorija radno sposobnog stanovništva, 2017. – 2022. (tis.).....	42
Tablica 7. Područje djelatnosti NKD-a , 2017. – 2022.....	46
Tablica 8. Zaposlenost i nezaposlenost prema spolu, 2017. – 2022. (tis.)	50
Tablica 9. Struktura radno sposobnog stanovništva prema školskoj spremi, 2017. – 2022.....	52
Tablica 10. Aktivno stanovništvo prema dobi i spolu, 2017. – 2022.	54
Tablica 11. Zaposlenost u županijama, 2022.....	55
Tablica 12. Geografska distribucija kredita, 2021.....	57
Tablica 13. Struktura bankovnih kredita stanovništvu, 2017. – 2022.	59
Tablica 14. Nominalni iznos monetarnih agregata i iznos kredita stanovništvu, 2017. – 2022.	60
Tablica 15. Pearsonov koeficijent korelacije između monetarnih agregata i kredita stanovništvu.....	61
Tablica 16. Dinamika aktivnog stanovništva i zaposlenosti po sektorima, 2017. – 2022.....	62
Tablica 17. Pearsonov koeficijent korelacije između aktivnog stanovništva i zaposlenost po sektorima	63
Tablica 18. Stope rasta kredita i stope zaposlenosti, 2017. – 2022.	65
Tablica 19. Pearsonov koeficijent korelacije između stope zaposlenosti i stope rasta kredita	65
Grafikon 1. BDP tekuće cijene, 2017. – 2022. (u mil. EUR).....	6
Grafikon 2. BDP po stanovniku, 2017. – 2022. (u EUR).....	8
Grafikon 3. Godišnja i prosječna godišnja stopa inflacije, 2009. – 2022. (%)	11
Grafikon 4. Kredit privatnom sektoru, 2017. – 2022. (u mlrd. HRK)	33
Grafikon 5. Struktura kredita stanovništvu, 2017. – 2022. (u mil. HRK).....	38
Grafikon 6. Zaposlenost po djelatnostima u prosincu 2022.....	45

PRILOZI

Prilog 1. Izjava o akademskoj čestitosti

LIBERTAS MEĐUNARODNO SVEUČILIŠTE

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, Dora Pokrajčić, svojim potpisom jamčim da je ovaj specijalistički diplomski rad odnosno diplomski rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuje popis korištene literature.

Izjavljujem da nijedan dio specijalističkog diplomskog rada odnosno diplomskog rada nije prepisan iz necitiranog rada, te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava.

U Zagrebu, _____

Student:

Prilog 2. Životopis

Europass Životopis

Osobni podaci

Prezime / Ime **Pokrajčić, Dora**
Adresa(e) Splitska ulica 52, Velika Gorica 10 410
Telefonski broj(evi) 099/8722260
E-mail dora.pokrajcic98@gmail.com

Državljanstvo Hrvatsko

Datum rođenja 14. 6. 1998.

Spol Žensko

Radno iskustvo

Datum 1. 5. 2022. – trenutno
Zanimanje ili radno mjesto Poslovna tajnica
Glavni poslovi i odgovornosti Uredska administracija
Organizacija rada
Komunikacija sa strankama i poslovnim partnerima
Pripremanje poslovnih analiza
Nadzor troškova

Ime i adresa poslodavca Adria Zagreb East d.o.o.
Radnička cesta 45, Zagreb

Datum 1. 8. 2021. – 1. 5. 2022.
Zanimanje ili radno mjesto Poslovna tajnica
Glavni poslovi i odgovornosti Administrativni poslovi, organizacija

Ime i adresa poslodavca Adria Coast Turizam d.o.o.
Radnička cesta 45, Zagreb

Obrazovanje i osposobljavanje

Datum 9. 2021. – trenutno
Naziv dodijeljene kvalifikacije Magistar ekonomije
Glavni predmeti / stečene profesionalne vještine Poslovna ekonomija i globalizacija

Ime i vrsta organizacije pružatelja obrazovanja i osposobljavanja	Libertas međunarodno sveučilište																			
Datum	9. 2017. – 8. 2021.																			
Naziv dodijeljene kvalifikacije	Stručni prvostupnik ekonomije																			
Glavni predmeti / stečene profesionalne vještine	Poslovna ekonomija i financije																			
Ime i vrsta organizacije pružatelja obrazovanja i osposobljavanja	Veleučilište Baltazar Zaprešić																			
Datum	9. 2014. - 6. 2017.																			
Naziv dodijeljene kvalifikacije	Ekonomist																			
Ime i vrsta organizacije pružatelja obrazovanja i osposobljavanja	Ekonomika škola Velika Gorica																			
Osobne vještine i kompetencije																				
Materinski jezik	Hrvatski																			
Drugi jezik	Engleski																			
Samoprocjena	<table border="1"> <thead> <tr> <th colspan="2">Razumijevanje</th> <th colspan="2">Govor</th> <th>Pisanje</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Slušanje</td> <td>Čitanje</td> <td>Govorna interakcija</td> <td>Govorna produkcija</td> <td></td> </tr> <tr> <td>B2</td> <td>B2</td> <td>B1</td> <td>B1</td> <td>B1</td> </tr> </tbody> </table>					Razumijevanje		Govor		Pisanje	Slušanje	Čitanje	Govorna interakcija	Govorna produkcija		B2	B2	B1	B1	B1
Razumijevanje		Govor		Pisanje																
Slušanje	Čitanje	Govorna interakcija	Govorna produkcija																	
B2	B2	B1	B1	B1																
<i>Europska razina (*)</i>																				
Jezik	<p>(*) Zajednički europski referentni okvir za jezike</p>																			
Društvene vještine i kompetencije	<p>Članica ŽOK Azena (9. 2011. – 9. 2019.)</p> <ul style="list-style-type: none"> - igračica seniorske ekipe u 1.A hrvatskoj odbojkaškoj ligi <p>Članica HOK GORICA (10. 2019. – 9. 2021.)</p> <ul style="list-style-type: none"> - igračica seniorske ekipe u 1.B hrvatskoj odbojkaškoj ligi 																			
Organizacijske vještine i kompetencije	<ul style="list-style-type: none"> - dobar smisao za organizaciju - spremnost na timski rad 																			
Računalne vještine i kompetencije	Poznavanje Microsoft Office paketa																			
Druge vještine i kompetencije	<p>You Exchanges projekt „Napredujemo zajedno“ (3/2014. – 10/2015.)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Rad s djecom i odraslima s posebnim potrebama preko Erasmus + programa - Sposobnost prilagodbe multikulturnom okruženju stečena tijekom volontiranja s osobama iz inozemstva 																			
Vozačka dozvola	B																			

